YÖN

HAFTALIK GAZETE

VESİKA

ÖZEL TEŞEBBÜS - BAKANLAR TOPLANTISI

«Yiyin efendiler, yiyin... Bu hânı iştiha sizin...» TEVFİK FİKRET

Yıl : 1 - Sayı 32 25 Temmuz 1962 100 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Reformlar gerçekleşmeli

T.M.T.F. Ankara Komitesi Başkanı Necmeddin Dede'nin bildirisini 1 Temmuz tarihli gazetelerde şaşkınlıkla okuduk. Hiçbir gereğini ve akla yakınlığını görmediğimiz böylesi davranışların son zamanlarda bir takım partilerden gençlik temsilcilerine atlaması karşısında düşündüklerimizi kısaca bildirmeyi gerekli buluyoruz:

Kişilerin düşünmelerine, eylemlerine engel olmak istemini ve bunu Türk gençliği hattâ 28 milyonluk Türk ulusu adına yapmayı demokratik bir düzenin ilkelerine aykırı buluyoruz. Bu davranışlar, eninde sonunda Türkiyemizi değişmesiz, durak bir toplum olarak görmek isteğinden doğuyor olmalıdır. Üstelik bu, ilkelerin bir kıyıya itilip kişilikler üstünde bir tartışma zemini açılarak yapılmaktadır ki bunun içinde yaşadığımız günlerdeki etkisi olumsuzdur.

Şu nokta üstünde bir kez daha durmak istiyoruz: Bugün yapılacak tek şey, halkımızın yaşayışı için artık kaçınılmaz olan reformların en kısa zamanda gerçekleşmesini kolaylaştırmaktır.

Bu reformların ilkeleri üstünde bir düşünce birliğinin curulmasını sağlamak da herkesten önce 27 Mayıs devrimini hazırlayan Türk gençliğine düşmektedir. Bu gençlik hiçbir zaman toplumdaki köklü değişmeleri gerçekleştirmeden uzak olan bir hükümetin şakşakcısı olmamalıdır.

Başlanan bir işi sürdürmek istiyorsak, memleketi içinde bulunduğu karanlıktan çıkarıp aydınlığa kavuşturmak istiyorsak, bu reformlardan yana olan düşüncenin, eylemin yanında olmamız gerekir. Bu ileriye doğru olan yürüyüşü engelleyecek olanlar, kim olurlarsa olsunlar karşılarında sesini yükseltecek şuurlu bir topluluğun bulunduğunu artık bilmelidirler.

Bu açıdan bakarak, devrimlere inanmış birer genç olarak bizim de ödevimiz her türlü safsatanın dışında bu şuuru yaşatmak ve yaymak olmalıdır.

FRANSA BÖLGESİ TÜRK ÖĞRENCİ BİRLİĞİ

Odalardaki memurlar

Çok kıymetli derginizin 11/7/1962 gün ve 30 uncu sayısında yayınlanan «Memurların Meseleleri» başlıklı yazıyı ilgi ile okudum. Fakat üzülerek arzedeyim ki, sayın yazar da diğer ilgililer gibi Türkiyede sayısı 153 ü bulan TİCARET ODALARI, SANAYİ ODALARI, TİCARET BORSALARI ve BU ODALARIN BİRLİĞİ'ni unutmuşlardır.

Memleketimizin 87 il ve ilçesinde Ticaret ve Sanayi Odaları, 37 il veya ilçesinde Ticaret Borsaları, 25 il ve ilçesinde Ticaret Odası ve 2.— ilimizde Sanayi Odası ile iki yerde de Bölge Sanayi Odaları kurulmuş bulunmaktadır.

Adı geçen bu Odalarda Memur, Hizmetli ve müstahdem olarak sınıflandırılan, çalışanlar adedi üst üste 20 kişi olsa, 3060 kişi ilgi bekliyor, demektir. Hem de adaletsizliği hiç bir dairede, bir teşekkülde ve hiç bir müessesede tasavvur edilemiyecek kadar korkunç olan bu çevrelerde..

Bu yazıyı hiç bir Oda mensubu kaleme almıya cesaret edemez. İçinde bulunduğu adaletsiz ve kanunsuz gidişe bile bile sesini çıkaramaz, hakkını arıyamaz... Ama ben yapıyorum. Çünkü Ceyhan Odası Yöneticileri müstesna bir şans eseri olarak, tamamı aydın, genç ve Atatürk ilkelerine sadık, demokrasi aşığıdırlar... Haklının hakkını daima teslim ederler...

Dâva, benim dâvam değildir.. Adı geçen 153 teşekkülün, 153 bütçesinin 153 yere göre tanzim edilmesi... 153 Odanın personeline elindeki bütçe imkânına göre ücret ödemesi, adaletsizliğin başında gelmektedir. Farzedelim, Odalar Birliğinde çalışan Genel Sekretere 5000.— lira ücret verilirken, Osmaniye Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreterine 500.— lira ücret verilemiyor. Büyük Şehir Odaları muhtelif adlar altında maddî olarak Oda bünyesinden yararlanırken, Sosyal sigortaları muntazaman ödenirken, küçük ilçe odalarında 5590 sayılı Kanunla tayin olunan bareme göre bile ücretini alamıyor. Sigortalar bir çok yerlerde bütçe kifayetsizliğinden vaktinde ödenemiyor. Yani bir takım Odalar varlık ve bolluk içinde yüzerken, birçokları idamei hayat edebilmek için insan üstü gayret sarfediyor.

153 Bütçe, 10. bin liradan başlıyor, 50 milyon liraya kadar çıkıyor. On bin liralık bütçe ile idare edilmek istenilen odalar, kırtasiye bile alamaz durumda iken, İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Adana ve diğer büyük şehirlerimizdeki Odalar, gelir fazlasını nerelere sarfedeceklerini şaşırmış durumdadırlar. Hanlar yaptırıyorlar, oteller yaptırıyorlar, seyahatler, tetkikler ve otomobil saltanatını devam ettiriyorlar. Odalar Birliği Ankarada 30 milyonluk bütçe ile idare edilmektedir. Bu para nerelere sarfedilir, kim bilir.

Halbuki, Türkiyedeki bütün Odalar bir Umum Müdürlüğe bağlansa, ücret işleri birleştirilse, personel ihtiyaca göre yer değiştirse, tayinler, nakiller, aziller, sosyal, teminatlar bir esasa bağlansa.. Bütçe artıkları lüks inşaata sarfedileceğine Hazineye kalsa kim kârlı çıkar acaba...

Bu hususu eleştirmek, Türkiyede sayısı 3.000 in üstünde, dilsiz, sessiz, büyük bir tevekkül içinde bekleşen Odalar mensubunun nasıl bir adaletsizlik içinde bunaldıklarının gün ışığına çıkarılması demektir.

Belki siz bile bu teşekküllerin müstakil olduğunu bilmiyordunuz. Belki Ticaret Bakanlığına bağlı bir teşekkül sanıyordunuz. Belki Odalar Birliğince yönetilir sanıyordunuz. Oysa bunlar yoktur. Her Oda kendi başına buyruk ve her Oda müstakil. Odalar Birliği de kendi âleminde yine müstakildir. Bu müstakilliktir ki, Odaların muamelât ve muamelelerinin biribirine uymamasının en büyük müsebbibidir, denilebilir.

Bir lâhza da, bizim dâvamıza yönelmenizi istirham eyler, en derin saygılarımı sunarım.

Ahmet AĞZIKÜÇÜK

Yol ve mevsim

Kars'ın Posof kazasından söz edeceğiz.

Yalnız resmî kayıtlarda adı geçen bir yer burası. Halkın deyişiyle «Türk geldikten sonra» kaza burası. Ama hiç bir sorunu giderilmiş değil.

Gazete yazın onbeş günde, kışın ise en ivedi bir ayda gelir. Posta örgütünün bozukluğundan değil bu: Yol yok. Nasıl mı yok. Kışın sekiz ay kapalıdır, kar, tipi aman vermez. Yıllardır bu böyle. Düzeltilmesi çok zor olsa gerek diyelim.

Önemle değineceğim konu yardım meselesi. Diyeceksiniz neyine değineceksin. Belki size göre öyle ama bir de ben açıklıyayım:

Bilindiği gibi Doğuda açlık vardır. Bu sene bu açlık çok kötü bir durum aldı. Diğer bölgelerimizden doğuya her türlü yardım yapıldı. Amerika Birleşik Devletlerinden buğday alınıp, yardım olarak, Doğulu vatandaşlarımıza dağıtıldı. Bu arada Bakanlar v.s. de Doğuya geziler yaptılar. Örneğin Turan Feyzioğlu da bunlardan idi. Gazetelere verdiği açıklamada «Doğuda açlığı yendik» diye övünmüştü. Bunun şimdi bile belleklerde olduğu kanısındayım. Gelelim gerçeğe:

İşte Posof, işte yardım. Kışın dağıtılması gereken buğday Haziran ayı içinde dağıtılmaya başlandı. Şu anda da dağıtılmaktadır. Yenilen açlık, onarılan dert bu durumda. Şimdi politikacıların yüksekten konuşmalarının ne sebebi var onu anlıyamıyorum. Posof gibi «fakir» yerlerden kimse gerçeği açıklıyamıyacağına güvenerek böyle konuşulur. Posof asrımızdan ikibin yıl geride. Bu açığı boş sözle değil hizmetle kapatmak gerekir. Olumlu işlerle birlikte olumlu konuşulabilir.

Bunun yanında Orta-okulun olup öğretmenin, olmamasından, hastahanenin olup kışın doktor bulunmamasından, çağdaş gereksilerin adının bile işitilmemesinden söz etmenin gerekmediğini anlamışsınızdır sanırım.

Saygılarımla..

Yaşar ÇAĞLAYAN

Âlem gider Mersine ..

27 Mayıs sonrası: Sosyalizm, sosyalist, sosyalizm..
Sosyal adalet...
Sosyal güvenlik...
Sağlık ve sosyal meseleler...
Sosyal dâavlar...
15 Ekim sonrası. Sosyal, sosyal...
Sosya...
Sosy...
Sos.. sos...
So...
Ssssss...
.....

H. Bayraktar

Nasıl desin ki..

Asfalt yolun kıyısında Atatürk'ün küçük ve sevimli bir büstü vardı. Hava karardıktan sonra buradan geçenler, bir de süngülü bir nöbetçi görmeye alışmışlardı... Atatürk'ü çok sevenler sarılıp yüzünü gözünü yalamasınlar diye koruyordu bu nöbetçi!..

Bir gün baba ile çocuğu büstün yanından geçerlerken çocuk nöbetçiyi göstererek: «Baba sen Atatürk çok büyük adam diyordun, bir tüfeğini bile tutamıyor mu ki asker abiye vermiş» deyince baba: «Oğlum Atatürk şimdi uyuyacak onun için» dedi..

İçinin acı acı yandığını hissetti. Büyük Atatürk'ü bekliyor diyemedi..

Nasıl desin ki?..

Erhan Erinanç

Basından

Milliyet *Halk Gazetesi*

ONU KÜLÂHIMA ANLATSINLAR...

Zannımızca Türkiye'de fikir ve metod çatışması dışında sadece seçim mekanizmasından ibaret bir demokrasi vardır ki, bu seçim yarışına da gene sadece ayni şekilde düşünenler katılmaktadır. Onlara göre demokrasi budur. Bunun demokrasi olduğunu kabul etmek, demokrasiye karşı gelmek demektir.

Aslında ise bu demokrasi değildir. Ve demokrasinin bu olduğunu söyliyenler gerçek demokrasiyi, yeni metodları savunanları ve kendilerinin hesaplarını ortaya koyanları istememektedirler

Böyle olunca ilericiler kırılmakta ve:

— Demokrasinin bu çeşidi yürümez, diye söylenmektedirler

O zaman da demagoji fırtınaları kopmaya başlamaktadır

— Vay sen demokrasi düşmanısın, vay sen hürriyet rejiminden yana değilsin

A iki gözüm sultanım canım efendim. Siz gerçek demokrasiyi sağlayın, fikirleri şantajlarla sindirmeyin görün bakın demokrasi taraftarı mıyız, değil miyiz? Çünkü doğrusuna bakarsanız «Demokrasi budur» diye bizim demokrasiye yapışanlar ve gerçek demokarsiyi kat'iyen istemiyenler, demokrasi düşmanıdırlar.

İlericiler kendi fikirlerini savunacak ve halkı uyaracak hürriyeti bulmak için oldum bittim demokrasiden yana olmuşlardır. Ve daima yeni fikirlerden korkanlar, halkın uyanmasını arzulamıyanlar demokrasiye cephe almışlardır. Çok sıkışınca da uydurma bir demokrasiyi gerçek demokrasi diye yutturmaya kalkmışlardır.

Oysa uydurma demokrasiyle Türkiye geri geri gider. Nitekim gitmiştir. ve gitmektedir. Biz sahte demokrasiden fayda çıkmıyacağı kanaatindeyiz. Şayet gerçek bir demokrasiye yönelmezsek, Karagöz oyunlarından vazgeçmezsek, o zaman toplum hürriyet düzeni içinde kendiliğinden ilerleyeceğine bazı zorlamalara ihtiyaç duyacaktır

— Demokrasiden yana mısın, değil misin?

Bunu bugünkü demokrasinin demokrasi olduğuna inananlara sormalı. Çünkü sahte demokrasi ile halkı aldatmaya çalışanlar ve gerçek demokrasiyi asla istemiyenler onlardır. Onlar kendi işlerine geldiği kadar demokrasiden yanadırlar. Yoksa gerçek demokrasilerde olduğu gibi azıcık canlarını sıkacak tenkidlere yönelin de bakın ne yaparlar:

— Biz Avrupa seviyesinde değiliz, bu kadar hürriyeti halk anlamaz, diye tepinmeye başlarlar.

Demokrasi âşıklarının böylesini çok gördük biz. Şehre gidince leblebi olan kırk yıllık nohut gibi, kırk yıllık mütegallibe ile kırk yıllık bencillik şampiyonları da başımıza demokrasi havariyunu kesiliyorlar. Eski zamandan kalma büyük bir kavuk bulsunlar da ona anlatsınlar bunu...

Çetin ALTAN

VATAN

İLERİCİ AYDINLARIN GAZETESİDİR

(YÖN — 059)

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAYI TAAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

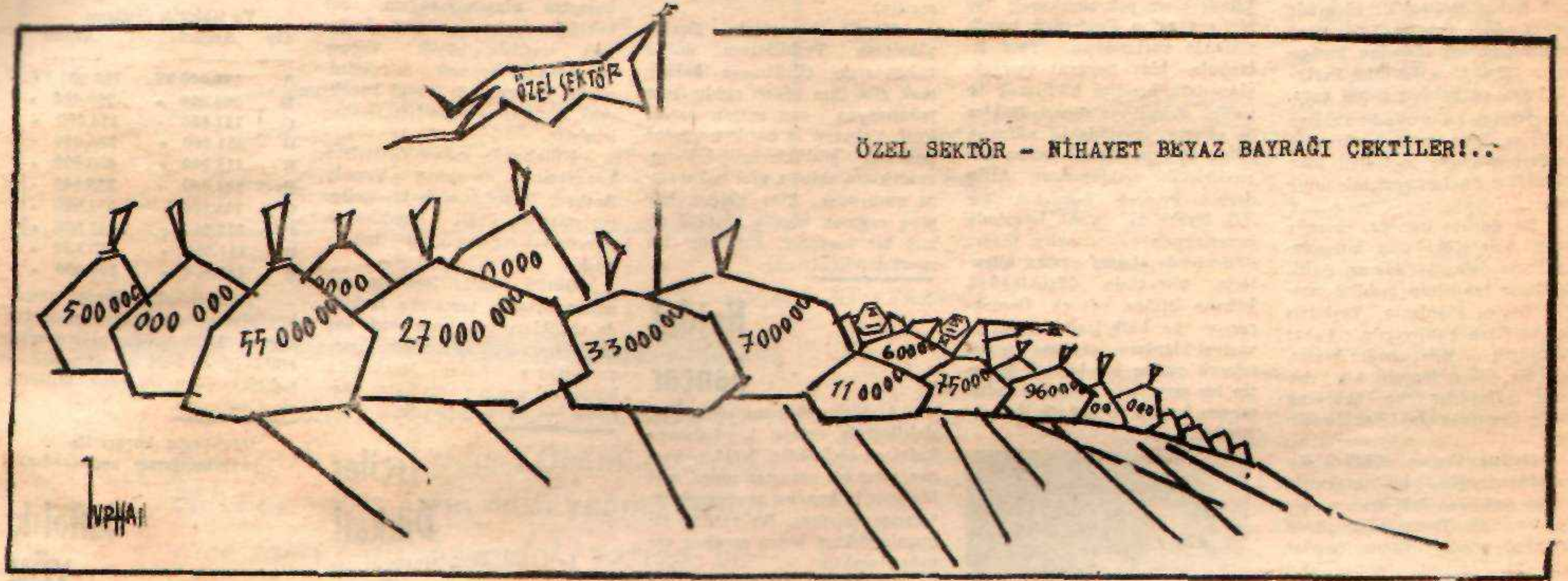
İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

İDAREHANE: BAKANLIKLAR — ANKARA. ATATÜRK BULVARI 137/8 Telefon: 12 72 88 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari sokağı 32 Cagaloglu. Posta kutusu: 51. — İstanbul. Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL.

ABONE: Yıllığı (52 sayı) 50 T.L., altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12:50 T.L.'dır. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 T.L., altı aylık 20 T.L., Üç aylık 10 T.L.'dır. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

İnönü ve sosyal adalet

BAKIŞ

Sayın İnönü, son konuşmalarında ilk defa olarak, gelir dağılışındaki adaletsizliğe dokundu.

Başbakana göre, **«Bugünkü kazançlarımız tahammülü mümkün olan adaletli bir dağılışta değildir. Bir kısmı, umumî kazançtan kendi hissesine düşen miktardan çok az almaktadır.»**

Bu doğru teşhisten sonra Sayın İnönü, tâkip edilecek yolu da söylemektedir: **«Burada iki fikir vardır. Biri evvelâ sosyal adaleti tesis etmek, ondan sonra kalkınmaya girişmek. Diğeri evvelâ kalkınmayı, sonra sosyal adaleti sağlamak. Halbuki cemiyetimizin böyle bir ayırım yapmaya tahammülü yoktur.»** O halde tâkip edilecek yol, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmanın gerçekleştirilmesidir. Şöyle ki, kalkınmayı başarmak için sosyal adalete önem vermeye ihtiyaç vardır. Kalkınma sonucu millî gelirin yürütülmesi ise sosyal adalete ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Buraya kadar Sayın İnönüye hak vermemek mümkün değildir. Konan teşhis de, uygulanması gereken metod da doğrudur. Yalnız sosyal adaleti gerçekleştirme yolunda hükûmet ne yapmaktadır veya ne yapmayı düşünmektedir? Bu noktada istifhamlar başlamaktadır.

Hükûmetin şimdiye kadarki tutumu bu bakımdan ümit verici olmadı. Halbuki Türkiyede sosyal adalet içinde hızlı kalkınmaya yönelmiş bir hükümetin, hiç bir doktriner endişeye kapılmadan acele ele alması gereken meseleler var: Meselâ toprak dağılışındaki adaletsizliğin giderilmesi, meselâ arsa spekülâsyonunu ve lüks inşaatı önliyerek, meskende sosyal adaletin sağlanması. Meselâ ziraî pazarları işler hâle getirerek, ufak çiftçilerin tefecilerin ve inhisarcı tüccarların elinden kurtarılması. Meselâ Köy Enstitüleri tipinde bir sisteme giderek eğitimde bütün vatan çocuklarına eşit şans tanınması mesele vergiler yoluyla gelir dağılışındaki adaletsizliklerin azaltılması v.s. v.s.

Elbette ki bütün bunlar, Sayın İnönünün defalarca belirttiği üzere, bugünden yarına gerçekleştirilebilecek meseleler değil. Yalnız demokrasilerde veya moda tâbirle açık rejimlerde, önce dâvânın ortaya konması, kamu oyunun hazırlanması ve meselenin olgunlaştırılması lâzım. Halbuki hükümet, henüz, bu meselelerin çoğunun mevcudiyetini bile kabul etmemiştir. Bizzat Sayın İnönü, toprak dağılışındaki adaletsizliği açıkça kabul etmek yerine, «Türkiyede ağa kalmamıştır. Toprak reformu sâdece toprak dağıtmak değildir» gibi, daha çok meseleyi gizliyen formüllere sığınmıştır. *Keza, hiç bir hükümet üyesinin* ağzından, «Arsa spekülasyonuna son vereceğiz. Lüks inşaata sed çekeceğiz. Ufak müstahsili tefecilerin ve istismarcı tüccarın oyuncağı olmaktan kurtaracağız. Vergilerin, emekçilerin sırtına yüklenmesini önliyeceğiz» gibi sosyal adaleti gerçekleştirme hedefi güden sözler duyulmamıştır. Mevcut istismar düzenini ortaya koyan açıklamalardan dikkatle kaçınılmıştır. Hükümetçe gelir dağılışındaki adaletsizliğin bile söylenmesi yenidir.

Milyoner imalâtı

Hükümet, şimdiye kadar tam aksine, istismar düzeninden faydalananlarla flört etmiştir. Meselâ büyük çiftçileri ilgilendiren ziraî gelir vergisinin tehiri Servet beyannamelerinin, tekrar alınmak üzere de olsa geri verilmesi, devlet sektörü ithalâtının özel sektöre kaydırılması varlıklı sınıflar lehine alınmış tedbirlerdir. Son bakanlar — İş adamları toplantısından sonra, bu yönde yeni adımlar atılacağı anlaşılmaktadır: Özel sanayie işletme ve yatırım kredisi vermek maksadıyla kurulması düşünülen anonim şirket, esas itibariyle devletin sağlıyacağı 2 — 300 milyon lira ile dönecektir. Yatırım indirimi ve azalan amortisman sistemi, devlet gelirlerinden 2 — 300 milyon liranın büyük iş adamlarına hediye edilmesi sonucunu doğuracaktır. Sınaî mamûl ihracatının *desteklenmesi, devlete yeni* malî külfetler yükliyecektir. Devlet ithalâtçılara tanınan gizli bir sübvansiyon teşkil edecektir. Bütün bu tâvizler, fakirin parasını alıp, zengine vermekten başka bir şey değildir. Bizim özel teşebbüsün, «Devlet parayı versin, özel sektör yapsın» şeklindeki sözde liberal kalkınma formülü, gelir dağılışındaki adaletsizliği azaltmak şöyle dursun, geniş ölçüde arttıracak mahiyettedir.

Bütün bunlar Menderes devrinde bol bol denenmiş metodlardır. Menderes, oldukça şuurlu bir şekilde, özel teşebbüsü kalkındırma politikasının şampiyonluğunu yapmıştır: Gerçek değeri 10 — 15 lira olduğu halde, 2.80 den sağlanan yüz milyonlarca dolar dövizle, büyük müteşebbisler beslenmiştir. Geniş çapta vergi kaçakçılığına göz yumulmuştur. Enflasyon yıllarında, özel sektörün satın aldığı iktisadî devlet teşebbüsleri mal ve hizmetlerinin fiyatları çok düşük seviyede tutularak, devlet işletmelerinin zararları, özel sektöre kâr şeklinde intikal ettirilmiştir.

Bu politikanın tahribatını gördük: Dışarı kaçırılan servetler, isyan ettirici lüks ve israf, derme çatma tesisler, dengesini kaybeden, *kriz hâlinde bir ekonomi*, bu politikanın eseridir. Bunun yanı sıra, Menderesin özel sektör politikasının sonucu olarak, 5 yıllık kalkınma plânında da belirtildiği üzere, gelir dağılışındaki adaletsizlikler büyük ölçüde artmıştır.

Adına özel teşebbüsü geliştirme denen milyoner yaratma politikasının başka bir sonuç vermesi esasen beklenemez. Azgelişmiş bir memlekette, özel teşebbüse baş rolü vermek istiyen bir politika, milyoner yaratmayı gelir dağılışındaki adaletsizliği arttırmayı ve fakirlerden toplanan paraları zengin müteşebbislere aktarmayı gerektirir. Azgelişmiş ülkelerde «özel teşebbüsü kalkındıracağım» diyen bir hükümetin, hem «sosyal adaleti gerçekleştireceğim», hem de hızlı kalkınma yapacağım demesi en azından çelişik bir tutumdur. Yön'ün defalarca belirttiği üzere emekçi yığınlardan yana bir devletçilik, sosyal adalet politikasının temel şartıdır. Nitekim çeşitli sebeplerden bu yolu seçemiyen Hükümet, milyoner yaratma politikasına doğru yol almaya başlamıştır.

Turnasol kâğıdı

Milyoner yaratma politikasını en açık şekilde, yakında ele alınacak olan vergi reformu konusunda göreceğiz. Vergi reformları, turnasol kağıdı gibi bir hükümetin rengini derhal açığa vuran, onun emekçiden mi yoksa sermayeden mi yana olduğunu en iyi gösteren ölçüdür.

Türkiye, artık herkesin bildiği gibi, emekçiyi sömüren, sermayedarı azamî ölçüde koruyan dünyanın en adaletsiz vergi sistemlerinden birine sahiptir. Şöyle ki, millî gelirin yarısını sağlıyan ziraat, devlet gelirlerinin ancak yüzde 10 — 12 sini karşılamaktadır. Gelir vergisinin yüzde 60 ının maaşlı ve ücretli kimseler ödemektedir. Prof. Kaldor'un ifadesiyle, «Ticarî kâr ve sermaye gelirleri yetersiz bir şekilde vergiye tabi tutulmuştur.» Asgarî bir hesapla, normal olarak yılda 300 milyon lira getirmesi gereken veraset vergisi, ancak 12 milyon lira sağlamaktadır. Yine Kaldor'un cümlesiyle, «*Evli bir çift için* vergi muafiyeti sadece 1600 T.L. iken, sermaye kazançlarında 10 bin T.L. gibi yüksek bir muafiyet haddi tanınmıştır.» Ayrıca vergi kaçırma kolaylıkları, sermayeyi daha da imtiyazlı bir duruma getirmiştir. Gerçekten sosyal adalete yönelmiş bir hükümetin, bu korkunç derecede adaletsiz vergi sistemini herşeyden önce ele alması şarttır. Kaldor, formülü veriyor: Azgelişmiş ülkelerde, ancak serveti temel alan vergiler, vergi yükünün fakirlerden varlıklı sınıflara kaydırılmasını sağlar. Ziraatte de ziraat dışı faaliyetlerde de serveti ölçü alan vergilere yer veren bir reforma gitmek zaruridir.

Halbuki Hükümet, tam aksi yönde yol almaktadır. Ürkek sermayeyi ürkütmemek mazeretiyle, servete dayanan vergi almak şöyle dursun, servet beyannameleri bile geri verilmiştir. Yatırım indirimi, amortisman kolaylıkları ve daha çeşitli sübvansiyonlarla devlet gelirlerini, özel sektöre aktarma hazırlığı yapılmaktadır. Mevcut devlet gelirlerini azaltmak mümkün olmadığına, hattâ arttırmak gerektiğine göre, devlet zengine verdiğini fakirden almak zorunda kalacaktır.

İşte yaldızlı sosyal adalet lâflarının ardında yatan katı gerçek budur: Hükümet, Menderes devrinin iflâs etmiş milyoner yaratma politikasına doğru, koşar adım yol almaktadır.

Doğan Avcıoğlu

Dış yardımda emrivâki

Feyzioğlu müjdeyi verdi, fakat aslında dış yardım işi pek parlak gitmiyor. Bizim Hükûmet, OECD Konseyinin Konsorsiyonu kurulması hakkında karar vermesini veya üyelerin kararını tebliğ etmesini beklenirken, Batılı dostlar bir sürprizle ortaya çıktı. Dostlar, Türk Hükûmetinin haberi olmadan bir çalışma grubu, «Working Party» kurmaya ve yardım işinin organizasyonunu bu gruba bırakmaya karar verdiler. Sayın dostlarımız, yardım grubuna asıl ilgili olan Türkiyeyi ithal etmeyi bile unuttular!

Bu durum üzerine, başında Prof. Aziz Köklü'nün bulunduğu Paris delegasyonumuz, Batılı dostların teklifinin reddini istedi. Devlet Plânlama Teşkilâtı da, bu fikre katılıyordu. Fakat Feyzioğlu — Müezzinoğlu grubu, sert bir çıkışı, ihtiyatlı bir davranış saymadılar ve Working Party emrivâkisini kabullendiler.

Hazine Umum Müdürü Ziya Müezzinoğlu, bu maksatla Parise gitti ve ilgili grubun hiç değilse, 31 Temmuzdan önce teşkilini istedi. Batılı dostlar ise, «31 Temmuz» yerine «En kısa zamanda» formulünü tercih ettier. Bu durumda, yardım grubunun teşekkülü, OECD Ağustosta tatile gireceği için, Eylüle kalacağa benziyor.

Yardımla ilgili vazifelilerimizin tek tesellisi, grubun Paristeki delegasyon başkanları taratarafından teşkili ve başına OECD Genel Sekreteri Christensen'in getirilmesi. Bu kimselerin, Türkiyenin meselelerine daha büyük bir anlayışla eğileceği ümit ediliyor.

Batılı dostların Türk Hükûmetinin dışında tertiplere girişmeleri, yardım işinin daha ne kadar çok güçlüklerle karşılaşacağını gösteriyor. Müşterek Pazar işi de ayni şekilde. Feyzioğlunun gayretlerine rağmen, bu işte bir başarı sağlanamamıştır.

Kısaca, geçen sayımızda da belirttiğimiz gibi, Sam Amcanın tek taraflı yardımın çok taraflı hale getirilmesi memleketimizin aleyhine olmuştur. Şimdi bir memleket yerine, sadece kendi dar çıkarları düşünen bir çok memlekete dil dökmek zorunda kalacağız. Ne yazık ki gelmiş geçmiş bütün Türk Hükûmetleri, bu güçlükleri halk efkârına açıklamak cesaretini göstermiyorlar, hattâ haysiyet kırıcı yenilgileri, büyük bir müjde olarak halk[a sun]uyorlar!

Aydın Yalçının gafı

Üç dört bin lira aylıklı İdare Meclisi üyelerine dağıttığı yıllık temettüler 40 bin liranın altına düşmiyen İş Bankasının İdare Meclisi Üyesi Prof. Aydın Yalçın, Türkiyenin iktisadi ve sosyal durumunun kötü gösterilmesine, köklü reformlardan ve devletçilikten söz edilmesine çok sinirlenir. Ona göre, Türkiyede köklü reform devri Atatürkle kapanmıştır. Son yılda çok yol alan Türkiye, köklü reformlara ihtiyaç olmadan, özel teşebbüsün yaratıcı gücünden azami ölçüde faydalanarak, hızla ilerliyebilir. Prof. Yalçın, özel teşebbüsün kal'esi İş Bankasının Pembe penecerelerinden akseden bu iyimser tabloyu isbat için, işine gelen istatistikleri piyasaya sürer, işine gelmiyenleri de elinin tersiyle iter. Nitekim bir ara «Altın devir» ci Yalçın, 1956—60 devresinin çok hızlı bir kalkınmaya sahne olduğunu ileri sürmüş ve Kemal Kurdaş'tan sert bir cevap almıştı.

Bu sefer, ortalığı tozpembesi görmeyi çok seven iktisat profesörümüz, Devlet Plânlama Teşkilâtının açıkladığı kapkara tabloya pek sinirlenmiş ve bir ara sayın Profesörü komünistlikle suçlandıran Yeni İstanbula bir beyanat vererek, plâncılara haddini bildirmek istemiş. Plâncıların suçu, Türkiyede okuma yaşındaki nüfusun yüzde 60 ının okuma yazma bilmediklerini açıklamaları. Altın devirci Profesör buna çok kızmış olacak ki Yeni İstanbula beyanatında bakın neler diyor: **«Türkiyede okuma yazma bilenlerin nisnetinin düşüklüğünü behane ittihaz ederek Demokrasiye ve halk iradesine karşı vaziyet alanlara cephane teşkil edecek yanlış bir bilgiyi devletin bir servisinin yaymaya çalışmasını hayret ve üzüntü ile karşıladım.»**

Aydın Yalçın

Prof. Yalçın neredeyse plâncıları demokrasi düşmanlığıyla suçlandıracak...

Prof. Aydın Yalçın bundan sonra, 1955 istatistiklerini ele alarak, bir takım faraziyelere dayanarak, 1960 ta nüfusun en az yarısının okuma yazma bildiğini isbat ediyor! Halbuki Devlet Plânlama Teşkilâtının, kafasındaki peşin fikri isbat için hayali bir takım hesaplar yapmaya ihtiyacı yok. Zira onların elinde 1960 sayımı sonuçlarının örnekleme esasına dayanan değerlendirmesi var. Bu örneklemeye göre, okuma yazma bilmiyenlerin toplam okuma yaşındaki nüfusa oranı 1955 te yüzde 58.9 iken, 1960 ta yüzde 59.7 ye çıkmış. Devlet Plânlama Teşkilâtına göre bunun sebebini, ilk öğretim seferberliğindeki yavaşlamada aranmak lâzım. Gerçekten okul çağında bulunan çocuklara ilk okulda bulunan çocukların oranı 1950 de yüzde 68.4 iken 1955 te yüzde 69.3 e çıkmış, fakat bu nispet 1960 da yüzde 67.9 a düşmüştür. Yâni okul çağında olup ta okula gidemiyen çocukların sayısı 1955 - 60 arasında, çok önemli ölçüde artmıştır.

İşte Devlet Plânlama Teşkilâtının açıkladığı ve Aydın Yalçın'ın «Demokrasiye ve halk iradesine karşı vaziyet alanlara cephane teşkil eder» gerekçesiyle görmek istemediği bazı acı gerçekler: köylerin yüzde 53 ünde, kasabaların yüzde 15 nde içme suyu yoktur. Türkiye nüfusunun yüzde 69 u elektrikten faydalanmaz. Nüfusun yüzde 2,5'u veremlidir. 25 bin cüzzamlı 1 milyon trahomlu vardır. Meskenlerin yüzde 30 u içinde oturulamıyacak durumdadır. Gecekondularda yaşıyan insan sayısı 1 milyon 200 bindir. Doğan her *bin çocuktan 165 i bir yıl için*de ölmektedir v.s. v.s.

Şimdi biz Sayın Profesöre soralım, acı gerçekleri, demokrasi düşmanlarına cephane vermemek için devekuşları gibi görmek istememek mi demokrasiye hizmettir? Yanlış istatistiklerle halkın farkirliğini ve sefaletini gizlemek mi halk iradesine hürmettir?

Hayali hesaplarla, Devlet *plânlama Teşkilâtının doğru* rakamlarını çürütmeye kalkışmak gibi ilim adamı ciddiyetine yakışmayan son gaftan sonra, Prof. Yalçının İş Bankasının toz pembesi gözlüklerini çıkarıp, gerçeklere olduğu gibi bakacağını umuyoruz. Zira Yalçın, her şeye rağmen İngiliz kültürü almış bir insandır. İngilizler ise sportmendir...

Nejdet Sancar

Atatürk düşmanı olduğunu, delilleriyle ortaya koyduğumuz kafatası ölçücüsü Nejdet Sancar, uzun bir susuştan sonra, seri bir yazıyla kendini savunmak ihtiyacını duymuş. Bu yazılar tamamlandıktan sonra gereken cevabı alacaktır.

Şimdilik sadece bu mahutun Atatürk hakkındaki sözleri üzerinde duralım: Kafatası ölcüsü. Atatürk hakkında şu sözleri yazıyor: «Ben Türklüğe hizmet etmiş her Türk'ü kendi mikyaslarıma dayanarak hizmet derecelerine göre beğenir ve severim. Ancak bu sevgim, onları yine kendi mikyaslarıma göre yanlış bulduğum tutumlarından veya fikirlerinden dolayı tenkit *etmeme engel olamaz.* Bu bakımdan Fatihin veya Gökalp'ın yanlış bulduğum hareket veya fikirlerini nasıl tenkit edersem, Atatürk için de bu tarafsız yoldan ayrılmam. Tenkit başka, düşmanlık başkadır. Bir milliyetçi Türk, Türklüğe hizmet etmiş ululardan belki hepsinde tenkit edebilecek taraflar bulabilir, fakat hiç birisine düşman olamaz.»

Şimdi, Atatürkü övecek tek kelime söylemekten dikkatle kaçınan bu Atatürk münekkidinin, Atatürke yönelttiği tenkitleri açıklamasını bekliyoruz.

Silifke

YÖN'ün yayını üzerine, Adliye Bakanlığı, Silifkeye bir müfettiş gönderdi. Müfettiş, bir zorbayı koruduğunu yazdığımız savcının durumunu inceliyecek. Memnun olduk.

İşçiler konuşuyor

Pazar günü yapılan sendika kongrelerinde işçi liderleri, 3—500 sermayedarı tatmine uğraşan Hükümeti, sert, fakat haklı şekilde tenkit ettiler. Türkiye Petrol, Kimya ve Atom İşçileri Sendikası Ankara şubesinin kongresinden Ziya Hepbir «30 milyon insanın 3—500 sermayedar tarafından sömürüldüğünü» açıkladı ve şunları söyledi: «Bu memleketi çöküntüye götüren özel teşebbüs sahipleridir. Özel teşebbüs sahiplerinin isteklerine uyularak 30 milyon, 3—500 kişiye kurban edilemez. Halbuki başbakan ve hükümet özel sektör sahiplerine hesap ve tâviz vermektedir.»

Bundan sonra, Atatürkün «Bizi mahvetmek istiyen emperyalizme ve bizi yutmak istiyen kapitalizme karşıyız» sözlerini okuyan Ziya Hepbir, Köy Enstitülerini savunmuş ve grev ve Toplu sözleşme konularının Mee*liste kuşa benzetileceğini* «Bu kanun vallahi de, billâhi de patron ve ağaların istediği şekle sokulacaktır» sözleriyle belirtmiştir.

Konfederasyon Genel Sek*reteri Halil Tunç ise,* Hükûmetin tarizkâr Politikasını şiddetle tenkit ettikten sonra, «Türk işçisinin desteklemediği plânın başarıya ulaşamıyacağını, özel sektörün işçinin emeğini sömürmek suretiyle büyük kazançlar peşinde koşmak istediğini, yüzde 70 oranında vergi kaçakçılığı ile kârlar sağladığını» söylemiştir.

Kütahyada seramik işçileri kongresinde konuşan Yapı-İş Başkanı Tahir Öztürk te, işçilerin vaatlere değil, kendilerine güvenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bütün bunlar işçilerin oynanan oyunun tamamen farkında olduklarını, onların artık boş lâflarla avutulamıyacağını ortaya koyuyor. Fakat Hükümetin bu sosyal uyanışı anladığını gösteren hiç bir belirti yok.

İşçiler Dikkat!

İş adamları — Hükûmet toplantısında, İşverenler Hükûmete grev ve lokavt kanun tasarısı hakkındaki görüşlerini sundular. Bu dokümanda patronlar, sendikaları zayıflatmak, grev ve toplu sözleşmeyi tesirsiz hâle getirmek için *çeşitli teklifler ileri* sürüyorlar. Meselâ patronlar, sendikaların dışında da fiili işçi topluluklarının toplu sözleşme yapabilmelerini istiyor, sendikaları zayıflatmak ve parçalamak gayesi güttüğü ortadadır. Ayrıca patronlar, grev hakkının kullanılması ile ilgili cezaların arttırılmasını teklif ediyorlar. Onlara göre, Calışma Bakanlığı tasarının «En az muvaffak olmuş kısmı cezai hükümlerdir... Grev ve lokavt çok tehlikeli birer silâhtır. Bunların yerinde ve zamanında, kanuni ve şuurlu olarak kullanılmaması, iktisaden geri kalmış olan memleketimizin iktisadi ve sosyal bünyesinde küçümsenmiyecek bir tahribat yapılabilir...» Bu gerekçeyle patronlar, ağır cezai müeyyideler istiyorlar. Parlâmentoda bu görüşlerin pek çok savunucusu çıkacaktır. Bu sebeple işçilerimiz, Anayasanın tanıdığı bir hakkı sıfıra indirmek istiyen patronların görüşünü dikkatle incelemeli, oyunlarını açığa çıkarmalı ve halk efkârını şimdiden aydınlatmalıdır.

Cimento karaborsası

Akşam gazetesi muhabiri D. Pürsün, çimento almak istiyor. Fabrikanın cevabı, «İstihsal yıl sonuna kadar kapatılmıştır.» Evet, istihsal, ticareti vatandaşı soymak şeklinde anlıyan 10—15 firma tarafından kapatılmıştır. Bu parazitler, torbası 700 kuruş olan çimentoyu, fabrikada teslim 760 kuruşa satıyorlar.

Fabrika da Hükûmet de bu soygunculuğa seyirci kalıyor... Bu mu özel teşebbüçülük.

Emlâk Bankası israfları

Ev sahibi olmak için Emlâk Bankasına para yatıranlar, geçenlerde bir mektup aldılar mektup şu:

«Tiplerin azgari ve azami satış bedelleri aşağıda gösterilmiştir. Talip olduğunuz tipin kur'asına iştirak edip etmeyeceğinizin en geç 18/7/1962 tarihine kadar şubemize yazılı olarak bildirilmesini, bildirmediğiniz takdirde kur'aya ithal edilmiyeceğinizi... v.s... Saygılarımızla.»

Ve tiplerin fiatları:

Tip	Asgari	Azami
A	178.000 TL.	186.000 TL.
B	284.000 »	288.000 »
C	111.000 »	144.000 »
D	281.000 »	294.000 »
E	213.000 »	260.000 »
F	231.000 »	275.000 »
G	143.000 »	151.000 »
İ	111.000 »	145.000 »
İB	111.000 »	137.000 »
R	149.000 »	149.000 »

Yeni Sabahın Fısıltı yazarı hesaplamış, en ucuzunun metre karesi 1490 liraya geliyormuş! Hükûmet de hâlâ sosyal mesken politikasından söz eder. Milletle alay ediyoruz.

(Mahkeme kararı ile yayınladığımız açılamadır)

Haftalık YÖN Gaztesi

Yazı İşleri Müdürlüğüne
Ankara

Gazetenizin 30/5/962 tarih ve 24 sayılı nüshasının 4 ncü sahifesindeki Karakurt ve Servet Beyanı başlıklı yazıyı okudum. Aşağıdaki hususların Basın Kanunu hükümleri dairesinde ilk çıkacak nüshanızda neşrini saygılarımla rica ederim.

Senatör Esat Mahmut Karakurt ile hususi bir mecliste servet beyanı hakkında konuşan Roma Bankasının hali hazırdaki İtalyan uvruklu müdürü olmayıp mezkûr bankanın emekliye ayrılmış bulunan eski müdürü T.C. tebasından benim. Senatörün gazetenizde yazılı şekilde beyanda bulunmasının emekliye ayrılmış olduğundan malûmattar bulunmamasından ileri gelmiş olması muhtemeldir.

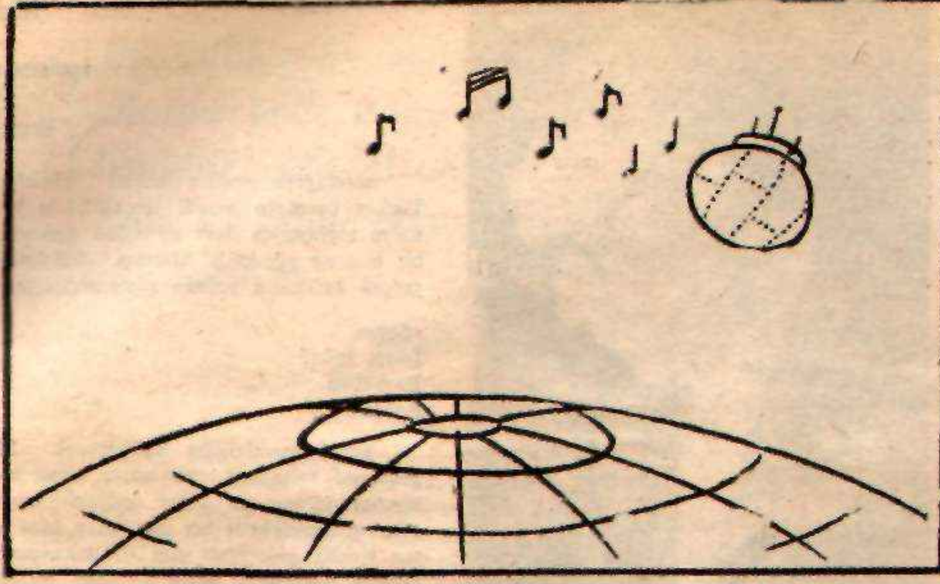
Yazının ikinci kısmındaki mütalâalar ise tamamen muhabirinizin şahsi görüşünü ihtiva etmekte olup mezkûr konuşmada bahis mevzuu olmamıştır.

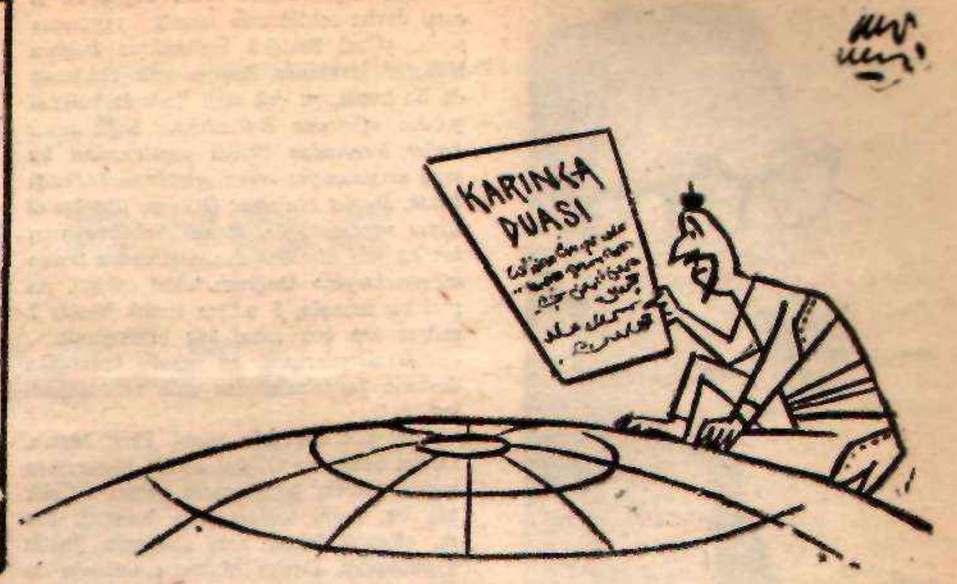
Roma Bankasının (Banko di Roma) Türkiye Şubeleri eski Müdürü.

Sami Hayırel

Senatör Bozcalı

Türkiye ogretmen Dernekleri millî Federasyonun dinamik yeni Başkanı Şükrü Koç, hafta sonunda yaptığı bir basın toplantısında, öğretmenlere komünist diyen Senatör Bozcalı'yı halk efkârına tanıttı: «Bu zat çevresindeki gericilere daima öncülük etmekle bilinir. İzmir İmam Hatip Okulları Derneğinin bir toplantısında Atatürke bir saygı duruşu yapılması karşısında fatiha koumasını teklif etmiş ve okutturmuştur. Ayrıca Nakşibendi tarikatının çalışmalarına karışmış ve fiilen bu konuda çalışmalar yaptığı tesbit edilmiştir. Bu zat bu şekildeki tutumuyla vatandaşlar arasında bir ayırım yaratmak suretiyle komünizmin amaçlarına hizmet etmiştir.»

Batılılar fezaya «Ağustos böceği» gönderdiler — Gazeteler —

AGUSTOS BÖCEĞİ İLE KARINCA

PİYASA

İş adamları ve bakanlar arasında yapılan gizli toplantıda, YÖN muhabiri de bulundu ve devletin nasıl yağma edildiğine şahit oldu. Aşağıdaki yazıda, büyük sermayenin tükenmez iştihasının hikâyesini hayretle okuyacaksınız.

Milyonerlerin devlet babası

Milyoner temsilcilerinin bakanlarımızla üç ayda yaptıkları toplantıların üçüncüsünde son sözü, başbakan yardımcılarının üçüncüsü olan Feyzioğlu aldı. Feyzioğlu, en sempatik tebessümünü takınarak ve sesini yumuşatarak, milyoner temsilcilerinden bir ricada bulundu: *«Burada lehinize bir çok karar alındı. Şimdi piyasanın açılması ve hükûmete güven gelmesi için lütfen yumuşak beyanat veriniz.»*

Bu sözleri, büyük sermaye adına, toplantının başından beri, büyük bir fütursuzlukla *«bu yıl 100, gelecek yıl 200 milyon lira isteriz»* diye tutturan Odalar Birliği Genel Sekreteri Berin Beydağı cevaplandırdı ve *«100 milyon liranın verileceğini açıklıyalım mı»* dedi. Feyzioğlu, devletten en tabiî bir hak şeklinde para istiyen Genel Sekreteri *«Para vereceğimizi söyliyebilirsiniz. Fakat miktardan şimdilik bahs etmeyin»* diye geçiştirdi.

Sanayi Bakanlığında, İnönünün başkanlığında başlıyan bakanlar — iş adamları toplantısı böyle bir hava içinde geçti. Hükûmet, piyasayı açacak anahtarı ellerinde tuttukları sanılan milyoner temsilcilerine mümkün olan azamî tâvizi vermeye kararlı idi. 3 — 500 kudretli iş adamının sözcüleri ise, piyasayı açmak için, kudretli sermayedarlara sığınan hükümetten, en ufak bir sıkılma duygusuna kapılmıyarak, azamî tâviz koparmak hususunda azimli idi. Hükûmet bu yüzden açgözlü misafirlerinin aklı isyan ettirici tekliflerini bile büyük bir müsamaha ile karşıladı.

Toplantıda ilk olarak, vergi meselesi ele alındı. Milyoner sözcüleri, milyonerlerin vergi kaçakçılığı yapmak zorunda kalmadan çok az vergi ödemeleri için istedikleri bütün tâvizleri veren Vergi Reform Komisyonunun çalışmalarını övdüler. Berin Beydağı «Alaybek Komisyonu çok güzel bir rapor hazırlamıştır. Bu raporun tatbiki gerekir. Vergi reformu meselesi bitene kadar, Komisyon aman dağılmasın» diyordu. Büyük sermaye böylece, milyarlık vergi tâvizini, devlet temsilcilerinin çoğunlukta bulunduğu resmî bir komisyon kanalıyla savunacaktı. (Bu konuda Prof. Kaldorun görüşünü okuyunuz.)

İşi bittikten sonra dahi Komisyonun kalmasını istiyen Beydağına Alican cevap verdi ve hükûmetin işsiz bir Komisyonu beslemesinin düşünülemiyeceğini nazikâne hatırlattı.

Bir numaralı Başbakan Yardımcısı «Bu, ismi üstünde reform komisyonudur lüzum görülmüş kurulmuştur. İşini bitirince de tabiatıyla dağılacaklardır.» Alicanı, daha yumuşak bir ifâdeyle Maliye Bakanı Ferit Melen tamamladı: «Komisyon hâlen çalışıyor. Komisyonu, işini bitirmeden da ğıtmıyacağız.»

Bu girizgâhtan sonra, milyoner sözcüleri vergi konusundaki çeşitli taleplerini dile getirdiler. Bir temsilci vergi nisbetleri çok yüksek» diye yakında. Bu mutlu zâta göre, bu yüzden anonim şirketler gelişemiyormuş, şahıs şirketleri kuruluyormuş. Kendisi bile, 500 bin lira sermayeli bir anonim şirket kurmak yerine, şahıs şirketi kurmak zorunda kalmış. Bunun için Kurumlar Vergisi, yüzde 20 den yüzde 10 a indirilmeliymiş. Nasıl olsa, bu para yatırımlara gidecekmiş.» Bu sözleri Ferit Melen, azamî nezaketle cevaplandırdı: «Kurumlar Vergisi nisbeti en düşük olan memleket Türkiyedir. Şüphesiz, hiç vergi almamak en iyi yoldur. Fakat devlet giderlerini nasıl karşılıyalım? Başka çaremiz yok. Bununla beraber, talebinizi tetkik edeceğiz.» Gerçekten Türkiyede, Kurumlar Vergisi nisbeti düşüktür. Prof. Kaldor'un rafa kaldırılan meşhur raporunda bu husus şu sözlerle belirtiliyor: *«Yakınlarda yüzde 10 dan yükseltilen Kurumlar Vergisi nisbeti diğer gelişmiş ve az gelişmiş memleketlere nazaran çok düşüktür. A.B.D. nde Kurumlar Vergisi yüzde 52, İsrailde yüzde 58, Fransada yüzde 50 ve Seylanda yüzde 45 tir. Bütün bu memleketlerde, Kurumlar Vergisi, hisse senedi sahiplerinin temettü gelirleri üzerinden ödedikleri vergiden ayrı olarak alınmaktadır. Zannımca, bilhassa yüzde 20 yatırım inidirimi, azalan amortismanlar usulünün ve sermaye mallarının satımından elde edilen kârın, paranın 3 sene içinde tekrar yatırıma çevrildiği hallerde vergiden muafiyeti gibi yeni tâvizler teklif edildiği için, Kurumlar Vergisinde yüzde 20 gibi düşük bir nisbet savunulamaz. Teklif edilen muafiyetler vegi gelirini azaltacağına göre, bu azalmayı karşılamak üzere, Kurumlar Vergisinin yüzde 40 a çıkarılması bence, doğru bir hareket olur. Esasen yüzde 40 gibi bir Kurumlar Vergisi nisbeti, milletlerarası ölçülere göre yine de düşük kalacaktır.»*

Görüldüğü gibi, milyoner sözcüleri Kurumlar Vergisinin yüzde 20 den yüzde 10 a indirilmesini savunurken, dünya çapında ünlü maliye uzmanı, vergi nisbetinin yüzde 40 a çıkarılmasını istemektedir. Buna rağmen Hükûmet, Kaldor'un görüşünü açıklıyacağı yerde, «tetkik edeceğiz» diyerek, zaman kazanmaya çalışmaktadır. Bu çekingenlik ve ürkeklik içinde hızlı kalkınmanın gerçekleştirilmesi hayaldir.

Özel teşebbüsçüler bundan sonra vergi cezalarına dokundular ve cezaların affını istediler. Ferit Melen, bu talebi oldukça müsbet karşıladı. Bu yumuşak hava, devlet kesesinden liberalizm şampiyonluğu yapanları coşturdu ve bir milyoner temsilcisi günün incisini ortaya attı: *«Devlet sektörü ile özel sektör eşitliği çiğneniyor. Şöyle ki resmî sektör borçları dondurulmuş, özel sektör için bir şey yapılmamıştır. Eşitlik, özel sektör borçlarının da dondurulmasını gerektirir!»*

İlk baharda, Bursanın 4 parti başkanının imzasını taşıyan bir mektupla parlamento üyelerine de duyurulan bu eşitlik anlayışı o kadar garipti ki, bâzı milyoner temsilcilerini bile güldürdü. Fakat Alican, bu gülünç talebi de ciddiyetle cevaplandırmak zorunda kaldı. Alican «Talebinizin eşitlikle ilgisi yok. İkisi tamamen ayrı şey. Devlet teşebbüslerinin durumu eski Hükûmetlerin enflasyonist politikalarının sonucu. Bunlar, yukarıdan emir geldi, yapılmıyacak yatırımları yapmak zorunda kaldılar. Özel sektör ise tamamen serbesttir. Bu farkı unutmamak lâzım» dedi. Bir numaralı Başbakan yardımcısı, borçların özel sektör fiyatları hızla yükselirken, devlet sektörü fiyatlarının sabit tutulduğunu, özel sektöre büyük zararlar pahasına elektrik, kömür, çelik v.s. satıldığını devlet teşebbüslerinin bu zararına satışlar yüzünden borçlandığını yumuşak havayı bozmamak için söylemedi. Gerçekten, devlet sektörü borçlanmalarının önemli kısmı, enflasyon yıllarında büyük kazançlar sağlıyan özel sektöre kâr olarak intikal etmişti. Şimdi özel sektör borçlarının konsolide edilmesi için, önce bu haksız kârların istirdadı lâzımdı. Fakat bunu söyliyebilmek için, büyük sermayeden medet ummıyan gerçekten güçlü hükûmetlere ihtiyaç vardı. Bugünkü Hükûmet ise, güzide milyonerlerimizi tatmine çalışıyordu. Nitekim Alican'ın nâzik cevabı üzerine cür'eti artan mutlu temsilci «Efendim, devlet sektörü borçlarının bir kısmı kur farkından ileri geliyor. Özel sektör de ayni durumda. Eşitlik icabı, bunlar konsolide edilmeli» diye talebini tekrarladı. Bu lâfa gülüşüldü. Fakat, hiç kimse, özel sektörün 2.80 üzerinden yüz milyonlarca dolar aldığını, bu dolarlarla ithal ettiği malı dolar 30 — 40 lira üzerinden satarak muazzam kârlar sağladığını hatırlatmadı. «Çok ürkek» olduğu ilân edilen büyük sermayeyi ürkütmemek lâzımdı...

«300 milyonu vereceksiniz Paşam...»

Günün bombasını Odalar Birliği Genel Sekreteri Berin Beydağı patlattı. Büyük sermaye, özel sanayie işletme ve yatırım kredisi vermek için 20 milyon lira sermayeli bir şirket kurmak kararındaydı. Yalnız bu şirketin paraya ihtiyacı vardı. Bu parayı devlet, karşılık paralardan vermeliydi. Bu yıl 100, gelecek yıl da 200 milyon lira verilirse bu iş gerçekleşir, büyük sermaye parayı bildiği gibi kullanırdı.

Bu teklife hiç bir bakan hayır demek cesaretini gösteremedi. Halbuki özel sanayie kredi vermek için koskoca bir Sanayi ve Kalkınma Bankası kurulmuştu. İşçi Sigortalarından sağlanan paralarla, Sümerbankın yürüttüğü bir fon vardı. Bu iki müessese, özel sektörün ihtiyacını mükemmelen karşılıyabilirdi. Devlet parasıyla yeni bir şirket kurulmasına ihtiyaç yoktu. Bu müesseselerin çalışmasından şikâyetler varsa, bunlar giderilebilirdi. Gelgelelim hiç bir bakan, ürkütücü hiçbir tarafı olmıyan bu makûl sözleri bile söyliyemedi. Devletin yüz milyonlarca lira parasını, bir kaç milyonerin söz sahibi olacağı özel bir şirkete bırakma fikri, prensip olarak derhal kabul edildi!

Maliye Bakanı *«Prensip olarak kabul. Fakat şu anda paramız yok. Şirket kurulsun, parayı bilâhare bulalım»* dedi. Fakat sözler peşin para istiyen güzide milyoner sözcülerini tatmin etmedi. Berin Beydağı, fazla saygılı sayılamıyacak bir edâ ile, Paşaya hitaben *«Paşam piyasaya itimat telkin etmek için, 160 milyon lira ile çıkmak veya hiç çıkmamak lâzım. Ya hemen 100 milyonu verirsiniz, ya da bu iş ölür.»* dedi. Beydağı, sanki borçlusundan alacağını istiyordu!

Ama sert çıkış, bakanları sinirlendireceği yerde, daha da yumuşattı. Ürkek sermayeyi ürkütmemek şarttı. Sözü derhal Feyzioğlu aldı ve bu güzel teşebbüslerinden dolayı güzide temsilcileri övdü Feyzioğlu: *«Şirketin kurulması çok müsbet bir teşebbüs. Şirket muhakkak kurulmalıdır. Hükûmet olarak da işin prensibini kabul ettik. Para da bulacağız.»* diyordu. Ama fütursuz Beydağı yatışmıyor ve *«Bize hükûmet teminat vermeli. Yoksa bu işe hiç teşebbüs etmiyelim»* diye diretiyordu. Feyzioğlu ise *«Edin, edin. Para nasıl olsa temin edilir. Hükûmet olarak söz veriyoruz. Bu para mutlaka bulunacaktır»* diye âdetâ yalvarıyordu! Üç numaralı Başbakan Yardımcısının imdadına, bir numaralı başbakan yardımcısı yetişti. Alican, Paşaya hitaben bir olayı anlatarak sözlerine başladı: «Paşam, Ticaret Bankasına yeni bir müdür tayin ettik. Tetkik ettim, bu arkadaş çok iyi çalıştı. Kendi kredilerini kullandı. Reeskont kredisini de sarfetti. Şimdi Merkez Bankasından 5 milyon lira daha Reeskont kredisi istiyor. Merkez Bankası, bu talebin Eylül ayında gözden geçirileceğini söylüyor. Olmaz efendim, böyle şey. Bu iş hemen sonuçlanmalı.»

Paşa söylenenlerin tamamını işitemiyor, arada sırada «Ne diyor, ne diyor» diye yanındakilere soruyordu. Paşa, söylenenleri anladıktan sonra Alican'a «Merkez Bankasına bunu sormalısınız, ne biçim iş bu» dedi. Alican «Hastalıktan fırsat bulamadım, Paşam. Muhakkak soracağım» cevabını verdi. Böylece, Merkez Bankası vasıtasıyla özel sektöre çok daha fazla kredi sağlanmış olacaktı. Alican'ın başka bir fikri daha vardı. Mevduat sahiplerinin emniyetini sağlamak ve enflasyonla daha müessir şekilde mücadele etmek için, mevduatın yüzde 20 si Merkez Bankasında bloke ediliyordu. Bir kısmı ziraî kredilere ayrılan bu para, özel sektörün finansmanında pek âlâ kullanılabilirdi. Alican, günlük para politikasının önemli bir silâhını teşkil eden fonların, orta vâdeli kredi şeklinde kullanılmasını mahzurlu saymıyordu. Böyle bir teklif dünyadaki Merkez Bankası idarecilerine yapılsaydı, derhal kesin bir hayır cevabı verirlerdi.

Toplantıda da, Alicanın teklifine itiraz, Hazine Umum Müdür Muavini Kemal Siber'den geldi. Siber, meseleyi, mevduat sahiplerinin güvenliği bakımından ele alıyordu. Siber, *«Paşam, bu parayı kullandıramayız. Bu, gayet seyyal bir fondur. Hemen geri dönebilir. Bu parayı kullanırsak, siyasî ve askerî bir hareket olursa, çok müşkül durumda kalırız. Meselâ bir Irak ihtilâli yüz milyonlarca paranın bankalardan çekilmesine yol açtı.»* dedi.

«Irak» ve «ihtilâl» kelimelerini duyan

Turhan Feyzioğlu
Nabza göre şerbet...

Paşa, konu ile ilgilendi. Sesini yükselterek «Nolmuş Irak'a» diye merakla sordu. Durum Paşaya anlatıldıktan sonra, Hazine Umum Müdür Muavini sözlerine devam etti: *«Bir generalimizin harp çıkabilir lâfı bir günde 100 milyon liranın çekilmesine yol açmıştır. Bu para başka maksatlara kullanılmamalıdır. Kurulacak Şirkete gelince, bugün için ancak 40 milyon lira verebiliriz. Karşılık paraların sarf yerleri bellidir.»* Hazine Umum Müdür Muavini, bundan sonra karşılık paraların sarf yerlerinin santimine kadar hesabını verdi.

Soğuk duş tesiri yapan bu konuşmanın tesirini azaltmak maksadıyla, Özel Sektörün kredi şirketinin hararetli taraftarı olan Çelikbaş söz aldı ve «Prensibin kabul edildiğini, gerekli paranın bulunacağını, meselenin kredileri Tanzim Komisyonunda teferruatlı şekilde ele alınacağını» söyledi ve gündemin öbür maddesine geçti. Yeni madde, İcra ve İflâs Kanununun tâdiliydi. Özel Sektör, tâdil tasarısını, istediği gibi yapmak istiyordu. Mümtaz temsilcilerin talebi şuydu: Özel Sektör, tâdil tasarısının ön çalışmalarına iştirak etmişti. Fakat sonradan çalışmalara katılmamışlardı. Durumdan endişe ediyorlardı. Tasarının hazırlanmasına mutlaka katılmaları lâzımdı.» Bu istek, kabul edildi. Bununla beraber Hükûmetin, tâdil tasarısında dikkatli olması lâzımdır. Özel Sektör temsilcilerinin hazırlıyacağı bir tâdil tasarısı, ufak borçluların, bu arada kiracıların insafsız şekilde zorlanmasına yol açabilir. Hükûmet, zengin alacaklılar kadar, iyi niyetli fakir borçluları da düşünmelidir.

Tilkiden akıl isteniyor!

Söz bundan sonra, Vergi kaçakçılığı meselesine geldi. Yeni Maliye Bakanı, selefinden çok farklı bir üslûpla, ürkek sermayeyi ürkütmemeye azamî dikkat ederek konuya girdi: «Maalesef vergi kaçakçılığı vardı. Müteşebbislerin büyük kısmını, elbette ki vergisini doğru ödiyen namuslu vatandaşlar teşkil ediyordu. Fakat maalesef bazı müteşebbisler, vergi kaçırıyordu. Bu durum, vergisini doğru ödiyen namuslu müteşebbislerin de aleyhindeydi. Buna bir çare bulunmalıydı.»

Melen'in bulduğu çare, Hesap uzmanı sayısının 200 den 500 e çıkartılmasıydı. Böylece, daha fazla kontrol imkânı sağlanacaktı. Feyzioğlunun ortaya attığı çare ise, ağaçtaki karganın ağzındaki peyniri düşürtmek için dil döken La Fontaine'in tilkisini kahkahalarla güldürecek kadar şaheserdi. Feyzioğlu, mümtaz temsilcilerden, gelecek toplantıya vergi kaçakçılığını önleyici teklifleri hâvi bir rapor getirmelerini istiyordu! Hükûmet, vergi kaçakçılığını önlemek için, vergi kaçıranlardan akıl alacaktı!

Özel teşebbüsçülerimizin başka bir ricası, devlet sektörünün ithalât yapmamasıydı. «Özel Sektörü İlgilendiren Başlıca Konular Hakkında Rapor» adlı dökümanda bu husus, şu çok tatlı ifadeyle belirtiliyordu: *«Çalışma Bakanlığına bağlı teşekküller tarafından ithalât yapılmaması hususu memnuniyet verici şekilde halledildiği hâlde, Devlet Malzeme Ofisince ithalâta nihayet verilmemiştir. Resmî Sektörce yapılan bu gibi ithalâtın durdurulmasını temenni etmekteyiz.»* Doğrusu teklif cazipti. Asgarî bir hesapla, 5 milyar liralık ithalât 2 milyar lira çok rahat kâr bırakıyordu.

İthalâtçılarımız, bu rahat kazançtan devletin faydalanmasına aslâ razı değildiler!

Bu çok cür'etkâr talebi, Ferit Melen, Devlet Malzeme Ofisini mâzur göstermeye gayret ederek, geçiştirmeye çalıştı. Çelikbaş ise, basın toplantısında belirttiği üzere, «Resmî Sektör bazı alanlarda ithalât yapmıyacak. Devlet Malzeme Ofisinin durumunu gelecek toplantıda ele alacağız» diyerek işi tatlıya bağladı.

Sanayiciler ve Atatürk

İş adamları—Bakanlar toplantısı ertesi gün de devam etti. Toplantı, gündemin önemli bir maddesi olan, sanayi bölgelerinin tesbiti konusu ile başladı. Meseleye bir gün önce yapılan toplantıda, İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay dokunmuştu. Gökay, Özel Sektör temsilcilerine şaka yollu «İstanbulun canına okudunuz. Halka nefes alacak yer bırakmadınız» diye sataşmıştı. Fakat güzide temsilcilerin bu konudaki görüşü farklıydı. Onlar «Belediyeler tarafından şehir haricine çıkarılmak istendiklerinden, şehir dışında da elverişli bir yer gösterilmediğinden şikâyetçiydiler. Ancak Bursada iyi bir çalışma yapılmıştı. Bir sanayi bölgesi tesbit edilmiş, Amerikalılardan sağlanan 25 milyon lira ile metre karesi 20 liradan bu arazi satın alınmıştı. Arazi yol, elektrik ve kanalizasyon yapıldıktan sonra 20 liradan sanayicilere satılacaktı.

Bu noktada Paşa, konuşmalara katıldı ve ilgililerden sanayicilerin arazi spekülasyonu yapmasının önlenmesini istedi.

Bu noktada, sanayicilerin bakanı olduğunu söyliyen Çelikbaş, söze karıştı: «Paşam, bu belediyelerin işi değil. Onlar mevcut imkânlarıyla bu dâvayı çözemezler. Ayrı bir sorumlu makama ihtiyaç var» dedi.

Bu girizgâhtan sonra, Özel Sektör temsilcileri sadede geldiler: Ankarada 5 kompleks tesis yer bekliyordu. Derhal karar verilmeliydi. Ankaralı sanayiciler Orman Çiftliği bölgesini gözlerine kestirmişlerdi. Çelikbaş, «Mesele mühim Paşam. Denizli'de de durum aynı» diyerek, özel teşebbüsçüleri destekledi. Fakat Burdur'lu Çelikbaş'ın, komşu Denizli'yi de fırsattan istifade ederek araya sıkıştırmasının sebebi anlaşılamadı.

F. Kerim Gökay
İnce halkın sağlığı

Ferit Melen
Para yok!

Paşa, bu talebe hak verdi ve sesini yükselterek. «Bu işi uzatmanın mânası yok. Derhal harekete geçilmelidir. Alâkalılar hep burada. Doktor, duyuyorsun değil mi? Hemen toplanın bir an önce karara varın» dedi. Paşanın doktor diye seslendiği İmar ve İskân Bakanı Gökay ise, haklı olarak bu kadar aceleye taraftar değildi. «Paşam, bakanlık olarak bu konuda çalışmalarımız var. Sonra sanayi bölgelerinin mutlaka şehir haricine çıkması şart» cevabını verdi. Söze, güzide temsilciler karıştılar: Kendi rahatını, halkın sağlığına tercih eden bir temsilci *«Herkesin, sanayiin şehir içinde kurulmasına karşı bir allerjisi var. Halbuki fabrika bacaları medeniyetin ve kalkınmanın sembolüdür»* tarzında bir hikmet savurdu. Başka biri, daha az parlak olmıyan şu fikri ortaya attı: *«Sanayi bölgesinin şehir dışında kurulması meseleyi çözmiyecektir. Zira kurulacak tesislerin etrafı bir müddet sonra dolacak ve orada da şehir teşekkül edecektir!»*

Bu parlak sözlere gülmek cesaretini hiç kimse gösteremedi.

Paşa, meselenin bir an önce çözülmesi için ısrar ediyordu. Hemen oracıkta, bakanlıklar temsilcileri ile özel sektörün katılacağı bir komisyon kurulması kararlaştırıldı. Feyzioğlu Komisyon başkanı oldu. Doktor, hemen ertesi gün İmar Bakanlığında, Ankaranın sanayi bölgesini tesbit edecek Komisyonu topladı. Özel teşebbüsçüler, Gökay'ın «Ankaranın ciğeri» dediği Gazi Orman Çiftliğine ait arazinin sanayi bölgesi hâline getirilmesini talep ettiler. Gel gelelim, ortada bazı ufak tefek engeller vardı. Bir defa, Atatürk, İnönü'ye yazdığı bir mektupla —mektubun bir fotokopisi Ziraat Fakültesindedir— bu sananın aynen muhafazasını temenni etmekteydi. Sonra bu arazinin, Ankara halkına ve civardaki köylülere ne kadar yararlı olduğu ortadaydı. Halkın sağlığı ve şehrin güzelliği kolayca ikinci plâna itilemezdi. Özel teşebbüsçüler, bütün bunlara zerrece aldırış etmediler. Ankara Ticaret Odalarının genç temsilcisi Mümin Erkunt'a göre *«Çiftlikten arazi almak, sanıldığı gibi hiç te korkulacak bir problem değildi. Atatürk sağ olsaydı, devrin ihtiyaçlarını gözönünde tutarak, bu araziyi tereddüt etmeden sanayicilerimize bağışlardı!»* Genç sanayici, ufak çıkarları için Atatürk adına bile konuşacak kadar pervasızdı! Özel teşebbüsün öteki temsilcisi de, pot kırmakta arkadaşından pek aşağı kalmadı: *«Efendim, Sanayi ziraati kovar. Bu ilmî bir gerçektir.»* O hâlde, Çiftlik yerini fabrika bacalarına bırakmalıydı.

Sermayenin utanma duygusundan ne kadar yoksun olduğunu gösteren bu biçare savunmalar, İmar ve İskân Bakanlığı ilgililerinin, sanayii şehir dışında tutma azmini daha da kuvvetlendirdi. Orman Çiftliğinin akıbeti, önümüzdeki günlerde belli olacaktır.

Türk işçisinin ikazı

Sermayeye verilen haksız tâvizler, Türkişi harekete getirdi ve Türk—iş İnönü'ye toplantıyla ilgili görüşünü açıklıyan bir mektup gönderdi. Mektup, hükûmete gerçek kalkınma yolunu göstermektedir:

«Sayın,
İsmet İnönü
Başbakan
Ankara

Sanki memleketin halledilecek hiç problemi kalmamış, çalışanlara insan haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesi temin edilmiş, memlekette her gün biraz daha artan işsizlik giderilmiş gibi 10 Bakanınızla birlikte işverenlere hesap ve tâviz vermek üzere düzenlediğiniz toplantıların 3 üncüsünü de yapmış bulunuyorsunuz.

Hükûmetin özel sektörle yaptığı toplantılara karşılık zaman zaman işçilerin hakiki temsilcileri sendikalar ve TÜRK—İŞ'le toplantılar yapmaması işçi çevrelerinde gün geçtikçe geniş ve kötü yankılar yapmaktadır.

Büyük bir gizlilik içinde özel sektörle yapılan toplantıda görüşülen konuların basına intikal edebilen kısmı üstünde durmak isteriz.

Son yapılan toplantıda yatırım indiriminde, amortisman indiriminden bahsedilmesine karşılık en az geçim indirimi akla bile gelmemiştir. Hükûmet bu tutumu ile vergi adaletinden her gün biraz daha uzaklaşılarak vergi «ataleti» ne gidilmektedir. Vergi kaçakçılığını giderme yolları üzerinde durulmamıştır. Ulusun parasının bir kaç sermayedara bağışlamasının kalkınma ve işsizliğin giderilmesiyle olan ilişiğini göremiyoruz.

Başka bir örnekte, mevcut olan bir sınaî kalkınma bankasının ıslah edilerek ihtiyaca cevap verebilecek bir duruma getirilmesi dururken yeni bir finansman kuruluşuna gidilmesi sebebi anlaşılmamıştır.

Daha sonra özel sektörün «ithalâtı» tamamen devletin elinden almak istediğini görüyoruz. Buna kesin olarak karşıyız. Çalışanların hayat şartlarını ağırlaştırma pahasına bir kaç kişinin rahat kazanç sağlamasını temin edecek pahalı «ithalâtın» sosyal devlet anlayışına karşı olduğu kanısındayız.

Son bir örnek olarak da olumlu bir inceleme yapılmadan bir kaç özel çıkarın isteklerini yerine getirmek için kendi kendine sanayi kurulu yerleri tespit etmesini anlayamıyoruz.

Hükûmetin işçiye akıl verip, işverenden akıl alması dönemine bir an önce son vermesini istiyoruz. Saygılarımızla,»

Ekrem Alican
Ya sabır!...

KALKINMA

Beş yıllık plân, son yıllarda gelir dağılışındaki adaletsizliğin arttığını ortaya koyuyor..

Yüksek Plânlama Kurulu

Kalkınma Plânı hazırlıkları, uzmanlar safhasından, Yüksek Plânlama Kurulu ile politik alana geçince, programda aksamalar başladı. İlk toplantı sabah saat 10 da yapılacaktı. Fakat aynı saatte Sanayi Bakanlığında iş adamları bakanlar toplantısı vardı. Bütün bakanlar, iş adamları toplantı Yüksek Plânlama Kuruluna tercih ettiler. İş adamları toplantısına geldiğinde Alicanla karşılaşan İnönü «Siz plânlama toplantısında bulunacaktınız Alican, ne oldu?» demekten kendini alamadı. Alican'ın cevabı «Ben bu toplantıyı daha önemli buldum Paşam. Bunu takip edeceğim» şeklinde idi.

İşte bu daha önemli toplantı yüzünden, Yüksek Plânlama Kurulunun ilk oturumu sabah saat 10 yerine, ancak akşam üzeri başlıyabildi. İkinci aksaklığa, İnönünün İstanbul seyahati sebebiyet verdi. Bu yüzden çalışma programı değiştirildi. Bu haftanın programının pazartesi yerine, perşembe başlaması kararlaştırıldı.

İş adamları Bakanlar toplantısında özel teşebbüs temsilcilerinin ısrarı üzerine Kalkınma Plânının Meclise sevkedilmeden önce, özel teşebbüs temsilcileri tarafından incelemesi kabul edildi. Bu, hukuk ve idâre anlayışına aykırı bir tutumdur. Zira Bakanlar Kurulunun kabul ettiği bir metni özel teşebbüsün incelemesine sunmak, özel teşebbüsü hükümetin üstünde bir organ şeklinde tanımak mânâsına gelecektir. Hükümetin üstünde ise, ancak Parlamento vardır. Özel Sektörün, ancak plân siyasî bir hüviyet kazanmadan önce, uzmanlar seviyesinde mütalâası alınabilir. Nitekim bol bol alınmıştır da. Fakat buna rağmen 3 — 500 büyük sermaye sahibini tatmin için, özel sektörün hükümet üstünde bir kuvvet gibi gösterilmesi mahzurlu sayılmamıştır.

Anayasaya aykırı bu imtiyaz, tabiî ki üvey evlât muamelesi gören Türk işçisini harekete getirdi ve Türk — İş İnönüye aşağıdaki sert mektubu gönderdi:

«**Hedefi ve uygulanış tarzı hakkında henüz hiç bir bilgimiz olmayan Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı beş yıllık Kalkınma Plânının uzmanlardan hükûmet seviyesine gelmişken, büyük sermayecilerin baskısı üzerine son dakikada, işverenlerin incelemesine verildiğini üzüntü ile öğrenmiş bulunuyoruz.**

Hazırlığı bitip karara geçilirken tek taraflı böyle bir inceleme yoluna gidilmesinin hukuka ve idâre anlayışına ne derece uygun düştüğü hususunda karar vermeği kamu oyuna bırakıyoruz.

Millî bir plânlama hiç bir zaman muayyen bir zümrenin çıkarını hedef tutamaz. Hele bu zümrenin etkisi altında *yürüyecek plânada plân denemez.*

Hakikî plânlama, eldeki imkânların, toplum refahının arttırılmasında en az israfla kullanılmasını temin etmek için uygulanan sistemli hareket şeklidir.

Bizim üzerinde duracağımız nokta, Kalkınma Plânının işverenlerce incelenmesinde sakınca görmeyen hükümetin, plânın gerçekleştirilmesinde temel yükü taşıyacak Türk işçilerini unutmasıdır.

Plân, ancak ve ancak Türk işçisinin emeği ile başarıya ulaşacaktır. Bunun için plân üstüne ilk sözü söylemek Türk işçisinin hakkıdır. Hükûmet, Kalkınma Plânı'nı öncelikle Türk işçisinin hakikî temsilcileri sendikaların incelemesine sunmak, onun grüşlerini dikkatle gözönünde tutmak mecburiyetini duymalıdır.

Hükûmet şunu iyi bilmelidir ki, sendikaların fikri alınmadan ve onların desteğinden yoksun bir plân yürütülemez ve yürüyemiyecektir.

Hükûmetin, Türk işçisini ve dolayısiyle onların temsilcileri sendikaları küçümseyen eşitliğe aykırı tutumunu üzüntü ile karşıladığımızı ve hatanın en kısa zamanda düzeltilmesini, işçilerimizin en doğal hakkı olarak beklediğimizi bildiririz. Saygılarımızla.»

Gerçekten Hükûmetin tutumu anormaldi. Geç de olsa, nihayet bu anormal durumun farkına varıldı ve bir formül bulundu: *Devlet Plânlama Teşkilâtının*, özel ve resmî sektörle. Üniversite temsilcilerinden müteşekkil bir Danışma Kurulu vardı. Bu kurulu, işçi ve esnaf teşekküllerini de dahil ederek, Ağustos ortasında toplamakla mesele çözülebilirdi. Yalnız Danışma Kurulunun toplanmasında da çok geç kalındığı hatırlanmalıdır. Toplantı ancak sembolik mahiyette kalacaktır. Danışma Kurulu, ancak Yüksek Plânlama Kurulu toplantısından önce, uzmanlar seviyesinde de faydalı olabilir, kurulun tavsiyeleri gözönünde tutulabilirdi. Nitekim yabancı uzmanlar, plânı bu safhada incelemişlerdir. Yerli uzmanlar ise unutulmuştur. *Ağustos ortasındaki* Danışma Kurulu toplantısı, çocuk avutmaktan öteye gitmiyecektir.

Plân işinde başka bir aksaklık, Yüksek Plânlama Kurulunun teşekkülünde ortaya çıktı. 4 Uzman, 4 bakandan teşekkül eden kurulda, plânı partilere benimsetebilmek için, parti liderleri olan Başbakan yardımcılarının kurula *alınması uygun bulundu. Fakat plân*, herşeyden önce iktisadî bakanları ilgilendirmektedir. Meselâ bir Maliye Bakanının Yüksek Plânlama Kurulu çalışmalarının dışında kalması elbette beklenemez. Bu sebeple Yüksek Plânlama Kurulu toplantılarına, yetkisiz de olsa, iktisadî bakanların katılmaları kabul edildi. Böylece, Kurulun 4 uzman ve 4 politikacı şeklinde kurmak *istediği* denge bozuldu. Gerçi İnönü uzmanlara, «Burada 4 uzman ve 4 politikacı eşit olarak bulunuyoruz» dediyse de, gerçekleştirilmesi aslında çok güç olan bu denge, iktisadî bakanların katılmasıyla, iyice politikacılardan yana kaydı. Mamafih *bunu önlemeye herhalde imkân* olmasa gerektir.

Müzakereler

Plân, 700 sayfalık bir dokümandan ibaret. Bakanlar Yüksek Plânlama Kuruluna, konuşulacak bahsi önceden okuyarak geliyorlar. Önce uzmanlar, ele alınan mesele hakkında izahat veriyorlar, sonra o konu üzerinde müzakere açılıyor.

Plân, bugünü aydınlatmak için, her türlü polemik endişesinin dışında, geçmiş devrin izahına geniş yer vermiş. Bu kısımda, C.H.P. nin hızlı bir iktisadî kalkınma yerine, altın stoku biriktirmeye önem vermesi tenkit ediliyor ve D.P. iktidarının ilk yıllardaki başarısı belirtiliyor. Tabiî ki D.P. iktidarının plânsız enflasyonist gidişinin sebebiyet verdiği ağır çöküntüler de ortaya konu-

DEVLETÇİLİĞİN MESELELERİ

Göz oyan kargalar

Eski hikâye

Kolay kazanç çevrelerinin üzerinde ısrarla durdukları bir fikir, *hükûmetle özel teşebbüs arasında yapılan son toplantı* dolayısıyla tekrar ortaya atıldı. Devletin kendi ihtiyaçlarını kendi eliyle ithal etmekten vazgeçmesi istenmektedir. Bu görüşü savunanlara göre, devlet daireleri ve kurumları, yatırım veya günlük ihtiyaç için dış memleketlerden mal getirtmek zorunda kalırlarsa, bu isteklerini tüccara bildirmeliler ve ithal işini ithalâtçı *firmalar eliyle yürütülmelidirler*. İddiaya göre, devletin kendi getirttiği mallar da fiyat yüksek ve kalite düşük olmaktadır; ithalâtçılığı esas konu olarak seçmiş bulunanların tecrübe ve bilgilerinden faydalanmak şarttır; devlet, ithalâtını özel kesim yoluyla yapacak olursa, hem piyasaya canlılık gelecek, hem devlet ucuz ve kaliteli mala kavuşacak, hem de uzun vâdede vergi *geliri* artacaktır.

İstek, geçen Şubat ayı başında İstanbul'da yapılan toplantıda da ortaya atılmıştı. Ancak, o zaman, siyasî konjonktür, *tüccarın biraz daha çekingen davranması*na sebep oluyordu. Şimdi ise, istikrar ufukları biraz ağardığı için, özel teşebbüs çevreleri de kendi durumlarını oldukça sağlamlaşmış saymakta, seslerini çekinmeden yükseltebilmektedirler. Devlet ithalâtı bakımından da son toplantı, iddiaların ve isteklerin daha büyük bir güçle ortaya atılmasına yolaçmıştır. Hükûmetin, bu konuda, *şimdiye kadarkilerden ayrı olarak*, yeni yeni tâvizler vermesi beklenebilir.

Kârlı hikâye

Türkiye'de ithalâtçılığın bir bilgi ve tecrübe işi olduğu iddiası üzerinde biraz durmak gerekir. Eğer ortada bir bilgi ve tecrübe varsa, bunun kolay kazanç yollarını bilmek ve müstehliki aldatmak bakımından bir bilgi ve tecrübe olması daha çok muhtemeldir. Türkiye'nin ithalâtçıları, diyar diyar dolaşıp da memleketin ihtiyaçlarına en uygun mallar nelerdir, hangisini getirtmek, teknik bilgi, yedek parça ve kullanışlılık bakımından daha uygun olur diye araştıran, yorulan, emek sarfeden kimseler midir? Herkes bilir ki, işin asıl büyük kısmını yapan taraf, yabancı memleketteki ihracatçı taraftır; temsilci yollayan, ihtiyaç tesbit eden, servisle uğraşan odur. Bizim ithalâtçılarımızın gayreti, çoğu zaman, döviz ayırtma isteklerinde belirttikleriyle gümrüğe getirttikleri mal arasındaki nitelik farklarından faydalanarak dışarıya para çıkarma yollarını aramak, bunun için akla gelmedik ustalıkları becermekten ibarettir. Haberleştikleri, yazıştıkları kimseler de, Avrupa kentlerinin karanlık köşelerinde çalışan, metodları, kökleri ve davranışları bakımından kendilerine çok benzeyen insanlardır. İthalâtçı, bütün bu dolambaçlı yollardan getirttiği mal için döviz ayırtma belgesinde belirtilen fiyata bir de yüzde yirmibeş ithalâtçı kârı eklemeyi ihmal etmez. Müstehliki dolandırmanın *safhaları* burada bitmez. İthalâtçı kârı üzerine, toptancı kârının, onun üstüne de perakendeci kârını eklenmesi gerekir. Bu kârların resmî nisbetleri de, Türkiyede, ticarî hayatı teşvik gibi çok safça bir gerekçeyle, dünyanın öbür ülkelerinde görülmeyen ölçülere varır. Tabiî, aradaki usûlsüz ve kanunsuz kazançlar da caba.

Türkiye'nin ithalât için yılda ortalama beş *milyar lira* harcadığı söylenir. Ama, Maliye uzmanlarının hesaplarına göre, getirilen malların gerçek değeri üç milyar lirayı geçmez; geri kalan iki milyar lira, brüt kârdan ibarettir. Meselâ 1960 yılında resmî ve özel kesimler için yüz milyon dolarlık otomobil ve kamyon ithal edilmiştir; ama yine Maliye uzmanlarının hesaplarına göre, bunun en az dörtyüz milyon lirasını ithalâtçı kârı olarak saymak gerekir. Odalar Birliği, bu kazançların vergi geliri olarak devlet kasasını da dolduracağını iddia ededursun; vergi kaçakçılığı rakamları açıkça ortada durduğuna göre, devletin toplayabileceği vergiler, eğer ithalâtı kendisi yapmazsa ödeyeceği komisyonlar yanında devede kulak kalır.

Devletin iyi tüccar olmadığı zaman zaman söylenir. «İyi tüccarlık» deyince her ne pahasına olursa olsun büyük kâr etmeği anlayanlar için bu söz belki doğru olabilir. Ama bunun yanında, büyük işletmeciliğin rasyonel çalışma için devlete sağladığı birtakım imkânlar vardır ki, han odalarıyla kuytu ardiye köşeleri arasında mekik dokuyan Türk ithalâtçılığında bunların bulunduğunu iddia etmek mümkün değildir. Kaldı ki, devlet işletmeciliğinin başına bu işe inanmış, gönül vermiş ve başarıya ulaşması için didinmeği göze almış bir kadro *getirdikten sonra, özel teşeb*büsteki kadar hırslı ve iddialı bir çalışma sağlıyabilmek de mümkün. Devlet işletmeciliği buna inanmıyanların eliyle ve bunu küçümseyen bir hava içinde yürütülürse elbette başarısızlıklara rastlanacaktır. Bütün bunlara rağmen, ithal işlerini düzene sokan ve böylece yılda milyonlarca lira ithalâtçı kârından tasarruf eden devlet kurumları da yok değildir. Şimdi yapılacak şey, olsa olsa, Devlet Malzeme Ofisi gibi bazı hareket noktalarından başlayarak, bu konuda daha derlitoplu, sürekli ve birleştirilmiş bir teşkilâtlanmaya gitmek olabilir; yoksa, aksi yolu seçmek, tâvizler halkasına bir yenisini eklemekten başka bir anlam taşımaz.

Kargalı hikâye

Bugün piyasadaki durgunluk yakınmalarının çoğu, aslında, bir zamanlar alışılmış olan korkunç kârların elde edilememesinden ileri gelmektedir. Dünya ölçülerine göre yine de yüksek olan bugünkü kârları düşük bulanlar çoktur. Böyle olunca gözler, yeni kazanç ve kapkaççılık alanlarına çevrilmiştir. Bakanlar üzerine baskı yaparak, devletin ithalâtçılık alanından eletek çekmesini sağlamak ve hazıra konmak istenmektedir.

Bu yolda başarı kazanılmamış da değil. Meselâ bir suni gübre hikâyesi vardır. Ziraî Donatım Kurumu bunu kendisi, doğrudan doğruya ve tek elden yaparsa en az bir buçuk dolar daha ucuza maledeceğini bildirdiği hâlde, ithal işi, sorumluların ve bu arada Azot Sanayii Genel Müdürü *Sayın Nedim Aksal'ın ısrarlarına* rağmen, irili ufaklı tam 52 firma arasında bölüştürülmüş, böylece bir zümrenin daha devlet ve müstehlik sırtından geçinmesi sağlanmıştır.

Devletçilik bugün ne çekiyorsa, vaktiyle himaye ve teşvik edip yetiştirdiklerinden çekiyor. 1923'ten 1933'e ve 1948'den 1962'ye kadar birtakım adamları «büyük tüccar» yapmak, sözde özel teşebbüsü geliştirmek, becerikli iş adamı yaratmak ve ticaret hayatını canlı tutmak için harcanan gayretler, devletçiliği daha rasyonel ve daha inançlı hâle getirmek için harcansaydı, bugün Türkiyenin durumu bambaşka olurdu. Aksine, şimdi, biraz palazlanan özel teşebbüs, Türk toplumunun demokrasi ve sosyal huzur içinde kalkınma bakımından tek kurtuluş ümidi olan devletçiliği kemirmekle meşguldür. Bugüne kadar devlet sayesinde birşeyler yapabilen sanayici, artık devletin elindekileri almak veya en azından devletten pay koparmak sevdasındadır. «Türkler ticaret yapamaz» sözünün aksini ispat edebilmek için her türlü teşviki görmüş olan ithalâtçı, şimdi, Osmanlı bezirgânlarının artıklarıyla elele vermiş ve ithalâta yüzde yüz sahip çıkmağa başlamıştır. Bunun anlamı, devlet kurumlarının ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılacak ithalât için, Hazine kasalarından şuna buna yüzde yirmibeş veya daha fazla haraç vermekten başka birşey değildir. Zaten, Türkiye'de özel teşebbüsün teşviki, «besle kargayı, oysun gözünü» hikâyesinden ibarettir

Mümtaz Soysal

Başbakan İnönü, Plânlama toplantısında
«Plân diye, plân diye plân tepelendi...»

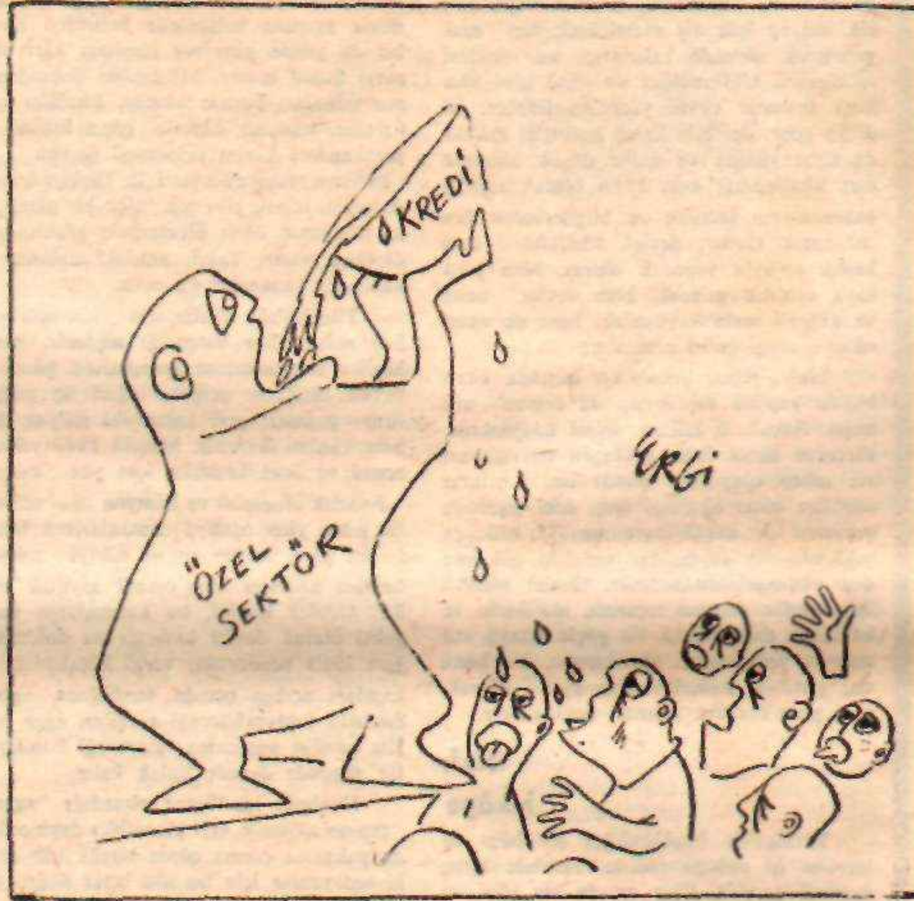
yor. Bu bakımdan en ilgi çekici taraf, gelir dağılışındaki adaletsizliğin arttığını rakamlarla ortaya koyan kısımdır. Açıklandığı zaman, bu kısım büyük gürültü koparacağa benziyor. Nitekim politikacıların en son dikkatle üzerinde durdukları yer burası oldu. Bu kısımdan, ürkek sermayeyi ürkütebilecek sivri ifâdeler çıkarıldı, cümleler yumuşatıldı ve yaldızlandı. Bakanların emekçi ve servet gibi kelimelerin söylenmesinden bile ç..indikleri görüldü! «Emekçi» yerine, «Ücretli» tâbiri uygun bulundu. Gelir dağılışındaki adaletsizlikleri düzeltmek için servet vergilerinin zarureti belirtilince de, başta İnönü olmak üzere bakanlar düşünceye daldılar. Muhalifleri tarafından Varlık vergisinin mucidi ilân edilen İnönü bile Servet vergisi lâfından ürküyordu. Taimine uğrayan büyük sermayenin, değil Servet vergisi, Servet beyannamesi lâfından bile ürktüğünü gören İnönü, bu noktada cesaretsizdi. Bu sebeple İnönü, münasip formülün bulunması içini Maliyeci Alicana havale etmekten başka çıkar yol bulamadı. Yalnız bu ürkeklik, Gelir dağılışındaki adaletsizlikleri gidermek için ciddi bir politikanın uygulanmasını önliyecektir. Hele büyük sermayeye verilen büyük tâvizler, «Sosyal adalet içinde kalkınma» Sloganını, «Milyonerlerle kalkınma» hâline getirmek üzeredir. Bu durum, Plânın halk kütleleri tarafından benimsenmesini önliyebilecektir.

Yüksek Plânlama Kurulu müzakerelerinde, başka bir görüş ayrılığı, nüfus meselesinde ortaya çıktı. Uzmanlar, top yekûn bir kalkınma seferberliğine gidilemediği için, hızlı nüfus artışını önliyecek tedbirlerin alınmasını lüzumlu saymışlardı. Nitekim bu görüşü benimsiyen İnönü, C.H.P. İl Başkanları toplantısında yaptığı konuşmada bu görüşü açıklamıştır: «Nüfusumuz her memleketten fazla artmaktadır 40 sene evvel başlıca meselemiz aman nüfusumuzu arttıralım idi Bu maksatla büyük salgınlarla mücadeleye girişilmiştir. Şimdi nüfusumuz senede yüzde 3 artmaktadır. Bu artış bugünkü neslin sosyal ihtiyacını karşılamaya ve kalkınma meselelerine engel durumdadır.» Fakat bazı bakanlar, bu görüşe katılmadılar. Bir bakan, «50 milyonluk Türkiye» tezini savundu. Tez, gerçi câziptir. Ama 50 milyonluk müreffeh Türkiye için, şimdikinden çok fazla yatırım yapmak, fedakârlığa katlanmak lâzımdır. Halbuki en başta 50 milyonluk Türkiye istiyen bakanlar; fedâkarlığı reddetmektedir.

Nüfus meselesi; uzun tartışmalara yol açmadı Mesele; daha geniş şekilde, nüfus bölümünde ele alınacak.

Başka bir mesele askerî masrafların Türk ekonomisine yüklediği külfet dolayısı ile ortaya çıktı. Plânda bu önemli konuya dokunulmamıştı. Başbakan yardımcısı Alican haklı olarak bu noktaya dikkati çekti ve plâna, askerî masrafların ekonomimize yüklediği külfeti belirten bir tablo eklenmesini istedi. Gelgelelim bu haklı teklife, tâvizci ve ürkek politikacı tipinin en gelişmiş örneğini veren Feyzioğlu itiraz etti. «Aleyhte propogandaya vesile olur, NATO dostlarımızı kızdırır» v.s. v.s. diye, açık rejimin şampiyonu Feyzioğlu, böyle bir tablonun yayınlanmasından korktu.

Bütün bunlar plâncılar ile politikacılar arasındaki ilk çekişmelerdir. Asıl çekişme vergiler dolayısıyla ortaya çıkacak. Plânın yürütülmesi için 1 milyar liralık yeni vergi gelirine ihtiyaç var. Ayrıca vergilerde sosyal adaleti gerçekleştirmek lâzım. Servet vergileri almaya gitmeden, bu iki hedefi gerçekleştirmek mümkün değildir. Halbuki hükümet büyük sermayeye tâviz üstüne tâviz vermektedir. Plânın düğüm noktasını bu mesele teşkil etmektedir. Plânın başarısı veya başarısızlığı bu noktada belli olacaktır.

«HERKESE REFAH PAYI...»

C.H.P.yi içine düştüğü çıkmazdan ancak 6 oka sıkı sıkı sarılmak ve tâvizcilikten vazgeçmek kurtarabilir.

İl başkanları toplantısı

CHP İl Başkanları toplantısında en fazla alkışlanan adam İnönü oldu. Fakat İnönü söylediği sözler dolayısıyla değil, İnönü olduğu için alkışlandı. Söylediği sözler için en fazla alkışlanan adam ise Turan Güneşti. Gerçekten Turan Güneş, C.H.P. nin sağlam kuvvetlerinin düşüncelerini dile getirdi ve kriz içinde bulunan partiye, tek çıkış yolunu gösterdi. Turan Güneş, şöyle diyordu:

«C.H.P. halkın partisidir. Fakat halkçılık prensibine bir sarahat vermemiştir. Kendimize açık bir çerçeve çizmiyecek olursak yavaş yavaş ne istediğimizi unutur hâle düşeriz. C.H.P. bu memlekete hediye ettiği 6 ok'u behmehal sımsıkı tutmalıdır. Biz halkçı bir partiyiz. Devletçi bir partiyiz. Fakat 1961 seçimlerinde, işçilerin oylarını alamadıkça. Kapkaççı partiler bile işçilerin oylarını alabildi. Ne hatâ ediyoruz da alamıyoruz, bunun sebebini araştırmalı, bulmalıyız.

Biz lâik bir partiyiz. Lâik düzenin en iyi düzen olduğunu gerektiği ölçüde, vatandaşa anlattığımıza kaâni değilim. Biz lâik düşüncelerimizi ancak, vatandaşı ikna suretiyle kabul ettirebiliriz.

Türkiyede bir çok aydın C.H.P.nin tâviz politikasına girdiği kanısı ile partiden soğumaktadır. C.H.P. 6 oka sımsıkı sarılmalıdır. C.H.P. en açık ve en ileri fikirlere hazır bir parti olmalıdır. Devrimcilik bir mizaç meselesidir. Yürüyen, cessur, dinamik kararlar alan, Atatürkün devrimleri ile yetinmiyen, arıyan, bulan bir parti olmak zorundayız. Aksi hâlde C.H.P.nin parçalanmasından korkulur.»

Toplantının ilk günü söz alan İl temsilcilerin bir çoğu da başka bil kullanmadılar. Hayrettin Yalçın (Bolu): «*Biz parti olarak neye dayanacağız, kime inanacağız, neyi savunacağız ve hangi zümrenin menfaatlerini koruyacağız. Ben, bugün C.H.P. yi bu meseleyi içine alan prensiplerde ve esas doktrini vuzuhsuz görmekteyim*» diyerek, C.H.P.nin temel meselesini açıkça ortaya koyuyordu. Dursun Bayer (Sakarya) da «*C.H.P. nin 6 umdesinden hiçbiri uygulanmıyor. Partinin devrimci mi, devletçi mi olduğu artık belli değildir*» tarzında konuşarak, C.H.P. idarecilerinin tâvizci tutumunun karşısına dikiliyordu. Orhan Özkan (Çanakkale), «*Bundan evvelki ihtilâlde, yâni Cumhuriyette hilâfet istiyenlere Türkiyede hayat hakkı verilmiyordu. Çünkü o zaman Atatürk cesareti, Atatürkçülük cesareti vardı. Bugün yine bir ihtilâlden çıktık, Atatürkün partisi olan C.H.*

İnönü, CHP il başkanları toplantısında konuşuyor
Altıok sâde bayrakta...

P. de o cesaret olmalıdır» diyerek, liderle rin ürkekliğini tenkit ediyordu. Talât Or hon (İzmir), *«Sayın Genel Başkan tarihî misyonunu tamamlamıştır»* sözleriyle, par tinin yenileşmesi zaruretini belirtiyordu.

Pehlivanoğlu (Manisa), *«İdealle mide bir arada yürümez. C.H.P. seçimlere girerse, 1950 den ağır bir hezimete uğrıyacaktır»* diyerek, gidişin sakatlığını ortaya koyu yordu. Daha bir çok hatip, C.H.P. nin Ata türk ilkelerine sıkı sıkıya sarılmasını, tâ vizcilikten vazgeçmesini istedi. C.H.P. Gru bunda 63 ler de aynı şeyi söylüyordu.

C.H.P. Gençlik Kolları da aynı isteği dile getirmişti. Fakat parti idarecilerinin bu ikazlara kulakları tıkalıdır. Nitekim tâviz ciliği ikinci tabiat hâline getiren Feyzioğ lu, Turan Güneşin sözlerini ve bütün bu ikazları, şu şaşkın sözlerle cevaplandırdı: *«C.H.P. devletçilikten vazgeçmemiştir.*

C.H.P. devletçidir. C.H.P. bir uç partisi değildir ve olmıyacaktır Doktrinci ve ihti lâlci sosyalizmin karşısındayız. Bayrağı mızda bulunan 6 oku başkasına tefsir et tirmiyeceğiz.» Bu perişan ve demagojik sözler üzüntü yarattı: Çünki Turan Güneş ve konuşan diğer hatipler, ihtilâlci sosya lizm istiyorlardı! Sosyalizmden dahi lâf eden yoktu. İstenen sâdece C.H.P. nin 6 okuna sımsıkı sarılması idi. Feyzioğlu, «6 okı başkasına tefsir ettirmeyiz» diyerek, tefsir yetkisini inhisarı altına almak çaba sındaydı? Turan Güneşi ve diğer arkadaş ları partiden saymıyor muydu? C.H.P. dev letçiliğinden her geçen gün tâviz verilir ken, Feyzioğlu «devletçiyiz» diyerek kimi avutuyordu?

C.H.P. nin Atatürkün partisi hüviye tini tekrar kazanmasını istiyen, C.H.P. de delegeleri zihinlerinde bu sorularla Ankara dan ayrıldılar. Mesele C.H.P. Kurultayın da çok daha geniş şekilde ele alınacak tır.

DIŞ BASINDA

Londra'da yayınla nan haftalık libe ral «The Econo - mist» dergisinin 14 Temmuz 1962 ta - rihli sayısında Tür - kiye ile ilgili olarak şu not çıktı:

Olayların gerisindeki ordu

İnönü'nün koalisyon hükümeti, beklendiği gibi, 7 Temmuz günü Millet Meclisinden güvenoyu aldı; *259 lehte, 134* aleyhte ve dört çekimser oy kullanıldı. Fakat, elliden fazla milletvekili oturuma gelmemeyi tercih etmişti; ayrıca, güvenoyu dolayısıyla yapılan görüşmelerde bazı milletvekillerinin yumruğa başvurdukları görüldü. Türkiye'deki politikacılar, Menderes zamanında da sık sık yaptıkları gibi siyasî ihtiraslarının ölçüsünü kaçırmakta ve bir türlü memleketi yönelme işine başlayamamaktadırlar. Yeni hükümet, Parlâmentoyu 3 Eylül'e kadar tatile sokmakla, milletvekillerine sükûnet içinde düşünme fırsatı vermiş olmaktadır. Ne yazık ki, milletvekilleri, *âcil iktisadî ve sosyal tedbirleri* kanunlaştırma yolunda hiç gelişme kaydetmeden dağılmışlardır.

Türkiye'de çok kimse, sivillerin kendilerine düşen işleri yapmakta daha ne kadar gecikeceklerini *ve ordunun sabrını* ne zaman tüketeceklerini merak etmektedir.

Şimdiden endişe verici bazı işaretler var. 1960 Kasımında ihtilâlci Komiteden çıkarılan ve dışarıdaki elçiliklere yollanan 14 subaydan *ikisi izinlerini Türkiyede* geçirmişlerdir. Bunların geçici bir süre için memlekete dönmelerine izin veren hükümet, şimdi belki de kararına pişman olmuştur; olay Türk basınında geniş yankılar *uyandırmıştır. İki eski subay da*, davranışlarıyla, kendilerinin veya gruptaki öbür üyelerin siyasetle ilgilerini kesmediklerini ortaya koymuşlardır.

Asıl endişe verici olan şey, Ankara'daki Harp Okulunun eski kumandanı Talât *Aydemir'in davranışları ve tevkifi* dolayısıyla ortaya çıkan durumdur; Aydemir, Şubat *ayında İnönü hükûmetine karşı te*şebbüs edilen darbeye önderlik ettiği sanılan subaydır. Son haftalarda, Albay Aydemir, parlmanter rejimden ve bu rejimin iktisadî ve sosyal reformlara girişmek konusunda gösterdiği başarısızlıklardan şikâyet eden bazı demeçler vermiştir. Geçen Pazar günü yaptığı bir basın toplantısında, Şubat ayındaki darbenin yarıda kalmasına sebep olarak, generallerin son dakikada *fikir değiştirmelerini* ve *İnönü'yü tutmağa* karar vermelerini göstermiştir. Albay Aydemir'in söyledikleri, kendisinin mevcut Ceza Kanununa göre iki yıla kadar hapis giymesine yetecektir. Yapılacak olan muhakemesi ordudaki hassaslığı yatıştırmağa yaramıyacaktır. Fakat görüş*lerinin ve bunları yayma tarzının diğer subaylar tarafından nasıl karşılandığını kestirmek de mümkün değildir.*

Prof. Kaldor ve vergi komisyonu raporu

Özel teşebbüs temsilcileri, gizli toplantıda Hükûmetten Vergi Reform Komisyonunun görevine devam etmesini ve Komisyon raporunun aynen uygulanmasını istediler... Hükûmet ise, bu resmî tâviznameyi kısmen uygulamaya hazırlanıyor.

Başbakan İnönüye, vergi sistemimizin ıslâhıyla ilgili bir rapor veren Prof. Kaldor'un da bu konuda söyliyecekleri var. Bu bakımdan, rafa kaldırılan Kaldor Raporunun, Alaybek Raporu hakkındaki görüşlerini, hükûmetin hâfızasını tazelemek ümidiyle, aynen yayınlıyoruz:

Komisyonun hemen hemen bütün diğer düşünceleri bir yana bırakarak, *sadece yeni vergi muafi*yetleri — özellikle büyük vergi mükellefleri için — sağlamak arzusu ile hareket eder göründüğünü söylemekten kendimi alamıyorum. Komisyon çalışmalarına yön verecek herhangi belirli bir çerçeve çizilmediği anlaşılmaktadır, fakat Komisyonun aşağıdaki temel prensipleri esas aldığı belirtilmektedir:

Optimal vergi hasılâtı sağlamak.

Vergi sistemini sosyal ve iktisadî fonksiyonlarını yerine getirebilecek şekilde geliştirmek.

Vergi kanunlarını rasyonel ve basit hâle sokmak;

Vergi mevzuatını demokratik prensiplere göre geliştirerek, vergi ödiyenlerin haklarını korumak.

Bu ilkeler arasında, vergi yükünün farklı sosyal ve iktisadî sınıflar arasında eşit şekilde dağılımını sağlamak; devletin millî hâsılanın daha büyük bir kısmının vergi vâridatı olmasını temin hususundaki âcil ihtiyacını dikkate almak, mevcut sistemin müessiriyetini arttırmak ve vergi kaçakçılığını önlemek yoktur.

Komisyonun tavsiyeleri, gelir vergisinin ziraat ve küçük sanat ve ticaret er*babına teşmil edilmesi hariç (!) yeni bir* çok vergi muafiyetlerini ihtiva etmektedir. Komisyon, bu tavsiyelerde bulunurken, *bunların uygulanması* sonucunda, ne doğrudan doğruya meydana gelecek vergi hasılâtı kaybını ve ne de, tavsiyelerin vergi kaçakçılığı *için yarattığı* daha elverişli zemin yüzünden hâsıl olacak vâridat kaybını düşünmektedir.

Fikrimce, eğer komisyon tavsiyeleri uygulanırsa, Türkiyenin mevcut gelir ve Kurumlar vergileri sisteminin ıslâh edilmek şöyle dursun, ciddî şekilde bozulması ihtimali çok kuvvetlidir.

Tavsiye edilen geniş çaptaki vergi muafiyetleri, sanki Türkiyede büyük ölçüde işlenmiyen kaynaklar varmış ve bunların işlenmesi yalnız ve yalnız iş muhitinde kâfi müşevviklerin yaratılmasına bağlıymış gibi, iktisadî gelişme ve büyümeyi hızlandıracağı gerekçesiyle savunulmaktadır. Gerçekler, bunun tam aksini *göstermektedir: Enflasyon, senelik kanunî* faiz haddini yüzde 10 — 12 ve serbest faiz haddini yüzde 25 gibi yüksek seviyelere çıkaran çok zecrî para ve kredi tedbirleriyle ancak kontrol altına alınabilmektedir. Eğer Komisyonun temel fikirleri doğru ise ve hakikaten yatırımlar sâdece, işletmelerin kâfi derecede kaynağa veya müşevviklere sahip olmadıkları için gerçekleştirelemiyorsa, yapılacak en doğru hareket, muhakkak ki yeni vergi muafiyetleri *konmadan önce, para politikasının* dizginlerini gevşetmek olmalıdır. Şüphe yok ki, Komisyon üyeleri, bugünkü şartlar altında, kredi politikasının gevşetilmesinin ciddî enflasyon tehlikesi arzettiğini inkâr edemezler. *Fakat* üyeler, eğer diğer vergilerde bir artış olmazsa, vergi muafiyetleriyle ilgili tavsiyelerinin aynı derecede enflasyon yaratacağını unutur görünmektedir. Komisyon, tavsiyelerinden doğacak vergi kaybını hesabetme külfetine katlanmamakta ve bu kaybın nasıl karşılanabileceği hususunda bir teklif getirmemektedir.

Yatırım indirimi ve amortismanlar

Yeni yatırımlara yapılacak yardımlar ve azalan amortisman metodunun uygulanması, şüphesiz bu yatırımları teşvik edici bazı tesirler meydana getirebilir. Fakat Komisyon raporunda, Kurum yatırım*ları için* yüzde 60 ve şahıs yatırımları için yüzde 30 oranında bir muafiyet teklif edilirken, indirimlerin sadece 250 bin T.L. *üzerindeki yatırımlara uygulanması* hâlinde bile, vergiye tâbi kazançlarda 1 ilâ 1,5 milyar T.L. arasında bir azalma meydana *getireceği söz konusu edilmemiştir.* Tavsiyelerin kabul edilip kanun tasarısı haline getirilen nihai şeklinde, yukarıdaki oranlar yarıya *indirilmiştir. Fakat bu du*rumda da vergi kaybı 150 — 200 milyon lirayı bulacaktır. Mevcut oranları iki misline çıkaran, azalan amortismanlar sisteminin uygulanması ise, ayrıca 100 milyon liralık bir vergi kaybına yolaçacaktır.

Yatırımlar için teklif edilen vergi indirimlerinin sadece 250 bin T.L. ve bunun üstündeki yatırım harcamalarına münhasır kalmasını gerektirecek herhangi bir sebep görünmemektedir. Bu tedbir, hem iktisadî bakımdan sakat ve hem de sosyal bakımdan zararlı olabilecek bir şekilde büyük teşebbüsleri korumaktadır. Türkiyenin hâlen bulunduğu gelişme seviyesinde, büyük teşebbüslerin ve büyük çaptaki yatırımların muhakkak daha randımanlı olduğunu farzettirecek bir sebep yoktur. İktisadî gelişmeyi hızlandırmak bahis konusu ise, yatırım muafiyetinin küçük teşebbüslere verilmesi, bence daha tesirli görünmektedir. Zira finansman imkânlarının mahdut oluşundan sür'atle gelişen küçük *teşebbüslerin zarar görmesi ihtimali* daha fazladır. Bunun içindir ki Komisyonun tavsiye ettiği tipte yatırım indirimi, finansman güçlüğü içinde bulunan teşebbüslerin gelişmesinde daha tesirli olur. Gelir Vergisi oranlarını indirme hususundaki tavsiyeler hakkında da aynı tenkitler yapılabilir.

Komisyon Raporunda, A. B. Devletlerinde yatırımlar için vergi indirimlerinin şu son sıralarda uygulandığından söz edilmektedir. Fakat Komisyon, iki memlekette mevcut durumlar arasındaki esasa müteallik farkları tamamen ihmal etmektedir. A. B. D. de hakikî tasarruflar yetersiz değildir. Orada yatırımların hızı, kârlı yatırım imkânlarının azlığı yüzünden tahdit edilmiş görünmektedir. Türkiyede ise kârlı yatırım imkânlarının yokluğu bahis konusu olamaz. Aksi halde serbest piyasa faiz hadleri bu kadar yükselemezdi. Fakat, Türkiyede hakikî tasarrufların azlığı dolayısıyla, enflasyondan kaçınmak için, yatırımlar kifayetsiz seviyede tutulmaktadır. Yatırımların arttırılması ancak tasarrufların çoğaltılması ile sağlanacaktır. Tasarrufların arttırılması ise, vergilerin azaltılması ile değil, çoğaltılması ile mümkündür.

Fikret Otyam

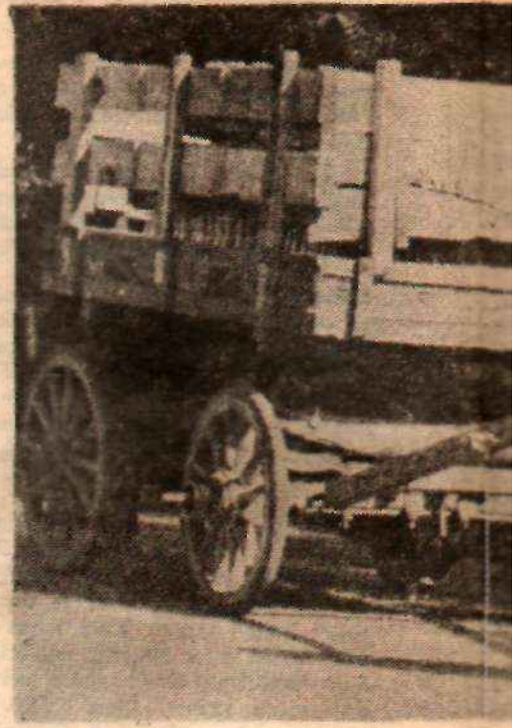
Merhaba Türkiye ...

İNSAN DEDİĞİN:

İnsan dediğin kuş misali... Şıp orada, şıp burada.. iki bin lirayla Avrupayı nasıl gezersiniz? Nerelerde ne yeyip ne içmeniz gerek? Otomobilinizi şu yoldan sürerseniz kaç paralık benzin yakarsınız? Hangi eğlence yerlerinde, en güzel şekilde soyunan *kadını görürsünüz?..*

insan dediğin kuş gibi... Şikeftan köyünde mağaralarda nasıl yaşarlar? Ağalar, Allah değil; kişi kulunu nasıl sömürür? Araboya koşulan hayvan mı insan mı? İnsan dediğin kuş misali... Gezen görür. Uçan görür.

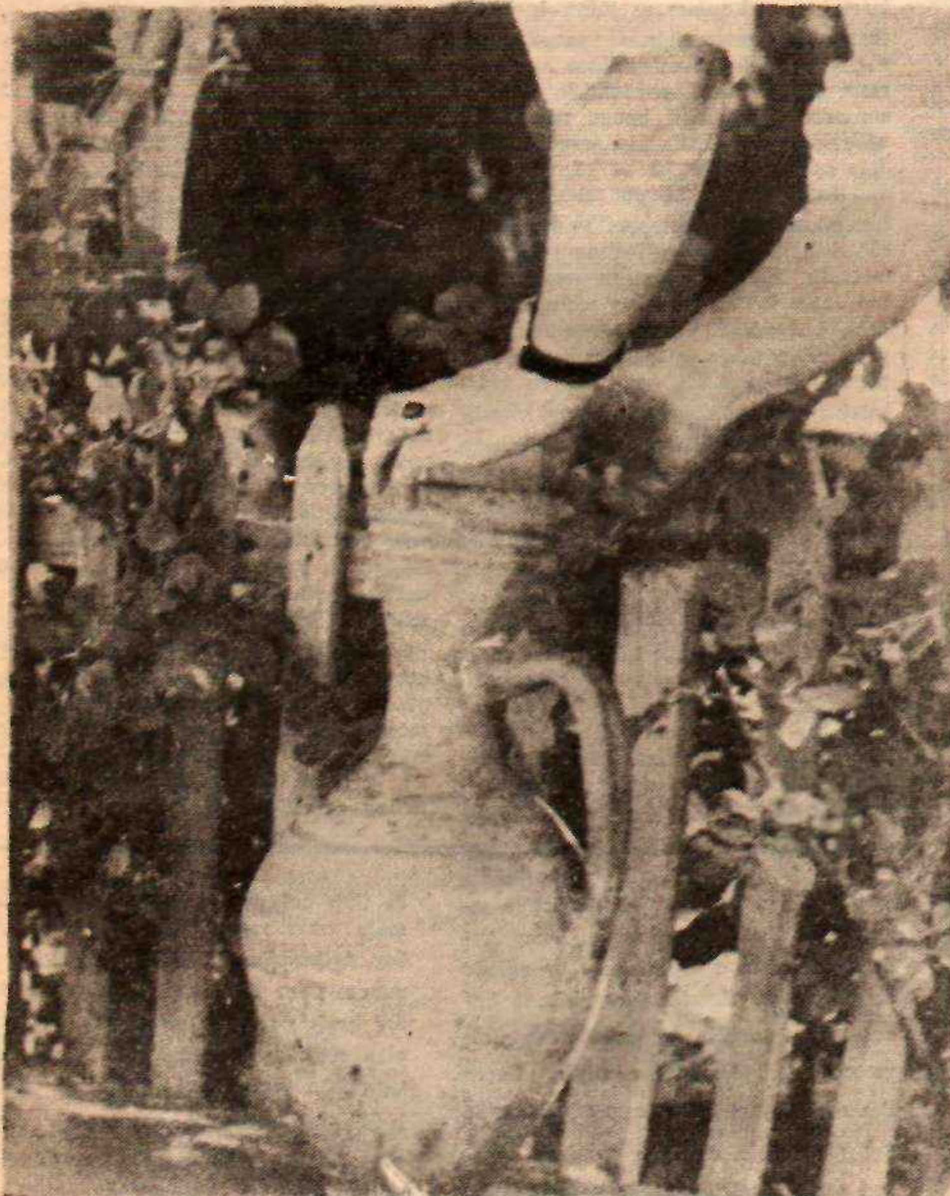

SURATA BAK VE..

Burası Batman çarşısı.. Batma
sında.. sabahın altısında bir adam
kallı kara kafalı Ayetler, kaza be
kaları, karınca duaları yedi yol cer
şun bıcak süngü isletmez muskalar.
si bir lira! Bu din ticaretidir ve Ana
göre her türlü ticaret serbesttir Türki
huriyeti lâik bir devlettir. Muskaları
yesi bir lira Karpuzdan hasrakla
bozuldu? Heye emmi! Al şundan
suya ısla iç bi şeyin kalmaz... Ne?
kurdun mu var? Heye... Al şundan
hediyesi bir lira gece üç kere basın
lastır iki kere karnına sür yat, tüm
dökülür

Bre yavrum. Kapat tüm ecza
Salıver tüm doktorları diyarı gurbet
gibi yaşasınlar Kapat tüm sigorta ş
nini. Hediyesi bir lira yetmez ?..
ler siziiiii....

TÜRK HAVA YOLLARI:

Koca koca uçakları vardır insan oğlunu İstanbuldan alır tâ Londra ellerine kadar götürür!.. Hostesleri **vardır, huri gibi;** uçakları vardır leylek gibi!.. Alanları vardır beton döşeli... Diyarbakır bürosu vardır püfür püfür... *Ve hava alanında bir* testisi vardır. Üzerinde bir maşrapa, yandım Allah deyince ilkin testiye, sonra teneke maşrapaya sarılır içer içersiniz!.. Türkü içer, Amerikalısı içer, Alamanı içer, Çinlisi içer... Maşrapa değil Birleşmiş Milletler!.. Ve tüm yabancılar bu testinin **resmini** çekerler ak kâğıt üstüne, üstüne ferman değil «Ripley» gibi yazarlar.. «ister inan ister inanma» bu testi Türk Hava Yollarının Diyarbakır Alanında yolculara kolaylık olsun deyü konmuştur.

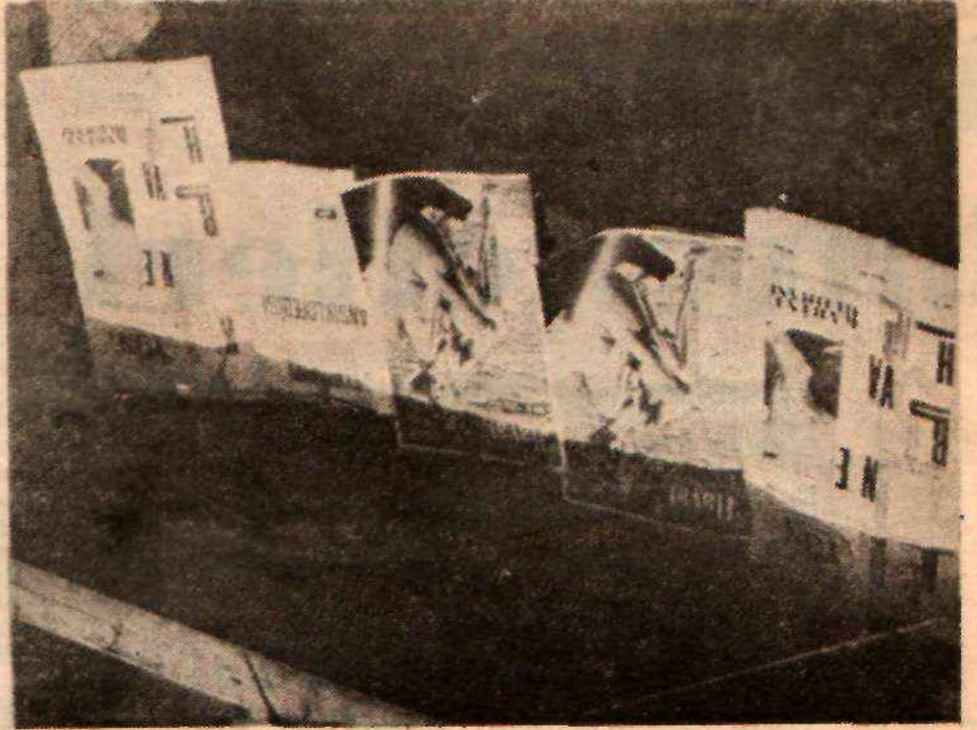

nan çarşı-
kara sa-
belâ mus-
enqi, kur-
r. Hediye-
navasava
kiye Cum-
rın hedi-
larınız mı
n bi dene
? Barsak
n bi dene
sında do-
n kurtların

zaneleri...
bete adam
şirketleri-
.. Ah gidi-

İNSAN MISIN BE MÜBAREK? insan mısın be mübarek, sütçü beygiri misin, katır mısın aygır mısın? Ne işin var gazoz taşıyan arabanın okları arasında? Batmanda ısı gölgede 58!.. Bir adam arabaya koşulmuş beygir misali!.. Çeker Allah deyu deyu! Türkiye kalkınır da araba kalkınmaz mı? Kalkınır.. Hayvan yerine insan koşulur.. Artık bilmem kaç beygir gücü deyimini *de tarihe karıştırdık!* **Kaç insan gücü? «Uy babo!.. Uy ba - bol..** Ez kurbane.. Kurbane!..» (1)

(1) Vah babam.. Vah babam., Kurban olayım. Kurban.

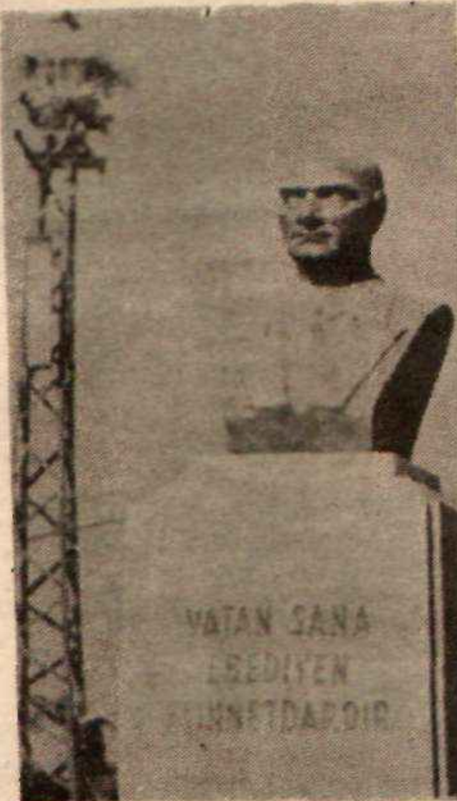
HEDİYESİ 1 LİRA: Yön mü? Bir lira bayım... Hayat mı? O da bir lira... İster yönünü seç, ister hayat'ı. Seç seç al.., Anadan üryan iresimlerimiz var, tifturuk baskılı... Meryem Ananın şifalı suyunu içip körümlükten kurtulanlar var, hediyesi bir lira.. Nefis sinema romanlarımız var, yemek tarifelerimiz var bahçe köşemiz var, santimi **bin** lira ilânlarımız var, var oğlu var. Hediyesi bir lira... Ve «Kabine buhranı var!» ismet Paşamız var... Toprak reformumuz var Cavit Oralın cevapları var... Dâvalar var... V a r oğlu var, dert var, yol var, yön var.. Fiyatı bir lira.. Seç seç al»

SEN KİMSİN? Ben petrol işçisi*yim. Burada doğdum... Bu toprak*larda büyüdüm. Askerliğimi ettim babam everdi, ikibebem var güller gibi Elime 298. 76 kuruş geçiyor. Geçiniyoruz işte. Lojmanım var sulu, elektrikli. Sendikam var ilâcım, doktorum var. Şimdilik bu kadar.

ŞİKEFTAN MAĞARALARI:

Şıkeftan mağaralar, tarihçileri ilgilendirir. Milâttan sonra... Şey, yirminci asrın sonuna doğru, yirmibirinci asrın başına doğru Batman ilçesinin Şikeftan köyünde mukim Cemo ile Hanifeden doğma 1334 doğumlu Türk *Cumhuriyeti vatandaşı Cumali* Türkeri ve çocukları ve karısı ve yetmişlik anası ve doksanlık babası ve kaynanası ve oğulları ve kızları ve torunları tüm köylüler mağaralarda yaşarlar... Mağarada ofset baskı bir resim vardır. 27 Mayıs devrimini bize kazandıranlar. Başta Cemal ağa. Çevresinde şunlar yazar: «HAKİMİYET MİLLETİNDİR?» Öyledir.. Ya bu mağaralar kimin? Bizim... Ya kevger? O da bizim. Ya hasır masalık? Bizim.. Ya duvardaki nakışlar? Bizim.. Ya bu türkçe bilmez, okul bilmez, yol bilmez, doktor ilâç bilmez bebeler kızlar kızanlar kimin? Onlar da biziiiim.,

VE MUSTAFA KEMAL:

Batmanın ortası alan.. Alanda elektrik direkleri demirden, direğin başında bir leylek.. Ötede kara sakallı din taciri. Batmanın ortası çarşı.. Çarşıda gazeteci dükkânı.. Yönler var, Hayatlar var. Batmanın ortası geniş.. Genişin ortasında bir zemin. Zeminin üzerinde bir adam.. Mustafa Kemal Atatürk. «Vatan Sana Ebediyen Minnettardır.... Batman halkından Atalarına şükran...

***İnsan dediğin kuş* misâli.. Kimisi uçar, kimisi kaçar... Şey, kimişi de kovalar..**

RÖPORTAJ

Halk hareketleri

Komiser, «24 yıllık polisim, böyle bir olayla karşılaşmadım. Jandarma ve polisin adını duydu mu kaçan Anadolu çocukları bu defa kaçmıyor, üstelik saldırıyordu» diyor.

Evet, Erbaada da, Mardinde de, Kayseride de Anadolu çocukları kaçmadı, yürüdü. Bu durum, halkın artık dipçikle, küfürle, dayakla idare edilemiyeceğini gösteriyor. Halk, insanca muamele ve güveneceği bir idare istiyor.

Yüze yakın insanla konuşarak hazırlanan aşağıdaki röportaj, duruşması başlıyan Erbaa olaylarını bu açıdan ele alıyor:

Bir emniyet komiseri ile konuşuyoruz. Komiser, isminin yazılmıyacağı teminatını aldıktan sonra, anlatmaya başladı: «Saat 9 sıralarında Jandarma Karakolunun önünde kalabalık gördüm. Oraya geldim. Savcı Kemalettin Öneç ile üç doktor orada idi. Otopsi yapmak üzere, ölüyü sağlık merkezine kaldırmak istediler, ölünün sahipleri razı olmadılar. Bunlar, (Bakanlığa ve Tokat'a tel çektik. Yeni doktor gelinceye kadar ölü karakolda beklesin) diye diretiyorlardı.

Nihayet Dr. Sermet Durmuş (C.H.P İlçe Başkanı), ölünün sahiplerini ikna edebildi. Ölüyü jeep'e koydular. Fakat tam araba hareket edeceği sırada çığlıklar koptu. Kadınlar, arabanın önüne yattılar. Halk toplanmaya başladı. İlgililer, bunun üzerine ölüyü götürmekten vazgeçtiler. Ölü, tekrar karakola alındı. Ama, halkı yatıştırmaya bu yetmedi. Halk çoşmuştu. Karakolun önünde kalabalık gittikçe çoğalıyordu. Kalabalığın çoğalması üzerine, doktorlar ve savcı olay yerinden ayrıldılar. Karakolda 10 kadar jandarma ile Merkez Kumandanı Yüzbaşı Tahsin Cintan kaldı.

Halk, Mahir Kılınç'ın karakolda dövülerek öldürüldüğü kanısındaydı. Yüzbaşıyı bundan suçlu tutuyorlardı. Jandarma Yüzbaşısı, kalabalıkla karşı karşıya kritik bir durumdaydı.

Yüzbaşı, halkı dağıtmak için önce itfaiyeye telefon etti. İtfaiyenin gelişi aksi tesir yaptı. Galeyana gelen halk, karakola saldırmaya başladı. Bunun üzerine, jandarma, havaya ateş açtı. Halk da, taş, sopa ve karakolun önünden aldıkları yangın söndürme âletleriyle mukabele etti. (Hücum, vurun, yıkın) gibi sesler duyuyordum. Durum ciddiydi. Yüzbaşı, kumandanlık odasına sığınmak zorunda kaldı. Ateşe, oradan devam etti. Halk, Yüzbaşıyı arıyor, du.
fakat kumandanlık odasına da giremiyor

Silâh sesleri göklere yükseliyordu. Atılan taş ve sopalarla jandarmalar, seken kurşunlarla da halk yaralanıyordu. Yüz metre ötedeki okulda, çocuklara bir şey olmaması mucizedir.

Biz beş polis ve iki polis âmiri olarak olaya katılanları tesbite ve olayı önlemeye çalışıyorduk. Fakat hiçbir yerden yardım gelmediğini görünce, olay yerinden ayrıldım. Keyfiyeti telefonla Tokat Emniyet Müdürüne bildirdim. İtfaiyeyi de ikinci defa olay yerine sevkettim. Kalabalık, itfaiyeyi tahribe koyuldu. Hortumu kesmek istiyenlerin önüne atıldım. Beni taşa tuttular. Bu olayı yakındaki okulun öğretmenleri görüyorlardı. Tabancamı çektim. Fakat kullanmadım. Bu sırada mütecavizleri yakalayıp polis karakoluna getirebilirdim. Ama, bu çok tehlikeliydi. Böyle yapsak olay daha büyür, halk bizi linç ederdi. Bazı kimseler, (Komiseri çevirin) diyorlardı. Bazıları ise (Polise dokunmayın, onların bu işte kabahati yok) diye bağırıyorlardı. Biz, saldıran kitlenin içinde ve etrafımız çevrili olduğu için silâh kullanmadık.

Bir ara, karakolun telefon teli kesildi. Yüzbaşı merkeze telefon edemez oldu. Yardımcı kuvvet de gelmiyordu. Bunun üzerine, olay yerinden ayrılarak, Askerlik Şubesi Başkanı Yarbay Mustafa Amaç'a gittim. Jandarma Yüzbaşısının durumunun kötü olduğunu söyledim. Yanımıza personel Yüzbaşısı Yunus Bayraktutan'ı da alarak olay yerine gittik. Bazı kimseler personel yüzbaşısını, aradıkları jandarma yüzbaşısı sanarak, ona saldırıyorlardı. Tanıyanlar ise onu koruyor, (Yüzbaşım olay yerine girme, İyi olmaz) diyorlardı.

Saat tahminen 12.30 idi. Yarbay Mustafa Amaç, Belediye mikrofonundan halka hitap etti: (Olaya el koydum. İlgililer, hüviyet cüzdanlarını hazırlasınlar. Karaya kalılar endişe etmesinler. Hakları korunacaktır. Halkın dağılmasını rica ediyorum.)

Yarbayın insanca hitabı müsbet tesir yaptı. Halk çözülmeye ve olay yerinden ayrılmaya başladı. Saat 13 sıralarında da Taşova ilçesinden 5 — 6 kişilik jandarma müfrezesi geldi. Fakat perişan kılıklı bir takım insanlar karakolun bahçesinden bir türlü ayrılmıyordu. Polis memuru Ömer Yılmazın bir yalanı onların da çekilmesini sağladı. Ömer Yılmaz, pencereden (Bir jandarmayı öldürdünüz. Yüzbaşı da jeeple Tokat'a kaçtı. Daha ne istiyorsunuz» diyordu. Bu sözler, son kalanları da teskin etti. Saat tahminen 14 tü. Olaylar 4 saat sürmüştü. 24 yıldır görevliyim, böyle bir olayla ilk defa karşılaşıyorum. Jandarma ve polisin adını duydu mu kaçan Anadolu çocukları bu defa kaçmıyor, üstelik saldırıyordu!.»

Olayın can kaybı olmadan önlenmesinde büyük rolü olan Yarbay Mustafa Amaç'ı ise fazla konuşturmak mümkün olmadı. Yarbay ile aramızda şu kısa konuşma geçti:

«— Yarbayım, olay günü Belediye mikrofonundan halka hitabetmişsiniz. Size güvenen halk dağılmış diyorlar...

— Yaptığım işlerden bahsetmek âdetim değildir.

— Olay sizce önemli mi?

— Biz askerlerin konuşması hoş karşılanmıyor bu günlerde. Ordu, Cumhuriyetin ve aziz vatanın müdafaası görevine şerefle devam edecektir.

— O günkü anılarınızdan bir şey anlatamaz mısınız, yarbayım?

— Olay çok önemli. Derinliklerine inilmeli, nedenleri araştırılmalı. Mes'ul aramak için, önce vazifeliler konuşturulmalıdır bence...

Yarbayın yanından teşekkür ederek ayrıldık. Bir de olay başlangıcına şahit olan C.H.P. İlçe Başkanı serbest doktor Sermet Durmuş'un fikrini almak istedik. Doktor, ileri fikirli bir insan. C.H.P. hakkında ilgi çekici fikirler var. «Bugün C.H.P. mütegallibenin çıkarını koruyan aristokrat ve muhafazakâr bir parti hâline getirilmiştir. Partiye reformcu ve devrimci hüviyeti tekrar kazandırılmalı. Genç ve ileri fikirli kadro, parti yönetimini ele almalıdır. Aksi hâlde Türkiye yerinde sayar» diyor doktor.

C.H.P. İlçe Başkanının olaylar hakkındaki fikri ise şu: «Savcı ve Kumandanın rızası üzerine olay yerine gittim. O sırada yalnız ölünün akrabaları oradaydı. Ölünün babasına (Hakkınızı koruyacağım, ölü sağlık merkezine götürülsün) dedim. Ölü jeepe kondu. Fakat kadınlar, feryadı bastılar. Halk ta toplanmaya başladı. Araba, olay yerinden uzaklaşabilirdi. Vazifeliler, sanırım, biraz aciz gösterdiler. Ölüyü tekrar karakola aldılar. Üzülerek olay yerinden ayrıldım.»

«— Olayda, siyasî bir tahrik var mıydı?

—Yoktur sanırım, yoktu.

— Olayın sizce sebebi ne?

— Olaylar, vazifeliler'in vazife anlayışlarının ve tatbik edişlerinin noksanlığından ve halkın makamlara değil, vazifeli şahıslara karşı duydukları güvensizlikten doğmuştur.»

Konuştuğumuz Erbaalıların bir çoğu, bu görüşü paylaşıyorlar. Halk, idarecilere güvenmiyor. İdareciler ise, halk mevcut değilmiş gibi davranmaktan vazgeçemiyor.

Böylece, halk ve idare arasında gizli bir çatışma ve gerginlik doğuyor. Bu gerginlik, iktisadî sıkıntıların da arttığı bir devrede, insanca muamele istiyen halk ile bu zihniyete ayak uyduramıyan asayiş kuvvetleri arasında zaman zaman açık çatışmalara yol açabilir.

Olayların ilk sebebi

Erbaa olaylarının temelinde, 25 yaşında bir köylü çocuğunun sağlam girdiği jandarma karakolundan ertesi sabah ölü çıkması yatmaktadır.

Karakolda ölen Mahir Kılınç'ın babası Faik Kılınç ile konuşuyoruz. İhtiyar baba üzgün. Gözlerinden damla damla yaş akıyor. «Son yıllarımda bu da mı gele cekti oğul başıma, yavrum gençliğine doyamadan öldü» diye inliyor ihtiyar.

Kadın yüzünden Mahir Kılınç'ı bir arkadaşı bıçaklamış. Mahir Tokat Devlet Hastahanesinde tedavi edilmiş, bir hafta rapor vermişler kendisine. Bu olaydan 15 gün kadar sonra Mahir Kılınç 21 Nisan günü Z. O. adındaki kadın yüzünden (İlk kadın ve ilk kavga ettiği arkadaşı değil) bu sefer Ömer Gürel ile dövüşmüş. Mahir Kılınç, tabancasını çekip ateş etmiş. Fakat arkadaşını vuramamış. Kılınç, korkutmak maksadıyla ateş ettiğini söylemiş.

Olaydan sonra Karayaka karakolunda iki arkadaş biribirlerinden dâvacı oluyorlar. Kılınç'tan tabancası isteniyor. Fakat genç köylü tabancayı vermiyor. Bunun üzerine Mahir Kılınç'ı Karayaka karakolunda nezarete alıyorlar. Ertesi gün Merkez Komutanı Yüzbaşı Tahsin Cintan da Erbaadan Karayaka'ya geliyor. Dönüşte Mahir Kılınç'ı da Erbaa'ya getiriyor. Bu olaylar sırasında Mahir Kılınç'ın dövüldüğü ileri sürülüyor.

Sözü, ölünün babası Faik Kılınç'a bırakalım: «27 Nisan günü akşamı gece yarısı Başçavuş oğlumu tekrar Karayaka Karakoluna getirdi. Beni de çağırdılar. Oğlum çok perişandı. Tabancanın yerini söyledi, tabancayı bulup, teslim ettik. Başçavuş gece oğlumu aldı, Erbaa'ya götürdü. Sabahleyin öldüğünü duydum yavrumun!..

Oğlum için halkın karakola saldırması çok üzdü beni. Yapmayın, etmeyin, ölü benim, devlete fedâ olsun dedim. Dinletemedim.» İhtiyara oğlu için son arzusunu sorduk: «Hep gazetecilere söyledim oğul. Oğlumun ölümüne sebep olanların cezalandırılmasını istiyorum devlet babadan. Onlar serbestçe geziyorlar. Ben ise gözyaşı döküyorum. Oğlumun karakolda ölümünden dolayı devlet bana tazminat vermelidir..»

İhtiyarın son sözü «Benim yavrum öldürüldü. Türk milleti sağ olsun.» oldu.

Çarşı içinde Erbaalılar
O gün birşey dinlemediler

Ölünün eniştesi Mehmet Özüpek ise şöyle diyor: «*Gece nezarete yemek ve palto* götürdüm. İyi idi. Beni konuşturmadılar. Ertesi sabah saat 6 da yemek tabaklarını almak üzere karakola geldim. Nöbetçi eri Gazi Yıldırım, onbaşıdan anahtarı alarak getirdi. Kapı açıldı. Nöbetçi ile içeri girdik. Mahir, yerde yatıyordu. Şapkası gözlerini örtmüştü. Nöbetçi (uyandır, belki bir şey ister) dedi. Fakat onun ölmüş olduğunu gördük. Nöbetçi kumandana gitti, ben de ne yapacağımı şaşırdım.»

Merkez Karakol Kumandanlığında Başçavuş Şükrü Gençay ise şu noktayı belirtiyor: «Mahir Kılınç saat 19 sıralarında Karayakadan Yüzbaşı Tahsin Cintan tarafından getirildi ve nezarete konuldu. Nezarete konmadan önce üzerini aradım, ilâç ve *reçete buldum. Erbaaya gelince Mahir Kı*lınç hasta olduğunu söylemiş. Doktor da bir mide damlası vermiş.»

Olay günü Hükûmet tabibi bulunan ve sonra Tokat'a naklini kabul etmiyerek istifa eden Dr. Adil Olcay ise şunları söylüyor: «Gazetelerde ölüye sahte rapor verdiğim yazıldı. Bu tamamen yanlış. Otopsi yapılmadan önce, tek tabip olarak tarafımdan herhangi bir rapor verilmemiştir. Ancak Sağlık Merkezinde başta Sağlık Müdürü ve diğer doktor arkadaşımla birlikte hazırladığımız rapor var ortada. Otopsi anına *kadar ölüyü muayene etmedim. Bir* gün önce Mahir Kılınç midesinden rahatsız olduğunu söylemiş. Sağlık Merkezi tabibi Necmettin Öncül'e muayene ettirilmiş. O da bir mide damlası vermiş. Bu noktaya dikkatinizi çekerim. Hükûmet tabibi olmam hasebi ile bu gibi vak'alarda bana müracaat edilmesi gerekirdi. Halbuki hasta bana değil diğer doktor arkadaşa gönderilmiş... Esasen Jandarma Yüzbaşısı ile aram açık. Yüzbaşı Kaymakam Vekili iken bana çok kötü davranmıştı. Mahir Kılınç'ın dövülerek öldürüldüğü kanaatindeyim.»

Tokat Sağlık Müdürü Adnan Atasagun, Erbaa Hükûmet Tabibi Adil Olcay ve Sağlık Merkezi Baştabibi Necmettin Öncül tarafından hazırlanan otopsi raporunda ise şunlar yazılı: «Husyelerde şişlik ve dört misli büyüklük görülmüştür. Beyinde kanama mihrakları tesbit edilmiştir.»

Olaydan sonra

Söz şimdi adaletindir. Adalet, Mahir *Kılınç'ın ne sebeple öldüğünü ortaya çı*karacaktır. Muhakkak olan nokta, Erbaa halkının, Mahir Kılınç'ın dövülerek öldürüldüğüne inanarak, karakola yürümesidir. Erbaa, böylece 4 saatlik bir muharebeye sahne oldu.

Çarpışmada, jandarma eri İsmet Kemer başından taşla, er Hüseyin Meydan çenesinden yangın kancası ile yaralanmıştır. Er Ömer Yılmaz'ın kafasında ise 6 cm. kırıklık vardır. Askerlik Şubesi eri Memiş Kumsar başından taşla, sivillerden Mahmut Yılmaz başından ve Mehmet Şahin ise iki bacağından seken kurşunlarla yaralanmıştır. Söylendiğine göre, halktan yaralı çoktur. Bunların gizli tedavi edildikleri ileri sürülüyor.

Kumandanlık odası hariç, karakolun her yeri, radyo ve duvar saati halk tarafından tahrip edilmiştir. Bu arada iki mutlu olayı kaydetmek lâzım: «Gönderinde dalgalanan bayrağın birara ipi kopmuş. Bunun üzerine halk bayrağı indirerek muhafaza altına almıştır. İkinci olay, kargaşalık sırasında bile Atatürk'ün büstüne bir şey olmamasıdır. Olaylar esnasında bir köylü. «Dikkat edin, orada Atatürk var» diye bağırmış ve halk büstü korumuştur.

Olaylardan sonra Erbaa'da bazı vazifelilerin yerleri değiştirildi. Jandarma ko*mutanı Yüzbaşı Tahsin Cintan ve Hükû*met Tabibi Adil Olcay Tokada, Başçavuş Şükrü Gençay Reşadiye'ye nakledildi. Yüzbaşı Tahsin Cintan hâlen Eskişehir'e tâyin edilmiştir. Başçavuş Şükrü Gençay ise, Bitlis'te Şark hizmetini yapmaktadır. Dr. Adil Olcay da Erbaa'da serbest doktorluğa başlamıştır.

Savcı ve hâkimler yerlerinde durmaktadır.

Halka gelince, günlerce süren gizli tahkikat sonunda 24 kişi tevkif edilerek cezaevine yollandı. 18 kişinin de tutuksuz olarak yargılanması kararlaştı. Bu konuda Emniyet Komiseri «30'a yakın şahıs olay günü orada vazife gören polisin tesbit ve teşhiri ile bilâhare yakalanarak adalete teslim *edilmiştir.» diyor.*

Tevkif olunan Erbaalılarla cezaevinde konuşmak imkânını bulduk. Önce hareketin lideri denilen Taşovalı Abbas Şahini gördüm. Şahin, ilk ileri hücum emrini vermiş. Şahinin hareketin öncüsü olduğu söyleniyor. Fakat Şahin, bu iddialar karşısında gülüyor. Batı mahallesinden Osman Öksüz, millete uydum gittim. Jandarmaları dövüyorlardı, dövdürmedim» diyor. Karayakalı Mehmet Erdönmez, «Borç para alacaktım. Parayı alamadım. Sonra olay yerine gittim. olayı önce kadınlar çıkarttı.» şeklinde konuşuyor. Seyyar satıcı Fikret Karakuş ise «Olay yerine millete uyarak gittiğini» söylüyor. Karakuş'a göre «Herkes yel gibi gidiyordu. Arkadan yitin emri verildi. Halk karakolun bahçesine doldu. Çiğnenenler çoktu. Kadınlar taş atıyorlardı. Olay yerine hiç gitmediğini iddia eden Tonu köyünden Mehmet Yaman da, karakolda kendisine «Sende Türk kanı yok» denmesinden dertli. «Bunu unutamıyorum» diyor. Zilhar köyünden Ömer Ulutaş «İki kadının bir bekçiyi dövdüğünü, kadınların elinden bekçiyi kurtardığını» ileri sürüyor. Kasaba merkezinden 17 yaşında zayıf ve gösterişsiz Mehmet Turgut ise «Sinemada çalışıyordum. Silâh seslerini duyunca olay yerine gittim. Jandarmanın elinden silâh almakla suçladılar beni» tarzında konuşuyor.

Tutuklular «Olay yerinde sağa sola emir veren tek bir kravatlı vardı. Onu yakalayamadılar» diyor.

Duruşma, Tokat Ağır Ceza Mahkemesinde başladı. İlk celsede 24 tutukludan, 20 si tahliye edildi. Şimdi içeride sâdece 4 kişi var. Bu konuda son sözü adalet söyliyecek. Fakat acaba halk, karakolda dayak atılmadığına ve karakolda vukubulan bir ölüm olayının *aslâ örtbas edilmiyeceğine inansa*, Erbaa olayları olur muydu?

Türkiyenin her tarafında halk insanca muameleye susuz. Güleryüzlü ve güven veren bir idare istiyor. Asayiş kuvvetlerinin bu değişikliği [illegible] uydurması şart. Halk, [illegible] şapkasını görünce, 10 [illegible] mıyor. [illegible]

Asayiş kuvvetleri, [illegible] Erbaa, Mardin, Kay [illegible]

Gericilerin Gücü

Bugün kalkınmaya, maddî alanı değiştirmeğe, ileri uygarlık düzeyine ulaşmağa yönelmiş girişimleri köstekleyen, *atılması gereken her* adımı korkunç hâle getiren bir kuvvet vardır. Gerici kuvvet, salt gerici olduğu için değil, halkı gericiliğe sürüklemek için gerici yoldan yürür. Bu yol halkı sömürme yoludur. Bu kuvvet, zor ve hile yolu ile kurduğu düzenin, statükonun devamını istemektedir.

Gerici kuvvet teşkilâtlıdır

Gerici kuvvetin teşkilâtı uluslararası mason teşkilâtına benzer. Bunlar her yerde, her zaman birbirlerini kolaylıkla tanırlar ve desteklerler. Amaçlarında fayda birliği vardır. Yüzyıllardan beri ruh bünyelerine yerleşmiş halk korkusu, bunları kopmaz bağlarla birleştirmiştir. Bir itikat hâline gelen birbirlerini destekleme yolu ile bütün kilit noktalarını ele geçirmişlerdir. Aralarından birine zararı dokunacak bir kıpırdanışı toptan harekete geçerek ustaca ve metodik olarak önlemesini bilirler.

Gerici kuvvet ekonomik güce sahiptir

Gerici kuvvet mutlu azınlıktır. Mal ve para ile, mal ve para ve nüfuz elde eder. Teşkilâtının tutması ve toplum içindeki büyük başarısı bu ekonomik güçle mümkün olmaktadır. Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapacak liberal politikayı yerleştirmek isterler.

Bunlar sermaye, para ve teşkilât *yolu ile halkı kendilerine bağlamışlardır.* Ağalık ve kölelik bu suretle meydana gelmektedir. Halk, önce bu gerici kuvvete, sonra devlete bağlıdır. Bunlardan yana olmaya halk, aç, susuz ve imansız kalacağını sanır.

Ölüm — kalım savaşı

Gerici kuvvet ilerici kuvvete karşı bir ölüm kalım savaşı içindedir. Teşkilâttan ve ekonomik güçten yoksun, halktan uzak olan aydınlar bu kara kuvvete karşı her zaman zayıf, her zaman yeniktir. Gerici kuvvetin ilerici aydın kuvvete göre büyük gücü, teşkilât, sermaye ve halkı kendine bağlamış olmasından gelmektedir. İlerici kuvvete karşı kullanılan metodlar bu sebeple başarıya ulaşmaktadır. Maddi alanı değiştirmeğe ve halkın yararına yönelmiş bulunan aydın kuvvet, bu suretle kolaylıkla ezilebilmektedir. Gerici kuvvet, teşkilât ve sermayesi ile halkı ilerici kuvvete karşı hazırlamıştır. Her ileri kıpırdanışta ilericilere halkın nefret ettiği özellikler yükletilmektedir. Örneğin mikropların hastalık amili olduğu ya da rönesansı övme yolundaki sözlerin iki gün sonra komünizmi yayma faaliyeti hâline dönüşmesi sebepsiz değildir.

Halk, pozitif eğitim ve öğretim ile Köy Enstitüleri aleyhine kışkırtılır. Devletçiliğin ve liberalizmin ne olduğunu bilmeyen halk, devletçiliğe karşıdır. Top*raksız köylü toprak reformuna cephe* alabilir. Halk, onu seven, onun refaha kavuşması için çalışan aydını, devrimleri ve devrimciliği bilmez. Bütün bu akıl dışı davranış ve tutumun kaynak ve sebeplerini, gerici kuvvetin metod ve marifetlerinde aramak gerektir.

Gerici kuvvet sermayeye, mala, mük*tesep haklara o derece sarılmış, o derece* onların üzerine çöküp çöreklenmiştir ki. bir ana arslanın yavrularını kapar korkusu içinde, yatağı yanına rastgele yaklaşan her canlıya saldırması misâli aydınlara saldırmaktadır. Çünkü aydınlar, toplumsal adaletin, eşitliğin bilginin, öğretimin taraflısı, halkın aydınlatıcısıdırlar. Oysaki gerici kuvvet, varlığını halkın karanlıkta kalmasına bağlamıştır. Halkın nefret ettiği özellikleri aydınlara mal eden, aydınlara çamur atan bu gizli kuvvettir. Bunun içindir ki aydınların söz sahibi olmadığı tek ülke Türkiyedir. Bunun içindir ki pozitif girişimler kısa ömürlü olmakta, bu girişimlerin yerini aklın ve mantığın dışındaki davranış ve yöneliş*ler almaktadır. Bunun içindir ki bilimin* başarıya ulaşamadığı tek ülke Türkiyedir.

Halk, Sümerbankı yeren bir hammalı toplumsal sigortayı öven bir profesöre üstün tutabilir. Gizli gerici kuvvet öylesine halkın içine girmiştir ki, onu istediği şekle sokabilmekte, istediği tarafa *çevirebilmektedir. Bunun içindir ki* her seçimin sonusunda akıl, mantık, bilim alt üst olmakta, aydın zümre afallayıp kalmaktadır. Artık halk oyunun sonucu olan parlamentoların çok defa maddî alana dokunmayıp, Anayasa ile diğer statik kuvvetleri zorlamalarını anlamak zor olmıyacaktır. Şu hâlde mevcut durumu ve mevcut durumun sebeplerini bilmek zor bir iş değildir. Şu hâlde statüko devam edecek, toprak reformu, iskân reformu, eğitim ve iş seferberliği, toplumsal adalet, hekimliğin ve mühendisliğin *devletleştirilmesi, devrimlerin yapılması*, devrimlerin korunması, tarım reformu birer boş lâftan ibaret kalacak, maddî alanda *değişme ve gelişme* sağlıyacak hiçbir kanun bu süzgeçten geçemiyecektir. Mevcut kuvvetlerin meydana getirdiği denge budur ve bu denge bozulmıyacaktır. Çünkü bu denge en ağır kuvvetin kurduğu dengedir. Üstelik adına millî iradenin tecellisi denilmektedir.

Aydınlar birleşmelidir

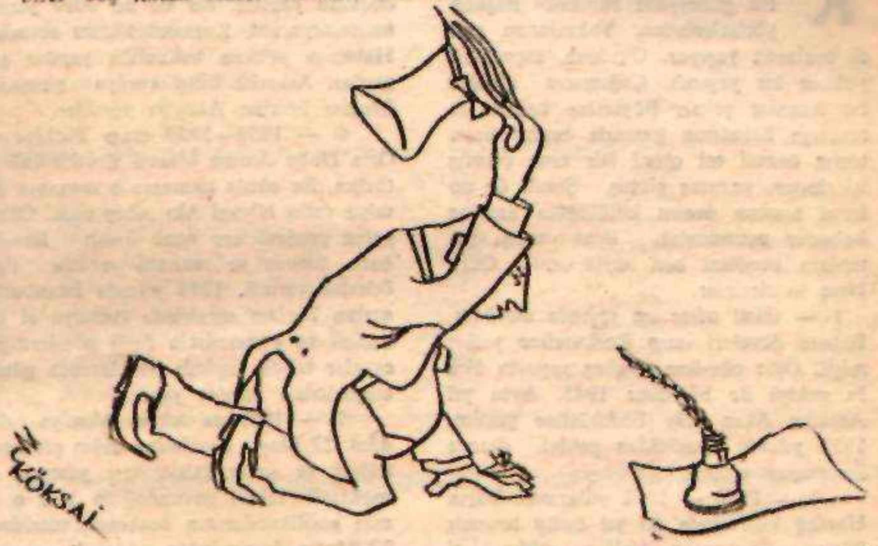
O hâlde ne yapmalı? Oturup dua mı etmeli? Denge nasıl bozulabilir? Denge aydınlar yararına, aydınlardan yana bozulabilir mi? Dengenin aydınlar yararına bozulması demek, halk yararına, toplum yararına bozulması demektir. Halkın isteği ile faydası çelişiktir. Daha açık ifade ile halkın oyu halkın zararına olan bir yöne itilmektedir. Bu suretle millî irade dedikleri şey, *çoğunluğun değil azınlı*ğın ifadesidir. Çünkü gerici kuvvet de ilerici kuvvet de azınlıktadır. Çoğunlukta olan, ne gerici ne de ilerici olan halktır. Çoğunluğun oyuna dayanan demokratik düzen içinde halkı bu çelişik davranıştan kurtarıp kendi faydasına olan bir yöne itmek için, onu gerici kuvvetin elinden alıp, ilerici olan aydın kuvvetin yanına almak gerekiyor. Bunun için aydınlar teşkilâtlanmalıdır.

Aydın kuvvet, gerici kuvvetin ekonomik gücüne karşılık, gerici kuvvetin yoksun bulunduğu bilim ışığını elinde tutmaktadır. Aydın kuvvet teşkilâtlanma yolu ile gerici kuvvetin halk üzerinde kullandığı metodları önleyebilir, halkın içine girebilir. Çünkü halk, onurdan fazla kuvvet ve kudrete inanır. Gerici kuvvetin aydınlara karşı girişmiş olduğu amansız savaşta aydının yenilgiye uğramadığını gördüğü gün, halk ona inanmağa başlıyacaktır. Teşkilâtlı on kişi teşkilâtsız onbin kişiyi yener. Aydınların cılız ve zavallı görünmelerinin sebebi teşkilâttan yoksun olmalarındandır. Bir bucak başkanının on öğretmenle bir kaç kaymakamı alt ettiğini görmedik mi? Düyanın yuvarlak, mikropların hastalık amili olduğu, kuvvetli ağızdan söylenince doğrudur.

Varsın ekonomik güçten yoksun olsun aydınlar. Teşkilât ve bilim yolu ile kudrete erişebilirler. Kültür ve uygarlığı getirmek, toplumsal adaleti yerleştirmek isteyenler, toplumumuzu gerilikten kurtarmayı düşünenler eğer oturup ağlamaktan, durup dua etmekten başka bir şey yapmak istiyorlarsa şu parola etrafında toplanmalıdırlar:

Aydınlar birleşiniz!

Ali Faik CİHAN
(Alucra Hâkimi)

DOĞU

YÖN, 15 Doğulu gencin, Doğu dâvâmız hakkındaki düşüncelerini, Barış Dünyası dergisine cevap olarak yayınlamıştı. Barış Dünyası Doğulu gençlere cevap verdi. Şimdi sıra Doğulu gençlerin. 15 genç şöyle diyor:

Gerçekten demokrasiye ve onun vazgeçilmez şartı düşünce özgürlüğüne bütün kalbimizle inanıyoruz. Böyle olunca da gerçekten demokratik olmasını istediğimiz bir düzende herhangi bir fikri ceza kanunlarının maddeleri kapsamasına kadar zorlayarak itham değil, o fikrin eksik veya yanlış taraflarını göstermeğe, ispat etmeğe çalışılmasını arzu ederiz. Biz Barış Dünyası'nın iddia ettikleri gibi kanunen suç sayılan hiçbir şeyle itham etmedik, etmeyiz de. Özel teşebbüs — yabancı sermaye sözcülüğü ve sağcı tutumunu ise itham etmek yerine sadece sosyoloji terminolojisinin Barış Dünyası tarzındaki fikriyat için kullandığı adlara kısaca değinmiştik. Kaldı ki adıgeçen dergi her kelimesi, her satırı ve her cümlesiyle özel teşebbüs — yabancı sermaye çıkarlarını savunduğunu saklamıyor:

«Büyük bir tüccarımızdır. Mühim şirketleri, hayli zenginliği, yazlık—kışlık mükellef evleri, otomobili, rahatı, herşeyi vardır. Bu eski dostumuza gittik. Senin düşmanın olan sosyalist bir rejimle mücadele etmek için silâhı çekip kaleme sarıldık. Sesimizi duyurmamız ve mücadeleye devam edebilmemiz için de menfaatlerini koruduğumuz sizin gibilerin bizi tutması lâzım dedik» (Barış Dünyası sayfa 10—178). «Bütün yazılarımızda olduğu gibi, Doğu yazımızda da bizi harekete getiren kuvvet, içimizdeki yanan ateşten başka birşey değildir» (aynı dergi sayfa 30—198). Bu iki karşıt bir bakıma gülünç amacı bağdaştırabilen opportunist mantıkı da biz anlıyamıyoruz.

Doğu'nun bugünkü yoksul ve perişan durumunu ise bütün dünyada, Mısır'daki sağır sultan da duymuştur. Namusu, vicdanı yerinde hiçkimse de çıkıp Doğu Anadolu bu sefalet bataklığında debelenmekte devam etsin diyemez. Hele bütün hayatı Doğu'da, Doğu insanının hayatına kasteden çetin şartları içersinde geçmiş bizler için başka türlüsünü düşünmek demagojik bir yakıştırmadır. Doğu Anadolu'nun Türkiye genel kalkınma çerçevesi içersinde, ekonomik ve kültürel durumunun öncelikle ele alınmasını—değişik metod ve açılardan da olsa—ortaya atanları da «doğru yargılara varmak, gerçekte amaçlarını değerlendirebilmek yeteneğimizi kullanmak şartıyla» takdir ettiğimizi, sempatiyle karşıladığımızı zaten ilk yazımızda belirtmiştik. Oysa Barış Dünyası söylemediklerimizi ve düşünmediklerimizi zorlama tefsirler ve ithamlarla bize mal etmeye çalışarak, aslında yararlı, yapıcı ve açık olması gereken tartışmayı bir çıkmaza sürüklemek istikladındadır. Tekrar edelim ki Doğu, sosyal—ekonomik yapısı bakımından dünyanın az gelişmiş ülkelerinden Türkiyemizin HİÇ GELİŞMEMİŞ bir bölgesidir. Asya, Afrika ve Güney Amerika'nın geniş maden ve toprak üstü servetleriyle halklarının enerjisini yüzyıllardır insafsızca sömüren, kendisine «yeter artık!» dendiği zaman da bütün tesirli ve korkunç silâhlarıyla yüzbinlerce insanın hayatı üzerinden — hain çıkarlarının bozulmaması için—bir silindir gibi geçen yerli veya yabancı sömürgeci büyük sermayenin rejisörlüğünü yaptığı komedyalar da artık bilinen şeylerdendir.

Bütün Türkiye'nin özellikle hiç gelişmemiş *Doğu bölgesinin ne yerli—yabancı* büyük sermaye için bir sömürülme alanı ne de yurdumuzun tümünü bugünkü çıkmaza sürüklemiş devlet kapitalizmi ve onun sert, formalist bürokrasisine tahammülü kalmamıştır. Biz halkçı, rasyonel, toleranslı, sosyalize ve Türkiye insanının emek, bilgi ve çabasına dayanan bir organizasyon içersinde Doğu kalkınmasının tahakkuk edebileceğine inanıyoruz. «Bu hayat yakın bir gelecekte değişecek, Doğu medeniyetin ışığına kavuşacaktır.» gibi nurlu kalkınma sloganlarına benziyen cümleleri—hayalperest olmadığımız için—pek romantik, çağımızın sert realiteleri içersinde yavan buluruz. Sosyal—ekonomik kalkınma problemleri, siyasi iktidarların işidir. Bu iktidar istihsal vasıtalarına sahip sınıfların çıkarına uygun teşekkül etmişse uygulayacağı metodlar da pek tabii kendisini iktidar mevkiinde tutan güçlerin eğilimine uygun olacaktır. Durum bu iken; halkçı, demokratik, sosyalize bir hızlı kalkınma yolu çetin bilgili, cesur ve sabırlı mücadelelerin sonunda bulunur ancak. Doğu halkları ve ezilen *kitleleri* bütün Türkiyenin dolayısıyla kendi öz çıkarları için yapılacak böylesi sosyal mücadelelere bizzat katılmak zorundadır. Doğu ancak o zaman gerçek medeniyetin ışığına kavuşabilecektir.

Son olarak şunu da ilâve edelim ki derginin çelişik, çaprışık yayımı içersinde tamamen katıldığımız cümleler de var. Bu cümlelerin yazarı kim olursa olsun, samimi olsun veya olmasın, bir cümle yukarısı ile iki cümle aşağısı ayrı tellerden çalsın, yine de bu bir paragraflık kısmı olumlu, yerinde ve bazı çevreler için uyarıcı bulduğumuzu memnuniyetle kabul ediyoruz: «Biz yaşıyan bir realitemizden bahsettik. İçimizde bir Kürt topluluğu vardır ve bunu kabul etmemiz lâzımdır.

Doğu dâvasını, bu realiteyi inkâr ve tasfiye etmek sureti ile halletmek yolunu millî bir gaflet, hattâ felâket olarak görenlerdeniz. Şu veya bu yollarla Türk ve Kürt düşmanlığını körüklüyen, şiddet ve yasak rejimiyle bu dâvayı olur biter sanan görüşe tamamen karşıyız.»

Doğuda [illegible]
Durum bu..

Eğitim Bakanlığına

Aksu öğretmen Okulu öğretmeni Mustafa Şanlı, acele Of Orta Okuluna sürüldü. Sebep mi? Sebep, devrimci bir öğretmen olarak Şanlının hak bildiği yoldan yalnız gitmesi. Millî Eğitim Bakanlığındaki gericilerin gücünü hesaba katmaması..

Kimdir bu Mustafa Şanlı? Atatürk Türkiyesinin köyde bulup yetiştirdiği Atatürke ve devrimlere inanmış bir köy çocuğu. Bugün gerici basının ağır hücumlarına uğrıyan bu köy çocuğunu kendi kalemiyle tanıtıyoruz:

Mustafa Şanlı

Kılçadırda doğuş 1930. Torosların güneyinde barınan Başköy yörüklerinden. Yakınlarım şimdi oralarda yaşıyor. Okuldan, topraktan yoksun bir yaşama. Çağımızın çilesini bu insanlar çeker. Böylesine kahırlı insanların hayatının yanında benim hayatımın önemi mi olur? Bir tane çıkmış içlerinden, yozmuş gitmiş. Şimdi de onların arasına benim kötülüğüm üzerine haberler uçurmuşlar. Beni yanlış tanıtanlara kendimi ben söylüyorum. Gerekirse incelesinler.

1 — Okul adını on yaşında duydum. Babam develeri satıp Korkuteline yerleşmişti. Öyle okudum. Onbeş yaşında okulu pekiyi ile bitirdim: 1945. Aynı yıl Antalya Aksu Köy Enstitüsüne girdim. 1950 yılında Enstitüden pekiyi derece ile mezun oldum.

2 — 1950 — 1952 yıllarında Bursa *Uludağ köylerinde iki yıl üstün başarılı* öğretmenlik yaptım. Vali ve müfettişlerimin raporları mevcuttur. Ödevimin en zevkli günleri köyde geçti. Her çeşit yokluğa karşı.

3 — 1952 — 1954 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsünde okudum. Orada geçen yıllarımı daha çok sanat ve kültür günlerini izlemeğe ayırdım. İlkkez Devlet Tiyatrosuna gittim. Oradan aldığım, Köy Enstitüsünden edindiklerimi yonttu. Tiyatro bilincine ermiştim artık.

4 — 1954 — 1955 yılında Maraş Kız Enstitüsünde çalıştım. Samet Ağaoğlu'nun akrabası olmakla kıvanç duyan bir müdürüm vardı. Devrin gücünden faydalanıp bizi ezmek istemişti. Sekiz yıldır bir hayli müdür değiştirdim, hep aynı çıktı. Döküm âleti gibi hep. İyiler yoktur demiyorum, ben raslamadım.

5 — 1955—1956 yıllarında askerlik ödevimi yaptım. Bir de bu ödev yerimi unutamıyorum, Kumandanlarım sevmişti. Haberim yokken bakanlığa yazılar yazmışlar. Askerlik bitişi kuraya girmeden isteğim üzerine Aksu'ya verdiler.

6 — 1958—1959 arası Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünü bitirdim. Bu okula gitmeme o zamanın Antalya valisi Niyazi Akı sebep oldu. Okula gelen profesörlere beni tanıttı. Kendisi bana turizm ve mahalli sanatla ilgili ödevler verirdi. 1958 yılında İstanbul'da açılan Turizm sergisinde Antalya el işlemeleri ve oymacılıkla ilgili gönderdiğim eşyalar takdir topladı. Haklarında günün eleştiricileri yazılar yazdı.

7 — 1959 da tekrar Aksu'ya döndüm. 27 Mayıs devrimine değin çevremin kültür ve sanat çalışmaları yanında demokratik rejimi savunduğum için o günün *politikacılarının* baskısına tutuldum. 27 Mayıs devriminden sonra da en uzak köylere giderek Anayasa ve devrimleri anlattım. Bu hizmetlerim bugün bana silâh olarak dönmüştür. O günün şartları içinde bana gizli ve açık olarak ödev veren valimiz de kara görüşlülere kanarak beyanatlar vermiştir.

8 — *1961 27 Mayısında* Antalya festivalinin eğlence kısmını idare ederek Kral Oidipus piyesini oynatım. 10.000 kişinin seyrettiği bu piyesini Antalya Kız Enstitüsü öğrencileri, Aksudan öğrenciler ve beş öğretmen de rol almak üzere seksen kişiyi sahne tekniğine ulaştırmak kime hizmettir. Yüzlerce köy kadını, ilk defa şehirli hanımların gösteremiyeceği bir olgunlukta piyes seyrediyordu. Kültürü, sanatı halka indirmiştim. O günün yerli ve yabancı sanatçılarının beğenisi karşısında aynı valinin takdirin yazılı olarak aldım.

9 — 1960 yılında okula yeni gelen müdürüm, Millî Birlik idaresi devresinde sinsin bir vaziyette bulunuyormuş. Seçimlerden sonrasının durumundan yararlanan müdür, önceki çalışmalarımıza karşı koymaya başladı. Örneğin: 1961 Onyedi Nisanını okulda kutlarken bizim gibi davranıyor, konuşuyor, 1962 Onyedi Nisanını kutlamak istemiyor. Mülkiyede 17 Nisan kutlanır. Atatürk öğretmen okulu öğrencileri zeybekler oynar. C. Dursunoğlu konuşur, alkışlanır. Aksuda biz kutlarız, yasak. *Konuşmamız suç olur.* C. Atıf Kansu gericilik üzerine yazı yazar, herkes beğenir. O yazıyı biz sahnede okuruz, suç olur. Bakanlık klâsik eser bastırır bize gönderir, yurda hizmet diye övgülenir. Aklı—Selimi, Sarı Esirleri, Köy Hekimini—Oblomov'u, İyi Vatandaş İyi İnsan'ı gönderirler. Biz de okuturuz, kötü insan oluruz. Yasaklanmıyan ve Bakanlığın da abone olduğu dergileri okuturuz, karalanırız. Sait Faik'i bile ele alamazsın. Hadi söyleyin sorumlular, aydınlar biz ne okutalım?

Okullarda hiçbir işe karışmıyan, kokmaz, bulaşmaz öğretmenler tercih edilir. Eğitim ve öğrencinin dışındadırlar. Onlar rahatla yaşar, bizler okul ve çevreye ödev görürüz, çıkarlıların görüşü ile uzaklaştırma cezası. Okulun öğrencisi ve öğretmeni bir olur meseleleri kabul ettiremezler. Ama tertipçiler, yobazlar bir olur, öğrenciyi toplu, bıçaklı gezdirirler (beş öğrenci), onlar makbul. Biz devrimleri savunuruz, onlar gelenekçi evrimciyim der, onlar haklı görülür.

Hayatım şimdilik bu ortamda. Gelecek yıllardan da umut etmiyorum.

Mustafa ŞANLI

EĞİTİM

Öğretmenlerden Başbakana..

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu, Başbakan İnönü'ye eğitimle ilgili meselelere dikkat çekmek için şu muhtırayı vermiştir:

Eğitim, ulusumuzun varmak istediği hedeflere doğru yeni kuşakları hazırlamak, kültür ve uygarlık değerlerimizi süzgeçliyerek aktarmak görevi yanında, toplumun bütünüyle kalkındırılması çabalarımıza anlam, metod ve imkânlar getirmek gibi yeni bir misyon daha yüklenmiştir. Özellikle, az gelişmiş ülkelerde eğitim, bu ikinci görevine gittikçe artan bir önemle sarılırken, toplum ve devlet de eğitim kurumlarına kalkınmanın tek ve en etkili aracı olarak değer vermektedir.

Sosyal ve ekonomik yapısı ileriye doğru geliştirilen bir toplum olarak Türkiyede, vatandaşlarımıza anayasanın verdiği hakları tanıtmak devletin başlıca görevlerindendir. Halkımızın batı uygarlığı değerlerini tanıması ve bunun gerektirdiği yeni davranışları benimsemesinin aracı da eğitimdir. Türkiye Atatürk'ten sonra ilk defa olarak plânlı kalkınma devresine girmiştir. Plânlı kalkınmanın gerçekleşmesi için en önde muhtaç olduğumuz şey yerli ve yabancı sermaye değil, ulusumuzun imkânlarının sonuna kadar kullanmaya esas teşkil eden, iyi yetiştirilmiş, ihtiyaca uygun sayı ve vasıfta insan gücü hazırlamaktır. Onun içindir ki, ekonomik sosyal plânlamanın büyük kısmı eğitim plânlanmasından ibarettir.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu olarak şu kanıdayız ki, 15 yıllık kalkınma plânının strateji ve *hedeflerinin gerçekleştirilmesini* sağlıyacak bir eğitim plânlaması yapılamamıştır. Bugünkü eğitim düzenimiz, kuruluşu, hedef ve amaçları, metodları ile ve bilhassa bu düzeni yürütmekle görevli Bakanlık teşkilâtı ile, ulusça kalkınma hedefi olarak tesbit olunmakta bulunan noktaya götürücü değildir. Millî Eğitim Şûrasınca kabul olunan çarelerin çoğu da gerçekçi olmaktan uzaktır. 27 Mayıs ihtilâlinden bu yana dile getirilen ihtiyaçların karşılanması için statik bir tutum ve güçsüzlüğün sembolü haline gelmiş bulunan Millî Eğitim Bakanlığı, hayali plânlarla ortaya çıkmıştır. 10 yıllık eğitim plânı için Devletin 40 milyar yatırım yapması istenmektedir. Bu yatırım aslında bugünkü eğitim düzeninin hacmini artırmaktan başka bir hedef aşımamaktadır. Oysa ki bugünkü düzende yetişmekte olan yeni kuşaklar hem sayı, hem de vasıflar bakımından kalkınma plânımızda saptanan hedef ve stratejiye uygun değildir. Üstelik bu düzen, Anayasamızda belirtilen toplumun dengesini sağlayıcı sosyal adalet ilkelerinin gerçekleşmesini de mümkün kılamamaktadır. Bizim bugün en çok ihtiyaç duyduğumuz insan tipi istihsali artırıcı olanıdır. Bugünkü okullarımız ise tüketici (müstehlik) ekonomik ve sosyal düzenin insanlarını hazırlamakta, diplomalı ve fakat istihsale yaramaz insanlar sayısını süratle artırmaktadır. Nüfusumuzun % 80 i tarım ekonomisine bağlı olduğu halde, bugünkü eğitimimizde tarımsal istihsali artırıcı, bu yöndeki ekonomik ve sosyal yapımızı geliştirici kurumlar ve ilkeler mevcut bulunmaktadır.

Kalkınma çabalarımızın plânlandığı bu devrede, yüksek idare ve ihtisas personelinden düz işçisine kadar bütün insan gücünü hazırlamaya ehliyetli ve yeterli bir eğitim sistemine ihtiyacımızı bir kere daha belirtmek isteriz. Türk Eğitiminin reform ilkesi ve hedefleri bu gerçeğin altında uyuklamaktadır. Devlet Plânlama teşkilâtı tarafından hazırlanan raporlarla bugünkü eğitim sisteminin intibaksızlığını göstermek için bir kaç örnek verelim: 10 yıllık gelecekte ihtiyaç gösterilen ile yetiştirilebilecek olan ve fakat vasıfları üzerindedurulmadan arzedebilecek olan bazı iş gücü rakamlarını karşılaştıralım:

	İhtiyaç	Yetişen	Eksik
İlköğretim öğretmeni	115.000	52.000	63.000
Orta öğretim ve Teknik	60.000	30.000	30.000
Sağlık yardımcı personeli	52.000	4.600	47.300
Teknik Usta başı	95.000	60.000	35.000
Tekniker	100.000	23.000	77.000
Mühendis	17.000	7.000	10.000
Doktor	21.000	3.400	16.600

Bugünkü eğitim sistemimiz ve politikamız yukarıda görüldüğü gibi, kalkınma çabalarına ayak uyduramamaktadır. Aynı zamanda Anayasanın istediği şekilde ve mecbur tuttuğu ölçüde ilköğretimi dahi yüzde yüz sağlamaktan da uzaktır. Nitekim, halen köylerdeki okuma çağındaki çocuklarımızın 2 milyonu okuldan mahrumdur.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu olarak reform ihtiyacımızı böylece kaydettikten sonra bunun hedef ve metodlarını hızla bulacak, enerjik, gerçekçi ve millî güce uygun bir eğitim ve organizasyonun zaruretini belirtmek isteriz. İlk, orta, Teknik öğretim kurumlarının yukarıda sözü edilen hedeflere yönetilmesi düşünülürken, Anayasamızdaki sosyal âdalet ilkelerine önem verilmesi, zayıf ekonomik ve malî durumumuzun düşünülmesi ve kalkınmanın heyecanı ve arzusunun uyandırılması gibi faktörler göz önünde bulundurularak, millî bir buluş ve denememiz olan Köy Enstitüsü denemesinin metod ve ilkelerinden faydalanılmasının öğretmenlerin genel ve şümullü bir tavsiyesi olduğunu belirtmek isteriz.

Eğitim ıslahatını gerçekleştirecek başlıca unsur öğretmendir. Öğretmenlerimizin kalkınma hedeflerine uygun, kültür değerlerinin yeni kuşaklara aktarılması görevlerini yaparken hizmetlerini verimli kılmak ve kolaylaştırmayı toplumumuzun ve Devletimizin göz önünde tutması gerektir. Bugün Devlet sektöründeki kamu görevlilerinin yarıdan fazlasını eğitim mesleğinde *bulunanlar teşkil eder.* Bunların arasında 60 bin öğretmen 400 liradan aşağı maaş alabilmektedir. Öğretmenliğin önemine uygun bir şekilde değerlendirecek tedbirler artık bulunmalıdır.

90 bin öğretmenin güvenini yitirmiş Millî Eğitim Bakanlığı Merkez teşkilâtını, kişisel çıkarlarını düşünen, donuk ve tutucu kafalardan ve ellerden kurtarmak gerekir. Bu yapılmadıkça, yurdun ne kıyı bucak köşelerinde çalışan öğretmenlerimizin hizmetleri verimli ve etkin olamıyacaktır. Atatürk devrimlerinin yayıcısı koruyucusu ve Batı uygarlığının savunucuları olan öğretmen kütlemiz ile Bakanlık Merkez teşkilâtında köprü başı tutmuş bir kısım çıkarcı, tembel ve gerici idareciler arasındaki mesafe kapanmalı, çalışanla çalıştıran arasında ülkü birliğine dayanan münasebetler kurulmalıdır.

Öğretmen Federasyonu
Başkanı
M. Şükrü KOÇ

Öhhööö

Tekzip

Bütün gazete ve dergilerin yazı işleri müdürlüklerine:

Gazetenizde (veya derginizde) çıkan «Özel sektör kılavuzluğuyla kalkınılacaktır. (veya derginizde) çıkan «Özel sektör kılavuzluğuyla başlıklı ve içlikli haber hakikate uygundur. Ancak, Devlet Plânlama Teşkilâtının, nüfusun yüzde 2 sinin millî gelirin yüzde 38 ini yediğine, en az gelirle en çok gelir arasında 22 bin misli fark olduğuna, köylerde 3.5 milyon gizli işsiz bulunduğuna, nüfusun yüzde 60 ının okuma—yazma bilmediğine, vergi politkasının zenginlerin menfaatine göre düzenlendiğine, köylülerin yıllık gelir ortalamasının sadece 950 lira olduğuna dair verdiği ve gazete ve dergilerinizde yayınlanan haber külliyen yalandır. Ve de millî menfaate aykıdır. Biz hükûmet olarak solun azıcık sağında, sağın azıcık solunda, ortanın birazcık gerisinde, gerinin hemen hemen ilerisinde, millet hizmetinde ve memleket yolundayızdır. Bu memlekette ağalık, beylik, şeyhlik yoktur. Bu millet bin yaşasın!

İşbu tekzibimizin Basın Kanununun ilgili maddesi gereğince gazetenizin (veya derginizin) aynı sayfasında, aynı sütununda, aynı puntolarla neşrini......

Günün Aynası

Ortalıktaki cayırtıya, kendini pahalı satmalara, caklı cuklu hükûmet programlarına bakıyorum da şaire hak vermemek elimden gelmiyor:

«Ey kendini bana büyük tanıtan!
Şu halime bak ta varlığından utan!»

Su ve sabun

Bana soruyorlar:

— 14'ler hakkındaki görüşün?

— Bilmem, diyorum.

— Aydemir hakkındaki görüşün?

— Bilmem, diyorum.

— Özel sektör?

— Bilmem, diyorum.

— Peki, havaların böyle sıcak yapmasına ne dersin?

— Bak, onu bilirim işte, diyorum. Havalar da sıcak gitmese, bu memleket te soğuktan durulmazdı...

Ciddiyet

Devlet Plânlama Teşkilâtı toplantısında İnönü, toplantının ciddiyetine halel gelmesin diye çay, kahve, şurup gibi nesneleri salona sokturmuyormuş. Ama kendisi, çalışmalara renk ve revnak katabilmek için Nasreddin Hoca fıkraları anlatıyor, espri yapıyormuş.

Başka ne yapabilir ki? İşin ciddiyeti koalisyon kabinelerinin çalışmasından belli değil mi? Plânlama Teşkilâtı ne derse desin, hafız bildiğini okur.

Erdem'li yazar

Yeni İstanbul'un Erdem'li yazarı soruyor:

«Sayın sosyalist baylar! Nasıl bir sosyalist rejim istiyorsunuz? Sosyalist düşünceleri hangisinden yanasınız?»

İlâhi Erdem'li yazar! Tabii ki, hırsızlara en az yaşama hakkı tanıyanından yana...

Yalman'ca...

Ahmet Emin Yalman üstadımız seri öğütlerine başladı. Bakın, ne diyor:

«Ruhumda bir zafer şenliği var...

«Ruhumda bir zafer şenliği var... Koalisyonla memleketi idare etmek sanatında ilerliyoruz. Koalisyon bir bakıma bu memleket için bir nimettir... Keşmekeş ve karanlıkta araştırma devri kapanmış, kalp ve vicdan huzuriyle asıl müspet işlere oturabilmek milletimize nasip olmuştur...»

Buna benzer lâflar, galiba, bayramlaşırken söylenir: «Daim bugünlere yetesin evlâdım... Berhudar olasın evlâdım... «Babana nasıl, anan nasıl evlâdım?»

Yalman üstadın yazısının başlığı da, «Çok şükür işe oturduk» dur.

Bir yanlışlık yok mu dersiniz? Bana kalırsa, Yalman üstad her halde, «Çok şükür şapa oturduk» diyecekti...

İnciler

CHP Meclisi bildirisinden bir inci:

«Parlâmento rejimi ile Türk milletinin derdine çare bulunamıyacağını iddia eden her cereyana karşıyız.»

Gülünecek şey! Acaba CHP, parlâmentoyu demokrasi mi sanıyor?

Herhalde...

Çünkü, cereyana karşı oluşundan belli.

Hüseyin Korkmazgil

TÜRK SOSYALİZMİNİN
İLKELERİ
YAZAN: HİLMİ ÖZGEN
Yakında Çıkıyor
YÖN

EDEBİYAT

Otuz yılın özeti

Samim Kocagöz

Benim çocukluğumda rahmetli babam, tarlasına iki ortakçısı ile buğday ekerdi. Tarlamızın kenarında büyücek bir azmak vardı. Bu suya yakın, ortakçıların oturduğu tek katlı uzun bir ev, evin ötesinde bir dam vardı. Damın bir bölüğü öküzlerin, hayvanların yeri, bir bölüğü de samanlıktı. Damın iki yakasını karağaçlar süslerdi. Saman damının ilerisinde büyük bir tavuk kümesi vardı. O sıralar, babam, tavuk yetiştirmeye merak salmıştı. Sıcak yaz günleri, sabah erken kalkar, DAMA giderdik. Evimizden atla birbuçuk saatlik yoldu. Tarlaya gitmek, Dama gitmek demekti. *Adı damdı tarlamızın.* Babam, evin avlusunda ata biner, beni de kolumdan tuttuğu gibi atın arkasına alırdı. Sıkı sıkı kollarımı beline dolardım. Şimdi cinslerini adlarını bilemiyeceğim, kümesimizde çeşit çeşit tavuklar vardı. Akşama dek tarla işleri ile uğraşır, özellikle vaktimizin büyük bir kısmını tavuklara ayırırdık. Babamın, saatlerce oturup tavuklarını seyretmesine şaşardım. Sonradan anladım ki, babam, tavuklarla insanlar arasında, kendine göre bir takım benzerlikler bulup, düşüncelere dalarmış.

«Spenç» ler ve insanlar

Kümesin küçük bir bölmesinde ne yumurtası, ne de eti bir işe yarayan, süs tavukları da vardı. Hani insan cücesi neyse, tavuk cücesi tavuklar Spenç tavuklarıydı bunlar. Cicilibicili, süslü hayvanlardı. Hele spenç horozunun süsüne güzelliğine diyecek yoktur. Üstelik çok kibirli, kendini beğenmiş, sanki yakışıklılığının farkında, minyatür hayvancıklar. *Hiç unutmam,* bir gün babam, karaağacın altına oturmuş, dikkatle bu tavukları seyrediyordu. Bana seslendi. «Gel Samim, şu bacaksızın halini bir gör». Uzunca bir süre, babamın gösterdiği bir spenç horozunu izleyince şaştım kaldım: Horoz, kümesin önünde eşiniyor eşiniyor, bir ara kümese girip, az sonra dısarıya çıkıyordu. İşin en önemli yanı, kümesin küçük kapısı, büyük boy horozların boyuna göre yapılmamıştı. Normal boydaki horozlar biraz başlarını eğip, bucaya girip çıkabiliyorlardı. Spençe gelince, o, başını eğmeden pekâlâ girip çıkabilirdi. Ufacıktı zaten. Ama gelgör ki, o da öteki horozlar gibi, şöyle kümesin kendisine göre yüksek kapısına, her giriş çıkışta bir gözatıyor, başını öteki büyük horozlar gibi, eğerek girip çıkıyordu. Hali, tutumu o kadar gülünçlüydü ki sormayın. Sonra dikkat ettik, öteki bütün spençlerin tutumu böyle. Babam, bu görüntüden hemen bir (ahkâm) çıkardı: «Oğlum» dedi, «yaşadıkça şu spenç horozlarına benzer insanlara çok rastlıyacaksın...» Babamın bu sözlerini hiç unutmadım. Gerçekten de bu yaşıma dek, cicilibicili, ama süsten başka bir işe yaramıyan, üstelik büyük boy horozları taklit ettikleri halde, kibirinden, gururundan yanına varılamıyan, çok, çok insana *rastladım.*

Spenç tavuk ve horozlarının bir özelliğini daha başka bir gün yine babamın sayesinde öğrendim: Bütün tavukları kümeslerden tarlaya koyvermiştik. Yeride döğülmüş harman vardı. Bildiğimiz tavuklar, bu harmana yanaştılar. Biraz, doyacak kadar buğday yedikten sonra, hemen oradan ayrıldılar, sağda solda eşinmiye başladılar. Spençler, karınlarını bir güzel doyurdu. Doğru kümese. Yalaklarından su içip, gölgeye çekildiler. Ötekiler, akşam karanlığına dek eşindiler de eşindiler. Babam, bu tutumlarından yine bir (ahkâm) çıkardı: Spençlerin tembelliği...

Sadece yemek için yaşıyorlar...

Edebiyatııı «spenç» leri

Yazıma bu kadar uzun bir girisi niçin yaptım? Memleketimizde, her meslekte, her işte, politikada, yöneticilikte ya da *edebiyat alanında,* kıyamet gibi spenç horozları var. Ben, bu yazımda, spençlerin edebiyat alanını nasıl sömürdüklerini ele alıyorum. Bunlar ne yapsalar, ne etseler, iş olacağına varıyor, edebiyatımız yürüyor. Ama durup durup bunlar ortalığı bulandırıyorlar, karıştırıyorlar. Karışıklığın, bulanıklığın, nereden geldiğini öğrenirsek, faydalı olur:

Edebiyatımızda 1930 dan sonra, Sadri Ertem'le yeni bir akım başladı. Bu akımın özünü söylece özetliyebiliriz: İstiklâl Savaşının bize getirdiği fikirler.. Halkçılık. Devrimcilik. Anadoluya (yurt gerçeklerine) eğilme. Halkçılık, Devletçilik fikrine sıkı sıkıya bağlanma. Bu tutum, yazarları elbette yöresel olmaya götürdü. Memleket sorunlarına sarılma, yazarları uyanık olmaya zorunlu kıldı. Aslına bakarsanız, ayrı ayrı hangi ulusun edebiyatına baksanız, toplu olarak Avrupa edebiyatına baksanız, tutum, bundan başka türlü değildir. Batının en ünlü eserleri, en yöresel olanlarıdır. Kısaca, her toplumun yazarı, kendi toplumuna, kendi kişilerine eğilmiş, böylece uluslararası tiplere, sorunlara ulaşmıştır. Demek oluyor ki, 1930 *dan sonra* edebiyatımız, gerçek anlamda, batı edebiyatını taklitten geçip, gerçek yolunu buldu. Bu buluş, edebiyatımızı, güçlendirdi, gelişme olanaklarını sağladı.

Edebiyatta sosyalist akım

Hiç çekinmeden söyleyebi*liriz ki, edebiyatımızın,* —özellikle küçük hikâye ve romanda— bu tutumu, bu akımı, Atatürk'ün, Devletçilik, Halkçılık, Devrimcilik ilkelerine uydu, onları savundu. Bu akım, elbette sosyalist bir akımdı. Sol bir akımdı. Memleket gerçekleri, sorunları, kişileri gözönünde tutulacak olursa, giderek batı edebiyatının toplumlara eğilen tutumuna bakılacak olursa, edebiyatımızın bundan başka bir yol, bir yön alması olanaksızdı. Edebiyatımızın bu ileri, batılı, aynı zamanda memleketçi tutumu, Atatürkün sağlığında palazlandı, bugüne dek gelişti, güçlü eserler verdi. Atatürkün ölümünden sonra, duraklıyan, tekelci devletçilik, memleket yönetiminde baş gösteren (mevcudu muhafaza) siyaseti, halkın *yararına değil de, sadece devlet* sektörü yararına yapılan devletçilik, edebiyatımızın bu ileri, aydın akımına, gelişmesine karşı direnmeye başladı.

Aslında dokunduğum edebiyat akımı 1930 lardan çok önce, 1908 den de önce vardı. Sami Paşa Zade Sezai Bey, hikâyelerine yazdığı önsözde, bir balıkçının oğlunun gömleğinin yanması, çok önemlidir, der. Sonra Nabi Zade Nazım Beyin hikâyeleri. 1930 dan sonra başlıyan edebiyat akımımıza rahatça bağlanabilir. Bu yazarlar da memleket gerçeklerinden, sorunlarından, kişilerinden, batılı bir Türk edebiyatının doğacağını kavramış —batıyı biliyorlardı çünkü— kişilerdir.

Politikacıların öfkesi

Yeni akıma direnme çok amansız oldu. Memleket gerçeklerinin, sorunlarının, kişilerinin edebiyat alanına girmesi, öfkeyle karşılandı. Direnenleri, şöylece bölebilirsiniz: a) Devlet yöneticileri. Bunlar, memleket dertlerini, sorunlarını, çaresiz *halkını yazan edebiyatçılara* düşman oldular. Memleketi güllük gülistanlık göstermek istiyorlardı. Yöresel hikâyeler, romanlar yazan yazarlara fırsat buldukça, etmediklerini koymadılar. En hafif söğme, sayma, suçlama, komünistlik oldu. Bir çok yazarın başına gelmedik kalmadı. Bu olayları herkes bilir. Ben, kendi başıma gelen bir olayı kısaca deyivereyim: 1946 da askerliğimi yaptığım Giresundan bir hikâyemden ötürü, Sivasa sürüldüm. Günlerce gözaltı edildim. Beni şikâyet edip, mahkemelere verenler, Giresunun o sıra seçime giren milletvekili adaylarıydı. Avukatlığımı da Giresunda hiç bir avukat almıya cesaret edemedi. Sonunda Sivasta bir avukat bulabildim. O da bugün yeni kabinede Ulaştırma Bakanı *olan Sayın Rifat Öçten*di.

O zamanlar hepimiz sıkı Demokrattık... Her neyse... Ama Demokratlar iktidara gelince, e d e b i y a t ç ı l a r l a, tıpkı kendilerinden önceki iktidar gibi, çekişmeye devam ettiler. Sözün kısası, 1930 dan sonra gelişen kuşak, elden geldiğince okurların gözünde (itibar) kazanmasınlar diye uğraşıldı. Rahmetli Sait Faik bile, 48 yaşında, (Genç hikâyecilerimizden) biri olarak vefat etti. Bu kuşağın bir çok yazarı, öldüm Allah, okul kitaplarına giremedi. Çocuklar, gençler, —sonra da şimdi orta yaşlı oldular ya— sadece eskileri, eskilerin sadece adlarını okul kitaplarından öğrendiler. Bugün bile gelişen, güzel eserler veren bizim kuşağın eserlerini bilen kişiler parmakla gösterecek kadar azdır.

Peki, niçin direniyorlardı yöneticiler? Bunlar fikir sömürgecileriydi. Örneğin, toprak konusunun ele alınmasına karşıydılar. *Köylünün kaderini önem*semiyorlardı. 1945 Toprak Kanununu, sırf milleti oyalamak, göstermelik için çıkarmışlardı. Birkaç bölgede onar, onbeşer dönüm toprak dağıtıp, ağızları tıkamak istiyorlardı. Köylünün çaresizliğini duymak, düşünmek istemiyorlardı. Biz de inadına bu konulara dalmıştık. Tâ 27 Mayısta Millî Birlikçilerin sözünü edebildikleri Toprak Reformu fikrinin ortaya çıkabilmesi, geliştirilmesi şerefi, hiç çekinmeden söyliyeyim, Millî Birlikçilerin olduğu kadar, 1930 sonrası edebiyat kuşağınındır. İlk önce *bir politikacı, bir yöneticinin ağ*zından şu sözlerin çıkması için, uzun yıllar geçmiştir. Fikir uzun yıllar işlenmiştir. Millî Birlik hükûmeti zamanında sayın Sami Küçük, bir halk önünde konuşmasında, (Vatan aşkı, bir karış topraktan başlar!) Dedi. Bu sözün —sözde de kalsa şimdilik— değerini, önemini, anlamını, bir düşününüz.

«Maraşal» yardımı

Köylünün (Maraşal) yardımı dediği Türk tarımının makineleşmesi, memlekette gerçi bir ürün fazlalığı gösterdi. Ama bu fazlalık, köylünün, halkın yararına bir fazlalık değildi. Makinenin gelmesiyle, ortakçı köylü, halk, zaten yıllar yılı kendinin bildiği topraklardan kovulmuştu. Ürün fazlalığı, toprak sahiplerinin yararına oldu. Menderes'in milyoner yetiştirme siya*setine uygun bir siyasetti* bu. Toprak reformu yapılmadan, köylü topraklandırılmadan, makineleşmek bir garip iş oldu. Bu da bizim ekonomik alanda olsun, tarım alanında olsun, ne kadar geri kaldığımızı göstermiştir. Ben, bu konuyu daha 1950 de (Sam Amca) adlı hikâyemle ele aldığımda, tarım, iktisat uzmanı geçinen bazı dostlar, hayretler içinde kaldılar. Vay vay vay, hesapta bu da varmış dediler.

Yöneticilerin, sözde politikacıların, 1930 dan bu yana edebiyatımızın söz konusu ettiğimiz akımına karşı çıkmaları, direnmeleri, daha bitmemiştir. Oynadıkları oyunun son perdesi, Fakir Baykurt'un «Yılanların Öcü» adlı eserine karşı oynanmak istenen oyundur. Bereket versin Fakir'e Millî Birlik adına Sayın *Cemal Gürsel arka çıktı.* Bu tutumu sayın Cumhurbaşkanının, yazarlara güç verebilir, edebiyat alanımızda bir aşama, söz özgürlüğü aşaması olarak kabul edilebilir.

Politikacıyla işbirlikçi edebiyatçılar

b) Edebiyatımızın bu memleketci akımına karsı cıkan oolitikacıları, fikir sömürgecilerini, daha daha halkı sömürmek isteyenleri, ne yazık ki, yine *edebiyat alanından, edebiyatçı* sayılması gereken, —ya da edebiyat alanındaki spenç horozları— ellerinden geldiğince desteklemişlerdir. Önce, bu akımı yürüten yazarları, küçümseyip *yıkarız sandılar. (Genç Hikâye*ciler) adını taktılar. Baktılar ki, bu genç dedikleri hikâyeciler, yaşça da başça da geliştikce gelişiyor. (Gerçekçiler), dediler, (Toplumsal Gerçekçiler), dediler. İş durmuyor, yürüyor, daha iddialı adlar buldular: (Güdümlü Sanatçılar) dendi. Hem de kimler güdermiş bu sanatları bilir misiniz? Demir Perde gerisindeki kişiler. Güdümlü yazarlar, gerçekçiymiş, gözlemciymiş. Kişinin ruhsal yapısına önem vermezlermiş de, toplumun kaynaşmasına, yönelirlermiş, bu yüzden sanat güçleri yetersiz, ama *politik güçleri ağır basarmış.* Demir Perde lâfını karıştırmasalar, öteki söyledikleri sözler, bir sanat kuşağının tutumu, görüşü olarak pekâlâ savunulabilir.

Bu yazıyı yazarken, dosyalarımı şöyle bir karıştırdım ortaya söz etmeyeyim diye. Bir çok yazı var. Size bu gibi suçlamaların bir tanesinin adresini vereyim: (Sanatçı ve Politika, Tektaş Ağaoğlu, Forum, Sayı 78.) Özet olarak, Tektaş Ağaoğlu, bu yazısında toplumcu yazarlardan hepsini güdümlülükle, demir perdecilikle suçlandırdıktan sonra, beni ele alır, hikâyelerim iyiymiş, şöyleymiş, böyleymiş ama, politika yaparmışım hikâyede. Oysa sanatta politika olmazmış. Burada politikasız yazı olmaz deyip, uzun tartışmalara girecek değilim. O sıralar, okul sıralarından yeni ayrılan Tektaş, hikâyeler yazmıya heveslenıyordu. O gün bugündür hikâyecilikte dikiş tutturamamasını ben, politikaya yanaşmamasında, ya da kötü politikaya yanaşmasında buluyorum. Sade bana değil, memleketci yazarlara bu gibi saldırılar çoktur, yıllardan beri kesmiş toplamışım, koca bir dosya tutuyor. Uğraştılar, çattılar, kötülediler. Giderek curnal ettiler, söğdüler saydılar. Desevdiler ki, memle-

ket sorunları, kişileri, toplumsal sorunlarla edebiyat olur olmasına ama, siz yapamıyorsunuz. Bakın Zola neler yapmış.. Zola'dan sonra falan var, filân var... Siz, başaramıyorsunuz derlerdi, akan sular pek durmazdı, ama biz, tartışmıya girmezdik. Ne söyleyeceklerini bilemediler sonunda... Sanat sanat içindir dediler. Biz de sanat, hem sanat içindir, hem de toplum içindir dedik. işin içinden çıktık. Çıktık dedim ya pek çıkamadık. *Bu sefer de tâ* 1930 lardan bu yana gelen memleketçi yazarları, sadece gözlemcilikle suçlandırdılar. Bu da suç değildi. Ben, yazıma başlarken söylediğim gibi, gözlemciliği, ne şundan ne de bundan öğrenmiştim. Babamdan öğrendim, babamdan... Bu çekişme içinde, bize karşı çıkanları da hep spenç horozlarına benzetip, hiç üzülmedim, sıkılmadım...

Haklı çıkanlar

Son yıllarda bir de Toplumcu Gerçekçiler adını taktıkları yazarları şöyle alaya almıya başladılar: «Efendim, bizim hikâyecilerimiz, batılı hikâyecilerle, atbaşı gidiyormuş...» Bu konuda neler yazılmadı neler... Oysa yazarların böyle söz ettiklerini sanmıyorum. Öfkelenip söyleyenler de olmuştur. Ama bu sözü alay olsun diye değil, gayet ciddî bir makalesinde Sayın Halide Edip Adıvar etti. (Halide Edip Adıvar, Küçük Hikâye ve Yeni Amerikan Edebiyatı, Sanat ve Edebiyat Dergisi, Sayı 18.) Halide Edip Hanım, bu makalesinde Amerikan ve Rus küçük hikâyeciliğinin üstünde duruyor, bizim hikâyeciliğimizin de bu milletler gibi geleceğinin ve halinin çok verimli, başarılı olduğunu söylüyordu. Patladılar spençler!.. Alay ede ede bir hal oldular bizimle. Şimdi, bugün sırası geldi, söyliyelim: Sayın Halide Edip haklı çıkmıştır. Batıyla hikâyeciliğimiz (atbaşı) gitmektedir. İşte Aziz Nesin'in hikâyeleri: Kaç dile çevrildiğinin hesabını şaşırdık! İşte Yaşar Kemal'in romanı, o da beş altı dile çevrildi.

Ben, kendiminkilerin hesabını biliyorum: Beş uluslararası antolojide yayınlandı hikâyelerim. Ötekiler ayrı. Sesimizi çıkarmadıkça tepemize biniyorlar. Yoksa bir yazarın kendinden söz etmesi pek yakışık almaz. Geçenlerde Aziz Nesin de öfkelendi: Bir okuru, yabancı dillere çevrilen hikâyelerini, kendin haber veriyorsun, olur mu böyle iş? diye çıkışmış. Aziz Nesin'in karşılığı çok haklı, çok güzeldi:

«Biz söylemesek?»

«E... ne yapalım, biz söylemezsek, başkaları hiç söylemiyor, söylemek istemiyor...» dedi. Bizde her meslekten olan kişi, tuttuğu işte ufacık bir başarı sağlasa, yaptım, ettim, diye kıyamet koparır. Milletin parası ile bir köye su mu getirildi: Çalımından ocak, bucak başkanının, muhtarın yanına varamazsınız. Bir milletvekili, Meclis'de bir çift söz etse, on yıl bu ettiği sözün masalını dinlersiniz. Antidemokratik yasalardan ötürü, bir gazeteci, üç gün girse çıksa, her sözüne «biz, mapustayken...» diye başlar. Bütün mesleklerde bu böyledir. Ama yazarlara geldi mi, ağzıyla kuş tutsa, sözünü etmeyecek, ayıptır. Spençler izin vermez. Politik nedenlerden ötürü izin verilmez: kıskançlıklardan ötürü izin verilmez. Hani öfkeye geldik de yukarıda, şöyle yaptık, böyle ettik diye söz ettim. Etmemiş olayım yine. Biz, haddimizi biliriz. Sözü bir yabancı uzmana bırakalım ki, belki inanan bulunur. Bu uzmanın dediğini, uzun incelemelerden sonra vardığı yargıyı isteyen kabul eder, isteyen etmez; ben kabul ediyorum:

Yabancı gözüyle

Bonn üniversite profesörlerinden sayın OTTO SPIES, DAS PARIAMENT dergisinin 24 Ağustos 1960 tarihli sayısında Türk Edebiyatı üzerine yayınladığı ilginç bir makalesinin sonunda şu yargıya varıyor:

«Türk edebiyatı üzerinde hüküm verirken, Türk romanının, Türk hikâyesinin ve Türk dramının ancak 19. yüzyılın ortalarında *Fransız etkisiyle* doğduğunu, yavaş yavaş bağımsızlığına kavuştuğunu ve ancak yüzyılımızın başlarında serbest olarak geliştiğini daima gözönünde tutmamız gerekir.

Birinci Dünya Savaşının sonuna kadar Osmanlı İmparatorluğu eski geleneklere, süregelmiş inançlara, dinî görüşlere sıkı sıkıya bağlıydı. Orta çağ dünya görüşünden kopup modern düşünceye bu yöneliş, Avrupada Rönesansla başlayıp ancak yüzyıllar boyunca gelişen ve etkisini yapan bu tutum, Türkiyede ancak iki neslin ömrüne sığacak kadar kısa bir zaman süresi içinde olup bitmiştir. Doğrusunu söylemek gerekirse *bu iş hiç de küçümsenmiyecek*, önemli bir başarıdır. Edebi gelenekleri kopuntuya uğramış başka milletlerin tersine, çağdaş Türk edebiyatı, bir devrimin, Kemalist devrimin sonucudur. Modern Türkiyenin edebiyat alanındaki başarısının ne denli büyük olduğu, öteki islâm milletlerinin çağdaş edebiyatlarıyla kıyaslandığı zaman daha iyi görülür. Doğdudaki öteki milletlerin edebiyatlarının Türk edebiyatının fersah fersah gerisinde olduğunda hiç şüphe yoktur.

Türk edebiyatı, Türk [illegible] vi hayatının dile gelişi olarak daha pek güzel eserler verebilecektir. Bu eserler, yalnız Türk edebiyatı için değil, Avrupa edebiyatı için de bir anlam taşıyacaktır.»

Yazımın başından beri özetlemeye *çalıştığım edebiyatımızın* bir sorununu, edebiyatımızdaki çekişmelerin bir yönünü; kavgayı, tartışmayı bir yana bırakarak, işte böylece, Sayın Prof. Otto Spies'ın [illegible] leri ile [illegible]

Rumelihisarında Hamletçilik oyunu ve ötesi...

Ayperi Akalan

Muhsin Ertuğrulun sahneye koyuculuk yerine *Rumelihisar* meydanına «zorlayıcı» sı olduğu Hamlet gösterisini bir oyun sayıp tiyatro kurallarının ölçüsü içinde ciddi, ciddi yazıp çizmek sahneye zorlayıcısı, yardımcıları, oyuncuları ile aynı davranışı kabullenmek, yani Tiyatro adına aynı pervasız saygısızlıkta bulunmak demektir. Bunun için gördüklerimi açıklamakla yetineceğim.

Muhsin Ertuğrul Beyin gönlünden kopmuş İstanbulluiara Rumelihisarında allı güllü bir şenlik sunmayı düşünmüş. Güzelim Hamlet sadece bahane.. Giyim kuşam pek zevksiz, çoğu hayli yıpranmış, çalgı sesleri bozuk düzen ve yetersiz olmasına rağmen karnaval havası istenildiği gibi gereğince verilebildi. Hamlet'in bahane olduğunu iyice anladım ama yine de *tiyatro adına* yüreğim doldu taştı. Millet eğlenecek diye o ünü en değerli yazarın böylesine un ufak edilip bu kadar umur tanımaz bir iyimserlikle güvercinlere darı serper gibi Rumelihisar meydanına saçılmasına gönlüm katlanamadı. Ne de olsa hele Hamlet deyince belirli bir tanım var aklımda. Karıncacık buruncacık minnacık bir genç kadının kalçalarını kıvıra kıvıra (Hamleti oynamak için sağduyusunda belli vaz geçmiş ama vücudunu da taşımaktan vaz geçebilmesi elinde değildi tabiî..) salıntılı, tombul adımlarla ortada dolaşması öyle iki saat içinde kolayca *air* sılıp kabullenilecek şey değil. Oysa bu şenlik için en çok, en fazla, belediyeden de fazla ödeyenin Aylâ Algan olduğuna inanıyorum.. A. Algan'ın tek başarısı ise sesinin işitilebildiği anlarda çoğunlukla Yanya'lılara öz bir konuşma biçimini seçik olarak tanıtmak oldu. Gerisi upuzun akıl dışı bir hikâye. Anca bir cumbanın içinde yadırgatmasız olabilecek edalı Ofelya Kaplangı ile olan sahneleri olsa olsa kılıklı bir çocuk balosunda göze hoş görünebilirdi. O da bu biçim eğlentileri öncelikle hoş karşılıyanlar için. Hamletçilik oynamanın ilk ve tek sorumlusu elbet Aylâ Algan'ın kendisidir. Ama yine de Muhsin Ertuğrul Bey'in bu genç ve verimli oyuncuyu böyle bir tuzağa düşürmesinin nedenini anlıyamıyorum..

İnanıyorum ki Aylâ Algan belki de uzun yıllar boyunca bilincinin ya üstünde ya da altında Amerikan filmlerinin yapmacıklı kadın komedyenlerine taş çıkartan omuz silkmeli, dudak bükmeli, kaş kaldırmalı Hamlet serüvenini, geniş ak alanda ışıldakların çiy beyazlığı altında seyirci ile tek bağlantı, bölüşme kuramadan *pıtır pıtır dolaştığını*, küçük ayaklarının ucunda sırtında Shakespeare'in olanca zorluluğu ile tam kadınca seyirttiğini ve *yalnız kadınca bunaldığı*nı ister istemez saklayacak her hatırladıkça da sanırım ter dökecektir.. Alkıştan, ünden yemi neden olursa olsun kötücül bir tuzaktır bu.. Daha.. Kral hainden çok külhani, Kraliçe edilgen bir yosma görünüşünde ve davranışında. Bağıra çağıra Danimarka tahtını isteyen acılı ve öfkeli Leartes değil tahtı, oturacak yer bile vermiyebileceğiniz yeteneksiz bir delikanlı idi.. Ancak o eski Globe seyircilerinin hoşuna gidebilecek *nitelikte bir fars* oyunu tutturan Polonius Ofluoğlunun bütün çabası da yazık ki boşa gitti.. Eğlendirici fars'dan yana çevresindeki bütün soylular kat kat aştılar Ofluoğlunu..

Gelelim ötesine. İstanbul Şehir Tiyatroları var olabilsin diye tüm kentliler ceplerinden öderler.. Bu kurum kentlinin ta kendisinindir. Bu kurum için para veriyorsa efendice, doğru düzen bir tiyatro seyredebilsin diyedir. Bu onun hakkıdır, aksi düşünülemez. Yani Muhsin Ertuğrul Bey en azından iki yüz kişiyi dilediği gibi donatıp *Nasreddin Hocanın göle maya* çalması gibi bir kez de Aylâ Algan'ı deneyip sonunda da olanca açık yüreklilikle «ama bir de tutsaydı» diyemez. Şehir Tiyatrosu yöneticilerinden başka oyunun deneme süresince yakın, uzak ilgililerinden hiç olmassa birinin bu har vurup harman savurmaya bu yöntemsiz yeteneksiz davranışa karşı koyması gerekir. Kentlinin cebinden Tiyatro adına para alınıyorsa ona Tiyatro ödenmelidir. Onun adına ona buna gönül hoşnutluğu değil. Bu pazarlıkta bu kadar hak dışı davranmak yetmiyormuş gibi bir de seyirciyi her yeme tavlanır alık güvercin yerine koymak geçtim Tiyatro anlayışını düpedüz sağduyusunu alaya *almak saygısızlıktan da ileri söz* bulunması gerçekten güç bir durumdur.

Bilimin ve bilinenin kesin tanımları *değişmez kuralları* vardır. Tiyatro da bu kuralların dışında gerçekleşemez, eylenemez. Başka bir deyimle gerçekleşen işte bu Hamletçilik gibi Tiyatrodan başka bir şey olur. Kurallara uymayı akılsızca bir yana bırakıp kurallar dışında da aynı sonucu elde etmeyi umut etmek tekrar ve tekrar göle maya çalmak olacaktır.. Tiyatro konusundan demokratik sisteme kadar içinde bulunduğumuz çapraşıklığı ne yandan ne güçle itersek itelim doğrulayamayışımızın kaçınılmaz yönlerinden biri de budur. İstekleri, umutları düşleri ve düşten ötesini bir yana bırakarak halk için halk'a ödeterek ne gerçekleştirmek istiyorsak saygıyla gerçek bir çabayla bilinen kuralların bilinen yöntemlerini uygulamağa çalışalım. Bunun dışındaki hiç bir davranış alkış beklemesin...

Rumelihisarındaki Hamlet temsili
Söz yok!..

NATO

Amerika Savunma Bakanı ile anlaşamıyan General Norstad NATO başkumandanlığından ayrıldı. Bu ayrılış, A.B.D.-Fransa anlaşmazlığını arttırıyor..

Norstad'ın istifası

Altı yıldan beri Kuzey Antlantik Antlaşması teşkilâtının Avrupa'daki müttefik kuvvetlerinin başkomutanlığını yapan Amerikalı General Louris Norstad görevinden ayrılmak isteğini açıkladı ve bu isteği kabul edildi.

Başkan Kennedy, aynı zamanda Avrupa'daki Amerikan kuvvetlerinin de *başkomutanı olan Norstad'ın bu görevini* müşterek genel kurmay başkanı general Lyman Lemnitzer'in uhdesine verdi. Fakat NATO başkomutanlığı için karar daimi temsilciler konseyi tarafından verilecek Norstad'ın yerine gene bir Amerikalı general atanacak ve bu da muhtemelen Lemnitzer olacak. Fakat Elysee sarayından yayınlanan bildiride bu konuda Fransanın da söz sahibi olduğunun işaret edilmesi anlamlıdır. General de Gaulle'ün bir Amerikalı generalın atanmasını normal karşıladığı, fakat Kennedy'nin yakını Lemnitzer olmasını istemediği anlaşılıyor. Zira, Lemnitzer'in başkomutanlığa getirilmesi Kennedy'nin NATO işlerinde daha ağır basmasına imkân verecek.

Fransızların generali ile genç başkan arasında kamu oyuna mal olan çatışma ise henüz hatırlardadır.

Kennedy — de Gaulle çatışmasının başlıca sebebi olan Nükleer kuvvet meselesinin Norstad'ın istifasında rolü olduğu da muhakkak.

Uzun boylu, ince yapılı fakat hâkim tavırlı generalin, savunma bakanı Mc Namara ile arasının açık olduğu bilinmektedir Norstad ve Mc Namara arasındaki anlaşmazlık taktik savunma konusunda NATO komutanlığına düşen sorumluluklarla ilgiliydi. Norstad'ın Atina'da yapılan son NATO bakanlar konseyi toplantısına katılmaması bu açıdan yorumlanmıştır. Gerçekten savunma bakanının (nükleer) silâhları yayılmasına karşı olduğunu bildiren demecinin başkan Kennedy tarafından da desteklenmesi, bir NATO nükleer kuvveti kurulmasını savunan başkomutanı güç durumda bırakmıştı. Washington ile SHAPE arasındaki münasebetleri bir dereceye kadar tatsızlaştıran bu durum böyle devam edemezdi.

Norstad'ın istifası nazarların yeniden son zamanlarda aktüalitesini devamlı olarak muhafaza eden nükleer strateji meselesine teksif edilmesine yol açmıştır.

Norstad'ın savunduğu NATO kademesindeki nükleer kuvvet görüşü, milli bağımsız kuvvet kurmak isteyen De Gaulle için nükleer silâhların yayılmasına karşı olan ve NATO'nun nükleer politikasında son sözü Amerikaya bırakan Kennedy idaresinin politikasına nazaran daha sempatikti. Bu yüzden, Elysee sarayının öğle bildirisinde Norstad'ın ayrılışı «hüzün verici» olarak vasıflandırılmakta. Paris hükûmeti kapalı bir ifade ile general Norstad'ın Washington'un etkisinde kalmayışı karşısındaki memnuniyetini belirtmek istemiştir.

Kararların oybirliği ile alınması Lemnitzer'in veya Kennedy'e fazla bağlı bir Amerikan generalinin SHAPE'e atanmasını güçleştirecek. Aksi halde Fransanın «mızıkçılığı» daha da artabilecektir.

İRAN

Toprak reformu komedisi oynayan Amini'nin yerine bir toprak ağasının oğlu başbakan oldu.

Aşiret reisliğinden Başbakanlığa

İran'ın yeni başbakanı Oxford'a gidip tahsilini tamamlamasaydı babası *gibi bir aşiret reisi olacaktı.* Fakat kader bir insanın yolunu her zaman alışılagelmiş tarzde çizmiyor. Aşiret reisi ve toprak ağası bir babanın oğlu Oxford'da okuduklarının ne dereceye kadar tesirinde kaldığını, başbakan olarak yapacağı icraatta ve özellikle toprak konusunda gösterecek.

Esadullah Alem'in bugüne kadar yaptığı iş, Şahın mallarını idare etmekti. Yeni görevinin bu işe ne dereceye kadar benzeyip benzemediğini bizzat kendisi ölçmek fırsatını bulacaktır.

Eski başbakan Amini'ye gelince, 14 aylık saltanatı sırasında iç suiistimallerle doğru dürüst mücadele edemiyen, arzu ettiği dış yardımı alamıyan ve üçüncü beş yıllık plân bahanesile bir de dünya turu yapan bu toprak reformu başaktörü sağduyusundan tamamen kaybetmediğini göstererek istifasını verdi. Başlıca icraat diye övündüğü bilgisiz, programsız yapılmış bir gözboyamacadan öteye gidemeyen toprak reformunu şimdi Esadullah Âlem devam ettirecek.

Amerikan yardımı

Amerika, İran'a imkânları oranında yardım ettiğini ve yılda 59 milyon dolar olan iktisadi yardımı arttırmağa niyeti olmadığını açıkladı. Fakat Amini'nin şu noktada hakkı var: Bölgedeki tarafsız memleketlerden daha çok yardım beklemek. Bu noktanın Amerikanın birbirine benzeyen iki müttefiki olan İran ve Türkiye için doğru olduğunda şüphe yok.

İran'a yaptığı seyahati tesadüfün bir cilvesi olarak Amini'nin istifasına rastlıyan Feridun Cemal Erkin belki bu noktada müstafi hükûmet başkanını teselli etmiştir. Dışişleri bakanımızın iki başbakan gördüğü seyahatinde neler kazandığı hususu da ayrıca meraka değer.

75 milyon dolar açığı olduğu bildirilen bütçeyi kapamak için Amerika'dan ümidi kesen İran'ın yeni başbakanının «Pehlevi tesisi» ndeki «tecrübeleri» nden ne kadar istifade etse dahi, hükûmet idare etmek emlâk idare etmeğe benzemiyeceği için, pek bir şey yapamıyacağını söylemek fazla iddialı olmaz.

PERU

Muhafazakâr kumandanlar demokrasi adına demokrasiyi tepelemede bir sakınca görmediler

Zavallı demokrasi

Peru silâhlı kuvvetleri, başkanlığa Haya de la Torre'nin seçilmesini önlemek üzere 18 Temmuz'da idareyi ele aldı.

«YÖN» ün 30 uncu sayısında değindiğimiz gelişmeler bir hükümet darbesi sonucunu doğurmuştur.

Gerçekten ordunun baskısı karşısında hükümet, darbeden bir gün önce Başkan Prado'ya istifasını sunmuş, fakat silâhlı kuvvetler bununla yetinmiyerek, seçimlerin iptalini istemişlerdir. Yüksek seçim kurulunun büyük bir cesaretle bu garip isteği reddetmesi üzerine, silâhlı kuvvetler kaba bir darbeden başka yapacak bir şey bulamamışlardır.

Üzüntü ile kaydedilmesi gereken nokta, kumandanların gerek seçimlerin iptalinde, gerek darbeden sonra, «memlekette demokratik nizamı teminat altına almanın tek yolu» nun bu olduğunu söylemeleridir.

İstenmiyen generaller

Demokrasiye bağlı ve memleketin sosyal ve ekonomik dâvalarının çözülmesini isteyen halk, muhafazakâr generallerin bu gerçeklere aykırı tutumunu protesto etmek için tanklara saldırdı. İşçi sedikaları konfederasyonu da *genel* grev emri verdi, öğrenciler sokaklara dökülüp, nümayiş yapmağa başladılar.

Kumandanları destekleyen tek teşekkül başkan adaylarından Belaunde Terry'in Halk Hareketi Partisi. Bunun da siyasi çıkarlara dayandığı aşikâr. Zira darbeden az önce en fazla oy almış olan başkan adayı Haya dela Torre, Milli Birlik Partisi adayı general Manuel Odria'yı desteklemeyi kabul etmiş, fakat kumandanlar bunu da kabul etmemişti. Bu durumda üçüncü parti olan Halk Hareketi ikiyüzlü bir siyaset örneği vermekten çekinmemiştir

Önemli bir gerileme

Başkan Kennedy, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer Lâtin Amerika ülkelerinin Peru ile siyasî münasebetlerini tatil etmesinden sonra, durumu, Amerikalılar arası teşkilâtın ortak amaçlarına aykırı bulduğunu *belirtmiş ve* Amerikan milletlerinin demokrasi ve kendi kendini idare etme ilkeleri uğrundaki mücadelelerinde bunun önemli bir gerileme olduğunu açıkça söylemiştir.

Dış baskılar karşısında Peru'daki askeri rejimin ne kadar dayanabileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Zira, Amerika Birleşik Devletleri bu memlekete askerî ve iktisadi yardımını kesmeğe karar vermiştir. Her ne olursa olsun, kumandanların 1963 Haziran'ında yapmağı vaadettiği seçimler, yapılsa dahi Peru'ya huzur getirmiyecektir.

LAOS

Güney Doğu Asya'daki bir çıban başı şimdilik kayboldu.

Tarafsızlık deklarasyonu

1954 Cenevre anlaşmalarından bu yana sürüp giden Laos meselesi nihayet millî ve milletlerarası plânlarda bir çözüm şekline bağlanmış bulunuyor. Bir ay kadar önce, tarafsız Prens Suvanna Fuma'nın başkanlığında bir üçlü koalisyon kurulmuş ve onu takiben şimdi de LAOS'un tarafsızlığı milletlerarası bir statüye bağlanmıştır.

Bir yıldan beri toplantı hâlinde olan 14 milletin katıldığı Cenevre konferansı Pazartesi günü son oturumunu yapmış ve bu oturumda tarafsızlık deklarasyonu imzalanarak, tarafların Laos'un tarafsız bir dış politikası gütmesine saygı göstereceklerı hususunda varılmış olan mutabakat tescil edilmiştir.

Laos'un tarafsızlığı konusundaki temel anlaşma 1961 Haziranında Viyana'da Başkan Kennedy ile Sovyet Şefi Kruşçof arasında yapılmıştı. İki lider o zamanki görüşlerinde Laos'un tarafsız bir dış politika gütmesi ve bunun büyük devletler tarafından garanti altına alınması konusunda mutabık kalmışlardı. Batı ile Doğu blokları Cenevre'de attıkları imzalara sadakat gösterirlerse, Laos hiç olmazsa bir süre dış müdahaleden masun kalacak ve kendi işleri ile uğraşmak imkânını bulacaktır.

Peru'daki harekâtta tanklar Cumhurbaşkanı Prado'yu tevkife geliyorlar
Huzur, uçup gitti..

NASIL ÇILDIRILIR ?

Schleicher'in şantajı

Goebbels'in yazdığına göre Hitler'in 8 Aralıkta aldığı Strasser'in mektubu bir «bomba etkisi yaptı.

Kaiserhof bir mezarlık havasına bürünmüştü: «Hepimiz yıkılmış, bitmiştik.» (Goebbles). Bu, Hitler'in 1925 te partiyi yeniden kurmağa giriştiğinden beri yediği en büyük darbeydi. Şimdi tam iktidarın eşiğindeyken sağ kolu kendisini terkediyor ve yedi yıldan beri kurmağa çalıştığı binayı yıkmağa kalkışıyordu. Aynı gecenin sabahı Goebbels saat ikide Kaiserhof'a gitti. Strasser, görüşlerini sabah gazetelerine yazmıştı ve Goebbels yoldayken bu gazeteler satışa çıkmağa başlamıştı:

«İhanet! İhanet! İhanet Hitler saatlerce ötedeki odasını arşınlayıp durdu. Strasser'in çevirdiği bu dolaptan dolayı son derece acı duyuyordu. Birden durdu ve şöyle dedi: «Parti çökerse, üç dakikaya kalmaz beynime bir kurşun sıkarım.» (Goebbels).

Parti çökmedi, Hitler de intihar etmedi. Strasser, tarihin akışını temelli değiştirecek bu çifte sonucu elde edebilirdi; fakat son anda teslim olan kendisiydi. Frick, Hitler'in izniyle Strasser'i bütün Berlin'de aradı: zira partiyi çökmekten kurtarmak için bir uzlaşmanın gerektiği kendisine inandırılmıştı. Fakat artık bütün bunlardan bıkan Strasser biraz tatil yapmak üzere İtalyaya gitmişti. Düşmanlarında bir zayıflık hissettiği vakit daima memnunluk duyan Hitler, âni ve şiddetli bir darbe indirdi. Strasser'in kurmuş olduğu siyasi teşkilât, doğrudan doğruya Führer tarafından ele alındı: Cologne gauleiter'i Dr. Ley de yardımcılığa getirildi. Strasser'in dostları büyük bir tasfiyenin kurbanı oldular ve Berline çağırılan parti başkanları yeniden Hitler'e bir sadakat andı imzaladılar. Hilekâr Avusturyalı, bir kere daha, sonu feci olabilecek güç bir durumdan kendisini sıyırmıştı. Bir çoklarının Hitler'den daha büyük bir adam olarak kabul ettikleri Gregor Strasser çabucak ortadan silinmişti. Goebbels 9 Aralıkta günlüğüne şöyle yazmıştı: «Strasser artık ölü bir insan.» Aslında, bu sözün tamamı tamamına gerçekleşmesi iki yıl sonra, Hitler, düşmanlarıyla hesaplaşmaya başladığı vakit olacaktı.

Von Papen - Hitler işbirliği

Franz Von Papan, Schleicher tarafından ayağı kaydırıldıktan bir hafta sonra, 10 Aralıkta, kendi entrika ağını örmeğe başladı. Nazi Partisine para yardımında bulunan Colongne'lı banker Baron Kurt von Schröder ile konuştu. Schröder'e kendisini Hitler'le gizlice buluşturmasını teklif etti. Papen, anılarında teklifi yapanın Schröder olduğunu iddia etmekte, fakat teklifi kabul ettiğini itiraf etmektedir. Tuhaf bir tesadüf, Hitler'in iktisadi müsaviri ve iş adamları çevrelerindeki temsilcilerinden biri olan Wilhelm Keppler de, Hitler adına Papen'e aynı teklifi yaptı.

Böylece, birkaç hafta önce birbirleriyle kanlı bıçaklı olan bu iki adam 4 Ocak sabahı Schröder'in Cologne'daki evinde buluştular. Buluşmanın son derece gizli olduğunu sanıyorlardı. Papen, eve girerken bir fotoğrafçının resim çektiğini görünce şaşırmıştı, ama ertesi sabaha kadar bunun üzerinde durmamıştı. Hitler yanında Hess, Himmler ve Keppler vardı; fakat onları salonda bırakarak Schröder'in çalışma odasına geçti, Papen ve Schröder'le bu odada iki saat konuştu.

Konuşma kötü başladı. Hitler, Papen'e başbakanlığı sırasında nazilere yaptığı muameleden ötürü sert şikâyetlerde bulundu. Fakat onun hemen ardından ikisi için olduğu kadar memleket için de bir dönüm noktası olacak konuya geçti. Şurası açıktı ki, Hitler bu sıralarda her hangi bir pazarlık için elverişli bir durumda bulunmuyordu, fakat Von Papen'in durumu da elverişli değildi, zaten ikisini bir araya getiren de bu ortak kötü durumlarıydı. Vardıkları anlaşmanın şartlarına gelince, bu da tartışmalı bir konudur. Von Papen gerek Nüremberg mahkemesinde gerekse anılarında, kendisinin Schleicher'e her vakit bağlı kaldığını, Hitler'e Schleicher kabinesine girmeği *tavsiye etmekle yetindiğini* ileri sürmektedir. Fakat gerek Von Papen'in entrikalarla dolu geçmişi, gerek Nüremberg'te ve anılarında kendisini kabahatsiz göstermek niyeti, gerekse sonraki olaylar gözönüne alınınca, Schroder'in Nüremberg'te açıkladığı hikâyenin gerçeğe daha uygun olduğu anlaşılmaktadır. Schörder'e göre Von Papen Hitler'e şunu teklif etmiştir: Schleicher hükûmeti yerine bir Hitler - Papen hükûmeti geçirmek ve bu hükûmette eşit iktidara sahip olmak. Schröder şunu eklemektedir:

«Hitler, başbakanlığa tayin edildiği vakit, hükümetin tek başkanının kendisi olması gerektiğini, fakat çeşitli alanlarda tasarladığı reform siyasetini takip etmeğe hazır oldukları takdirde Papen'in taraftarlarının da kabineye girebileceklerini bildirdi. Bu «reformlar» arasında sosyal demokratların, komünistlerin ve Yahudilerin Almanyadaki kilit mevkilerinden uzaklaştırılması ve düzenin yeniden sağlanması yer alıyordu. Von Papen ile Hitler prensip üzerinde anlaşmağa vardılar; bazı teferruatın belirlenmesi gerektiğine, bunun için de Berlin veya uygun olan bir başka yerde görüşmeğe karar verdiler.»

Tabii bu görüşme büyük bir gizlilik içinde olacaktı. Fakat *5 Ocak sabahı Berlin gaze*lerinde büyük başlıklarla Cologne görüşmesi haberi ve Papen'in Schleicher'e ihanet ettiğini ileri süren başyazılar çıktı ki, bunlar Hitler ile Papen'i umutsuzluğa düşürdü. Entrikacı general her zamanki kurnazlığıyla, casuslarını Hitler ile Papen'in peşine takmıştı. Papen'in sonradan öğrendiğine göre, bunlardan biri, Schröder'in evine girerken kendisinin fotoğrafını çeken adamdı.

Schleicher'in şantajı

Bu arada, Başbakan General Schleicher, büyük bir iyimserlikle, istikrarlı bir hükûmet kurmağa çalışıyordu. 15 Aralıkta millete hitaben yaptığı bir konuşmada, dinleyicilerden kendisinin bir general olduğunu unutmalarını istedi ve «ne kapitalizmin ne de sosyalizmin» savunucusu olmadığı, «kendisi için özel teşebbüs veya plânlı iktisat gibi kavramların önemli olmadığı» hususunda teminat verdi. Söylediğine göre, kendisinin asıl görevi, işsizlere iş bulmak ve memleket iktisadiyatını düzeltmekti. Vergilerde artma olmayacağı gibi ücretlerde de azalma olmayacaktır.

General Schleicher, bundan başka Von Papen'in büyük toprak sahiplerinin menfaatine düzenlediği zirai kotalara son verecek, bunun yerine başka bir plân uygulıyacaktı; bu plâna göre Doğu Almanyada iflâs durumunda olan toprak ağalarına ait 320 bin hektarlık toprağa el konup 25 bin köylüye dağıtılacaktı.

Bu program Schleicher'in o zamana kadar muhalif olduğu ve hesaba bile katmak istemediği geniş kütlelerin desteğini sağlamak amacını güden bir programdı. Schleicher öte yandan, sendika idarecileriyle yaptığı bir konuşmada da, gelecekte teşkilâtlı işçi kütlesi ile orduyu, milletin ikiz temel direği haline getirmek tasarısından söz açtı. *Fakat işçiler, büyük bir güvensizlik besledikleri bir kimseye kapılmadılar ve kendisiyle işbirliği yapmağı reddettiler.*

Büyük toprak ağaları ise, tarım mahsulünün himayesinin kaldırılmasından ve Doğu Almanya'da iflâs durumundaki toprakların parçalanması düşüncesinden dehşete kapılmışlardı. 12 Ocakta, büyük toprak ağalarının derneği olan Landbund, hükûmete şiddetle çattı ve derneğin aralarından ikisi nazi olan şefleri cumhurbaşkanı nezdinde durumu protesto ettiler. Kendisi de bir Junker, toprak ağası olan Hindenburg, başbakanından izahat istedi. Schleicher, cevap olarak Reichstag'ın «Osthilfe» (Doğu Almanya Yardım Teşkilâtı) tarafından yapılan yardımlar konusundaki gizli raporunu yayımlamak tehdidinde bulundu. Herkesin bildiği gibi, bu skandala, en eski yüzlerce junker ailesi karışmaktaydı. Bunlar hükûmetin «yardım»ları *sayesinde servet sahibi olmuş*lardı. Hattâ cumhurbaşkanının kendisi de dolayısiyle bu skandala karışmaktaydı, zira Doğu Prusyada cumhurbaşkanına sunulan toprak, veraset vergisinden kurtulmak için cumhurbaşkanının oğluna bir bağışa konu olmuştu.

Sanayicilerin ve toprak ağalarının soğuk davranışına rağmen Schleicher anlaşılmaz bir şekilde her şeyin yolunda gittiğine inanıyordu.

Hindenburg'un oğlu işe karışıyor

Bu sıralarda, 15 ocakta naziler küçük Lippe eyaletindeki mahall seçimlerde bir başarı kazandılar. Aslında bu büyük bir başarı değildi. Oyların hepsi 90 bindi ve naziler bunun % 39 unu almışlardı; bu da daha önceki seçimlere göre % 17 bir artış göstermekteydi. Fakat Goebbels'in idaresindeki naziler bu küçük başarıyı öylesine propaganda ettiler ki, bazı muhafazakârlar bile bunun etkisinde kaldılar. Bunlar arasında Hindenburg'un özel kalem müdürü Meissner ile Hindenburg'un oğlu Oskar von Hindenburg da bulunuyorlardı.

22 Ocak gecesi bu iki adam cumhurbaşkanlığı sarayından alelacele çıktılar, bir taksiye atladılar ve o zamana kadar tanınmamış bir nazinin Berlin civarındaki evine gittiler. Tanınmamış nazi, Joachim von Ribbentrop'tu. Ribbentrop İlk Dünya Savaşında Türkiye cephesinde silâh arkadaşlığı yaptığı Von Papen'in dostuydu. Meissenr ile Oskar von Hindenburg, Ribbentrop'un evinde Von Papen, Hitler, Goering ve Frick'le buluştular. Meissenr'in ileri sürdüğüne göre, Oskar, o geceye kadar nazilerle anlaşmağa tamamiyle muhalifti. Hitler de her halde bunu biliyordu. Her neyse, Hitler Oskar von Hindenburg'la başbaşa görüşmekte ısrar etti, genç Hindenburg, Meissner'in hayretli bakışları arasında bunu kabul etti ve Hitler ile Oskar von Hindenburg bir odada iki *saat görüştüler. Hitler'in*, ne şahsiyet sahibi ne de zeki olmayan Oskar von Hindenburg'a neler söylediği hiç bir vakit açıklanmamıştır. Nazi çevrelerindeki kanaate göre, Hitler bu görüşmede cumhurbaşkanının oğluna kâh parlak tekliflerde bulundu, kâh Osthilfe skandalında ve veraset vergisi kaçakçılığındaki rolüyle ilgili ifşaatta bulunmak tehditlerini ileri sürdü. Nitekim parlak tekliflerin ne olduğu şunlardan da anlaşılabilir: Birkaç ay sonra Hindenburg ailesinin Neudeck'teki topraklarına, vergiden muaf 2000 hektar eklendi ve Oskar von Hindenburg 1934 Ağustosunda albaylıktan tuğgeneralliğe terfi etti.

Şurası muhakkak ki Hitler, cumhurbaşkanının oğlu üzerinde büyük *bir etki yarattı.* Maissenr, çok sonra Nüremberg mahkemesindeki ifadesinde şöyle demişti: «*Bizi geri götüren* takside, Oskar von Hindenburg hiç sesini çıkarmadan duruyordu. Söylediği tek şey, nazilerin hükûmete girmesine karşı durulamıyacağıydı. Bana öyle geldi ki, Hitler onu etkilemeği başarmıştı.»

Schleicher 23 Ocakta Hindenburg'a gitti ve Reichchstag'ta çoğunluk sağlıyamadığını bildirdi; Reichstag'ın feshini ve Anayasanın 48 inci maddesine göre kararnamelerle hükûmet etmek üzere kendisine olağanüstü yetkiler verilmesini istedi. Meissenr'in iddiasına göre, General Schleicher, Reichstag'ın «geçici olarak kapatılmasını»

Hindenburg, Schleicher'e, 2 aralıkta Papen kabinesini düşürmek için ileri sürdüğü sebepleri hatırlattı ve bu sebeplerin şimdi de mevcut olduğunu bildirdi; Schleicher'e Reichstag'ta çoğunluk elde etmek üzere istişarelere yeniden başlamasını emretti. Schleicher'in sonu gelmişti ve bunu biliyordu. Etraftakiler de bunu biliyordu. Gerçeği bilen nadir kişilerden biri olan Goebbels ertesi günü günlüğüne şu notu düşüyordu: «Bir çok kimseleri düşüren Schleicher'in kendisiri de düşmek üzere».

Schleicher'in sonu, resmen 28 Ocakta geldi: O gün Schleicher cumhurbaşkanına istifasını sundu. Hindenburg, hayalkırıklığına uğrayan generale şöyle dedi: «Bir ayağım çukurda. Bu hareketimden dolayı cennette pişmanlık duyup duyamayacağımı bilmiyorum.» General Schleicher de şu cevabı verdi: «Sayın mareşal, bu ihanetten sonra cennete gideceğinizden emin değilim.» Schleicher, bu cevabı verdikten sonra Alman tarihinden çabucak silinip gitti.

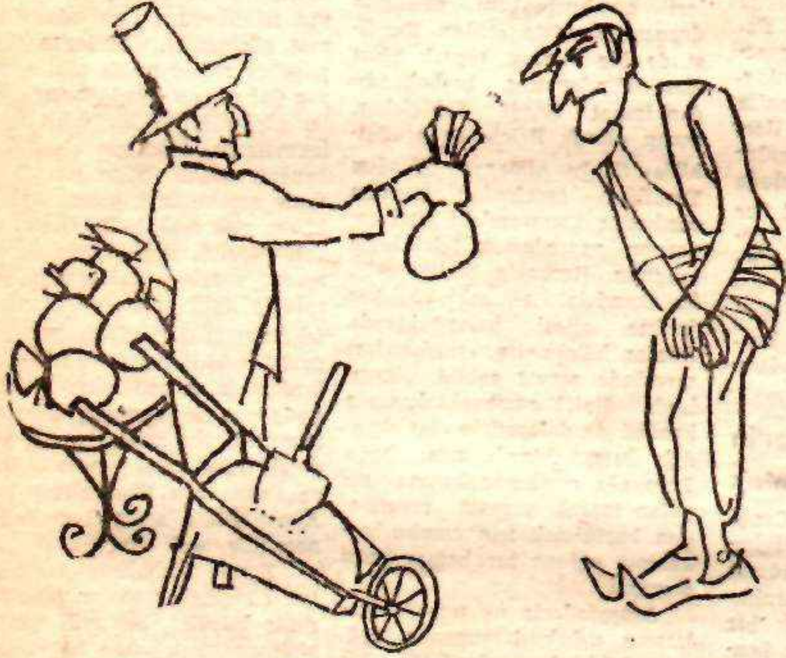
Gelecek sayıda:
HİTLER İKTİDARDA

refah yolu
TASARRUFLARINI ZİRAAT BANKASINDA TOPLAYANLARA AÇIKTIR
ZİRAAT BANKASI
UĞUR K.
Basın A—2496/958

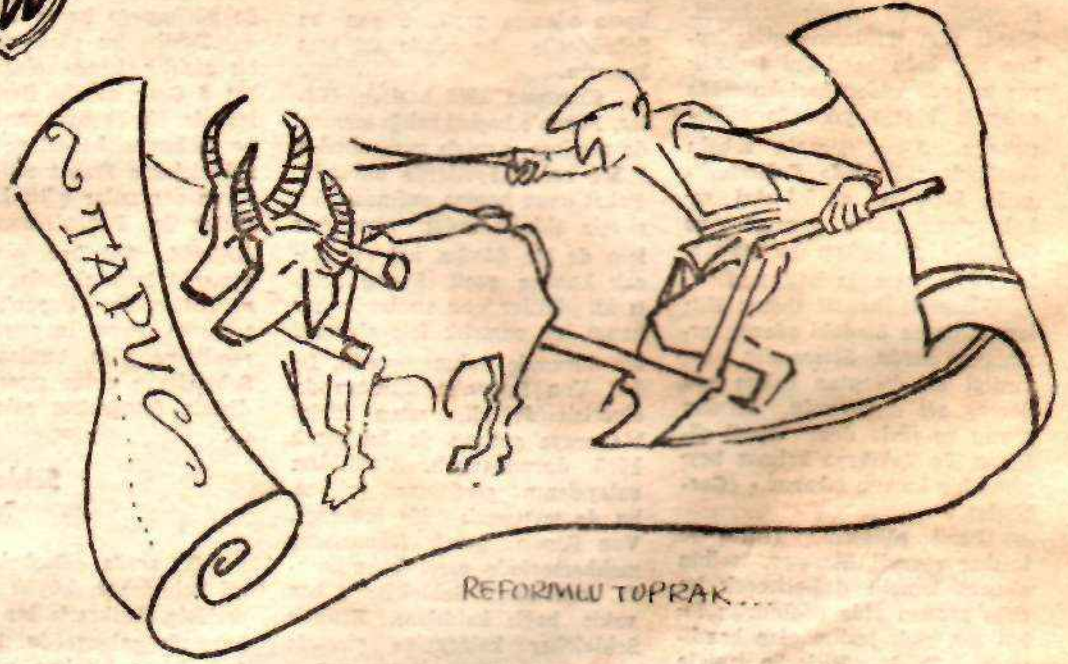

Geldi geliyor dedikleri meşhur Toprak Reformu Tasarısı, şimdi de yeni Tarım Bakanı tarafından inceleniyor. İncelensin bakalım Nasıl olsa reform adı altında, durumu muhafazadan başka gâye gütmiyen bir tasarı çıkarılacağı öğrenildi artık. Toprak Reformu, ancak halkçı ve devrimci bir idârenin başara bileceği bi, iş...

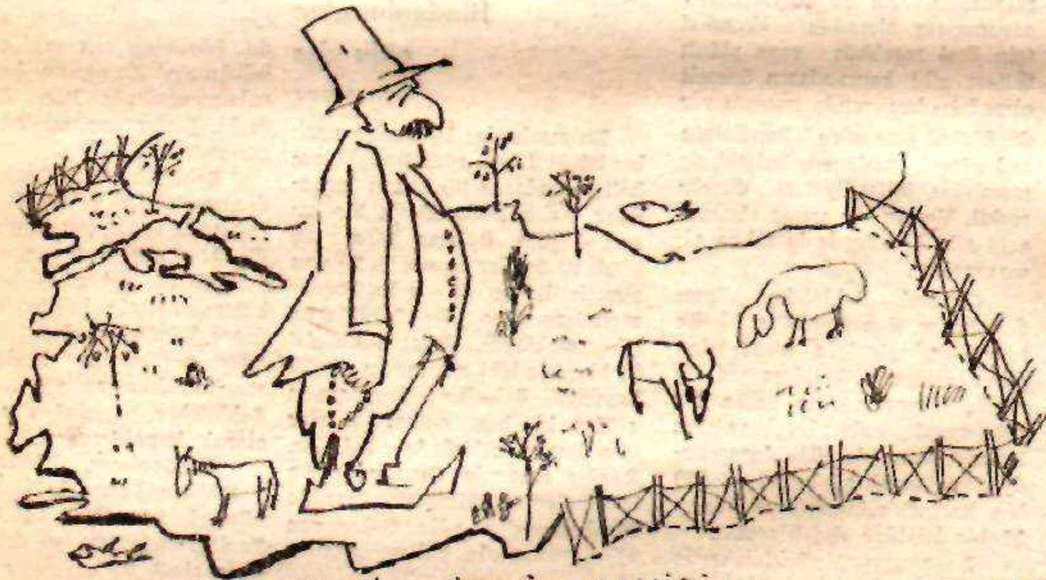

İIKÜMETIN TOPRAK REFORMU ANLAYISI

REFORMLU TOPRAK...

« BİR ÇİFTLİK SAHİBİ »

TOPRAK REFORMUNDAN SONRA

— HEY IBRAM, AYAKLARINI ARAZIMDEN ÇEK DE BIRAZ UYUYAYIM

1918

1919

1938

1950

1950-1960

1960

1962

TOPRAK AĞASININ MACERALARI...